J. Breedveld

GRANEN IN DE E.E.G. 1950-1963

Produktie, verbruik, im- en export en prijzen

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
ONTVANGEN
22 JUNI 1965
BIBLIOTHEEK

Verslag No. 130

Juni 1965

Landbouw-Economisch Instituut - Conradkade 175 - 's-Gravenhage - Tel. 61.41.61
Publikatie toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding

65/70

INHOUD

		Blz.
WOORD VOORAF		5
INLEIDING	§ 1. Doel en werkwijze	7
	§ 2. Bronnen	7
	§ 3. Begrippen	8
HOOFDSTUK I	DE GRAANPOSITIE VAN DE E.E.G.	10
	§ 1. De plaats van de E.E.G. in de wereldgraaneconomie	10
	§ 2. De graanbalansen van de E.E.G.-landen, het Ver. Koninkrijk en Denemarken	12
HOOFDSTUK II	BINNENLANDS VERBRUIK IN VERSCHILLENDE LANDEN EN DE E.E.G. ALS GEHEEL	17
	§ 1. Totale verbruiken	17
	§ 2. Zaaizaad en verliezen	22
	§ 3. Industrieel verbruik	23
	§ 4. Voedergraanverbruik	27
	§ 5. Voedergraanverbruik, in verband gebracht met de omvang van de veestapel	29
	§ 6. Menselijke consumptie van graanprodukten	33
	§ 7. Menselijke consumptie van graanprodukten per hoofd van de bevolking	38
HOOFDSTUK III	PRODUKTIE	42
	§ 1. Oppervlakten	42
	§ 2. Opbrengsten per ha	44
	§ 3. Geproduceerde hoeveelheden	53
HOOFDSTUK IV	BUITENLANDSE HANDEL	57
	§ 1. Samenvatting van de graanhandelsstromen tussen de E.E.G.-landen, het Ver. Koninkrijk, Denemarken en de overige wereld	57
	§ 2. De betekenis van de E.E.G. als graanimporteur	59
	§ 3. De invoer van granen en graanprodukten door de afzonderlijke E.E.G.-landen, het Ver. Koninkrijk en Denemarken	63
	§ 4. De uitvoer van granen en graanprodukten door de afzonderlijke E.E.G.-landen, het Ver. Koninkrijk en Denemarken	67
	§ 5. In- en uitvoer van granen en graanprodukten naar stadium van verwerking	68

		Blz.
HOOFDSTUK V	PRIJZEN	70
	§ 1. Hoofdlijnen van de prijs- en handelspolitiek ten aanzien van granen	70
	§ 2. Prijzen van granen en graanprodukten	76
HOOFDSTUK VI	PROGNOSE VAN DE TOEKOMSTIGE GRAANPOSITIE VAN DE E.E.G.	86
	§ 1. Samenvattend overzicht van de ontwikkelingen in de periode 1950-1963	86
	§ 2. Extrapolatie van de ontwikkelingen in het verleden; voorlopige graanbalans 1970	87
	§ 3. Bezwaren tegen de graanbalans 1970 op basis van trendextrapolatie	88
	§ 4. Gecorrigeerde graanbalans 1970	90
	§ 5. Conclusies	92
LIJST VAN TABELLEN		95
LIJST VAN FIGUREN		97
LIJST VAN BIJLAGEN 1)		98

1) Opgenomen in afzonderlijk verkrijgbaar deel.

WOORD VOORAF

Dit verslag is in eerste aanleg bedoeld voor eigen oriëntatie van de afdeling Algemeen Economisch Onderzoek van het Landbouw-Economisch Instituut ten behoeve van verdergaand onderzoek en prognoses over de ontwikkeling van de E.E.G.-markt voor landbouwprodukten.

Daar de daarin gegeven informatie toegankelijker is dan de verspreide bronnen waarvan de gegevens in dit verslag zijn verwerkt, bewijzen wij wellicht ook anderen een dienst door publikatie.

Deze publikatie bevat de hoofdzaken van de produktie, het verbruik en de in- en uitvoer van granen in de E.E.G. In "Bijlagen bij Granen in de E.E.G." zullen (binnenkort) zonder commentaar vele tabellen worden gepubliceerd, die een meer gedetailleerd overzicht geven van het statistische materiaal, dat ten behoeve van dit onderzoek is bijeengebracht.

Het verslag is samengesteld door J. Breedveld van de afdeling Algemeen Economisch Onderzoek.

DE DIRECTEUR,

(Prof. dr. A. Kraal)

's-Gravenhage, juni 1965

INLEIDING

§ 1. Doel en werkwijze

Het doel van dit rapport is de statistische gegevens over de graansituatie in de verschillende E.E.G.-landen op overzichtelijke wijze samen te vatten ten behoeve van verdere studies t.a.v. de ontwikkelingen van de graaneconomie. Aangezien de E.E.G. een belangrijke buitenlandse handel in granen heeft, is ook (zij het summier) aandacht besteed aan de wereldgraansituatie.

In het eerste hoofdstuk wordt dan ook ingegaan op deze wereldgraansituatie, tegen de achtergrond waarvan de belangrijkste gegevens over de E.E.G. ter sprake komen.

Hoofdstuk II is gewijd aan de bespreking van de verschillende wijzen waarop de granen binnen de E.E.G. worden verbruikt. De menselijke consumptie van granen en het voedergraanverbruik worden respectievelijk betrokken op de bevolkingsomvang en de grootte van de veestapel. Binnen het kader van dit rapport is echter afgezien van een uitgebreide analyse van de belangrijke ontwikkelingen, die op dit gebied gesignaleerd kunnen worden.

In hoofdstuk III komt de produktie aan de orde. Het verloop van de stofopbrengsten per ha is door middel van lineaire trends samengevat. De onzekerheidsmarges behorend bij deze trends maken de waarde van eventuele extrapolaties zeer betrekkelijk.

De invloed van de overheidsmaatregelen op de produktie en de reactie van de producenten op de prijzen blijven hier buiten beschouwing. Aan deze zogenaamde "supply-response" is een afzonderlijk onderzoek van het L.E.I. gewijd.

De buitenlandse handel van de E.E.G. in granen en graanprodukten vindt een plaats in hoofdstuk IV. In het bijzonder wordt ook aandacht besteed aan de ontwikkeling van het invoersaldo in de loop van de tijd.

Hoofdstuk V bevat gegevens over de prijzen van granen en graanprodukten, voorafgegaan door een beknopte beschouwing over de in de verschillende landen gevoerde prijs- en handelspolitiek t.a.v. de granen.

Tenslotte wordt in een samenvattend hoofdstuk getracht enkele van de belangrijkste feiten en conclusies weer te geven. Een voorzichtige poging wordt gedaan om enkele ontwikkelingen te extrapoleren tot 1970.

Ter beperking van de omvang van het verslag zijn over het algemeen slechts gegevens opgenomen die hetzij op de gehele E.E.G., hetzij op alle granen gezamenlijk betrekking hebben. In een afzonderlijk verkrijgbaar deel "Bijlagen" zijn gedetailleerde gegevens getabelleerd per land en per graansoort.

§ 2. Bronnen

In eerste instantie is gebruik gemaakt van de landbouwstatistieken van de E.E.G. Bij de definiëring van de verschillende gehanteerde begrippen is aansluiting gezocht bij de in de E.E.G.-statistieken gebruikte indeling en definities.

Ter verificatie en aanvulling zijn nationale statistieken gebruikt, alsmede publikaties van de F.A.O. en de U.N.O.

§ 3. B e g r i p p e n

Granen

Deze zijn conform de E.E.G.-statistieken ingedeeld naar de rubrieken tarwe, rogge, gerst, haver, maïs, overige granen en rijst. De post tarwe omvat ook spelt. Wintermengkoren is onder rogge begrepen en zomergraanmengsels onder haver. De "overige granen" zijn conform E.E.G.-gebruik steeds exclusief rijst. Onder deze groep ressorteren o.a. de sorghums, millet en boekweit. Wanneer in dit verslag over "totaal granen" wordt gesproken is de rijst daar steeds onder begrepen.

Graanprodukten

Als zodanig zijn beschouwd die produkten waarvoor graan de belangrijkste grondstof is en waarvan het koolhydraatkarakter bewaard is gebleven. Onder de aanduiding graanprodukten vallen dus o.a. bloem en meel, brood, deegwaren, papwaren als havermout en maïzena, koek en diverse soorten gebak. Bier en veredelingsprodukten op basis van voedergranen zijn dus niet als graanprodukten beschouwd. Tenzij het tegendeel is vermeld zijn de graanprodukten steeds omgerekend op graanbasis.

Landen

Over de gehele reeks van jaren zijn, ter wille van de vergelijkbaarheid, Frankrijk exclusief, West-Duitsland inclusief Saarland genomen. Verder is West-Berlijn tot West-Duitsland gerekend. België en Luxemburg zijn in de meeste gevallen als een eenheid beschouwd en aangeduid als B.L.E.U.; wanneer dit niet het geval is wordt dit aangegeven. Behalve de E.E.G.-landen zijn het Verenigd Koninkrijk en Denemarken, als eventuele kandidaten voor het lidmaatschap van de E.E.G., in dit verslag betrokken.

Waar dit voor een inzicht in de positie van de E.E.G. nuttig voorkwam zijn ook gegevens vermeld over de wereldgraansituatie en de ontwikkelingen in de grote graanexporterende landen in het bijzonder.

Jaren

In verband met de beschikbare gegevens was een tabellering van het materiaal per seizoenjaar (1 juli t/m 30 juni) het meest doelmatig. De tijdreeksen strekken zich over het algemeen uit tot en met het seizoenjaar 1961/62. In sommige tabellen zijn zo recent mogelijke gegevens vermeld.

De specificaties van de buitenlandse handel en enkele andere gegevens zijn per kalenderjaar vermeld.

Produktie

Deze omvat de korrelopbrengst van de granen verminderd met eventuele oogstverliezen.

In- en uitvoer

De buitenlandse handel omvat de op graanbasis omgerekende in- en uitvoer van granen en graanprodukten. Hierdoor wordt bereikt dat de berekende verbruikscijfers een zuiverder beeld geven. Voor zover niet anders is vermeld hebben de gegevens over de buitenlandse handel van de

E.E.G. als geheel betrekking op het totaal van de cijfers van de afzonderlijke landen. Dat wil dus zeggen dat deze totaalcijfers ook de intra-E.E.G.-handel omvatten. In hoofdstuk IV worden echter ook cijfers vermeld over de intrahandel van de E.E.G. en de handel van de E.E.G. met derde landen.

Voorraden

De gegevens over de voorraden zijn betrekkelijk schaars en ontbreken voor sommige landen nagenoeg geheel. In de tabellen zijn de voorraadmutaties voor zover bekend weergegeven.

Beschikbaar voor binnenlands verbruik

Deze post is berekend volgens de formule: produktie + invoer - uitvoer - voorraadtoeneming + voorraadafneming = totaal beschikbaar voor binnenlands verbruik. De binnenlandse bestemmingen worden in een vijftal categorieën onderverdeeld.

1. Zaaizaad en
2. Verliezen

Voor zover geen directe gegevens beschikbaar waren zijn deze posten geschat, waarbij zoveel mogelijk gebruik is gemaakt van beschikbare normen.

3. Industriële verwerking

Deze post heeft o.m. betrekking op graanverwerking, die niet bestemd is voor menselijke consumptie zoals technisch stijfsel en alcohol. Verder omvat deze post ook bier en koffiesurrogaten.

4. Menselijke consumptie

Hieronder zijn opgenomen de verbruiken van granen en graanprodukten in de consumptieve sfeer.

5. Veevoeder

Hieronder worden alle leveringen van granen voor veevoederdoeleinden gerangschikt, zowel de rechtstreekse leveringen aan de veehouderijsector (interne leveringen) als leveringen aan de veevoederindustrie.

Directe metingen van deze verbruikscomponent zijn veelal niet beschikbaar. De totale hoeveelheid beschikbare granen is daarom verminderd met de voor de eerdergenoemde verbruikscategorieën bestemde hoeveelheden om tot een schatting van de post veevoeder te geraken.

HOOFDSTUK I

DE GRAANPOSITIE VAN DE E.E.G.

§ 1. De plaats van de E.E.G. in de wereld-graaneconomie

De granen vormen verreweg de belangrijkste groep akkerbouwgewassen. Dit blijkt reeds wanneer wij de gegevens bezien over de oppervlakte landbouwgrond, die voor granen wordt bestemd. De F.A.O. vermeldt in haar "Productionyearbook 1963" een totaalareaal akkerbouwgrond van 1449 mln. ha voor de gehele wereld. Het graanareaal bedroeg in het oogstjaar 1962/63 niet minder dan 666 mln. ha, dat is ruim 45% van het totaal. Voor de voedselvoorziening van de mensheid is de graanproduktie van primaire betekenis. Enerzijds door de belangrijke plaats, die granen en graanprodukten innemen in het voedselpakket, anderzijds als belangrijke grondstof voor de produktie van dierlijke voedingsmiddelen.

Van de ontwikkeling van de graanproduktie sinds 1950 geeft tabel 1 een beeld.

Tabel 1

WERELDPRODUKTIE VAN GRANEN IN MLN. TON 1)
(gemiddeld per jaar)

	1950/52	1955/57	1960/62
Totaal	636	771	878
waarvan tarwe	170	218	248
" rogge, gerst en haver	160	175	184
" maïs, sorghum en millet	191	234	286
" rijst	115	144	158

1) Inclusief schattingen voor de U.S.S.R. en Communistisch China.

De spreiding van de produktie en het verbruik over de werelddelen is nogal ongelijkmatig, hetgeen aanleiding geeft tot een belangrijke graanhandel.

Zoals tabel 2 laat zien vormen Noord- en Zuid-Amerika met Oceanië en de U.S.S.R. de overschotgebieden voor granen, terwijl Europa en Azië een belangrijke invoerbehoefte hebben. In recente jaren is ook Communistisch China tot de tekortgebieden gaan behoren.

Tabel 2

IN- EN UITVOERSALDI VAN GRANEN PER WERELDDEEL IN MLN. TON
(gemiddeld per jaar)

	1950/52	1955/57	1960/62
Noord-Amerika	+ 23	+ 26	+ 39
Zuid-Amerika	+ 1	+ 3	+ 2
Oceanië	+ 3	+ 3	+ 6
U.S.S.R.	+ 2	+ 4	+ 7
Communistisch China	0	+ 1	- 4
Afrika	- 1	0	- 3
Azië (excl. China)	- 7	- 8	- 14
waarvan Japan	- 3	- 4	- 5
Europa	- 21	- 27	- 33
waarvan E.E.G.-landen	- 9	- 8	- 12

Een belangrijk deel van het Europese invoervoersaldo komt voor rekening van de E.E.G. en Engeland. In Azië is Japan een naar verhouding grote graanimporteur. In de Aziatische invoeren zijn de belangrijke U.S.A.-exporten onder speciale voorwaarden naar de ontwikkelingslanden begrepen.

Wanneer de produktiecijfers per werelddeel worden vermeerderd met de graanexportsaldi respectievelijk verminderd met de importsaldi vinden wij schattingen van het verbruik, die betrokken kunnen worden op de grootte van de bevolking (tabel 3). Bij vergelijking van de verbruiken per hoofd per jaar dient bedacht te worden dat het hier niet alleen gaat om het directe verbruik van granen en graanprodukten voor menselijke consumptie, maar ook om de indirecte graanverbruiken in de vorm van dierlijke produkten. Noord-Amerika heeft verreweg het hoogste graanverbruik per hoofd, dat echter een dalende tendentie vertoont. Europa heeft een stijgend graanverbruik per hoofd. De E.E.G. blijkt iets onder het Europese gemiddelde te liggen. Het graanverbruik in de U.S.S.R. is vrij groot en overtreft dat in Europa. Lage verbruiken kunnen geconstateerd worden in de ontwikkelingslanden Zuid-Amerika, Azië en Afrika.

Tabel 3

VERBRUIK VAN GRANEN PER HOOFD VAN DE BEVOLKING
(100 kg per hoofd per jaar)

	Gem. 1950/52	Gem. 1955/57	Gem. 1960/62
Noord-Amerika	6,9	6,5	6,0
Europa	3,4	3,8	4,2
waarvan E.E.G.-landen	3,1	3,4	3,8
Oceanië	2,5	1,8	2,8
Zuid-Amerika	2,1	2,1	2,1
Azië (excl. China)	1,7	1,6	1,8
waarvan Japan	2,3	2,6	2,8
Afrika	1,5	1,5	1,7
Wereld (excl. U.S.S.R. en China)	2,8	2,8	2,8
U.S.S.R.	3,7	5,1	5,8
China	1,6	2,1	2,1
Wereld	2,6	2,8	2,9

De relatieve plaats van de E.E.G. in de wereld kan worden aangeduid met enkele verhoudingsgetallen (tabel 4). Het aandeel in de wereldproduktie blijkt slechts weinig hoger te liggen dan het aandeel in de wereldbevolking. Door de vrij belangrijke importen van de E.E.G. ligt het verbruik per hoofd evenwel een 20 à 30% boven het wereldniveau.

Tabel 4

HET AANDEEL VAN DE E.E.G. IN DE WERELDTOTALEN
(gemiddeld per jaar)

	1950/52	1955/57	1960/62
Percentage van de wereldbevolking in E.E.G.-landen	6,6	6,1	5,7
Percentage van de wereldgraanproduktie:			
geproduceerd in de E.E.G.	6,3	6,4	6,2
per saldo ingevoerd	1,4	1,0	1,3
verbruikt	7,7	7,4	7,5
Graanverbruik per hoofd in de E.E.G.-landen als percentage van het wereldgemiddelde	117	121	133

§ 2. De graanbalansen voor de E.E.G.-landen, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken

Een samenvattend overzicht van de graanpositie van de E.E.G.-landen kan worden gegeven met behulp van de graanbalansen, die informatie geven over de produktie, de in- en uitvoer en de verschillende bestemmingen van de granen. De cijfers hebben betrekking op gemiddelden over de periode 1950/51 t/m 1959/60 en op afzonderlijke jaren na 1959/60. Voor de E.E.G.-landen gezamenlijk is de situatie weergegeven in tabel 5.

Tabel 5

BALANS VOOR ALLE GRANEN GEZAMENLIJK VOOR DE E.E.G.-LANDEN
(mln. ton, inclusief graanprodukten op graanbasis)
(gemiddeld per jaar)

	1950/51 t/m 1959/60	1960 /61	1961 /62	1962 /63	1963 /64
Produktie	46,2	53,9	50,2	58,4	56,2
Invoer	12,5	16,1	19,7	16,7	18,8
Uitvoer	3,3	5,6	6,6	6,9	9,9
Voorraadwijziging	0,4	1,0	-1,5	2,6	...
Beschikbaar voor binnenlands verbruik	55,0	63,5	64,9	65,6	
Zaaizaad	3,6	3,4	3,4	3,6	
Verliezen	0,3	0,4	0,4	0,4	
Industrie	2,2	3,0	3,2	3,2	
Veevoeder	25,2	33,3	34,7	35,3	
Menselijke consumptie	23,7	23,4	23,2	23,1	

De produktie van de E.E.G.-landen ligt in recente jaren vrij hoog ten opzichte van het gemiddelde over de 10 jaar sinds 1950. Desondanks is er een toegenomen invoerbehoefte die zijn voornaamste oorzaak heeft in het sterk gestegen veevoederverbruik.

Frankrijk

De belangrijkste graanproducent binnen de E.E.G. is Frankrijk. In tegenstelling tot de andere partner-landen heeft Frankrijk een uitvoeroverschot (zie tabel 6).

Tabel 6

GRAANBALANS VOOR FRANKRIJK (MLN. TON)
(gemiddeld per jaar)

	1950/51 t/m 1959/60	1960 /61	1961 /62	1962 /63	1963 /64
Produktie	17,6	23,0	20,8	25,3	24,2
Invoer	1,3	0,8	0,9	1,4	1,4
Uitvoer	1,8	3,5	4,1	4,4	6,2
Voorraadwijziging	0,1	1,0	-1,1	1,9	
Beschikbaar voor binnenlands verbruik	16,9	19,4	18,7	20,4	
Zaaizaad	1,6	1,4	1,4	1,6	
Verliezen	0,1	0,1	0,1	0,1	
Industrie	0,4	0,5	0,5	0,5	
Veevoeder	8,5	11,2	10,5	12,0	
Menselijke consumptie	6,4	6,2	6,1	6,2	

West-Duitsland

Ondanks een vrij grote eigen produktie moest West-Duitsland belangrijke hoeveelheden granen importeren. Ruim de helft van het verbruikte graan was bestemd voor veevoeder, bijna een derde diende voor menselijke consumptie (tabel 7).

Tabel 7

GRAANBALANS VOOR WEST-DUITSLAND (MLN. TON)
(gemiddeld per jaar)

	1950/51 t/m 1959/60	1960 /61	1961 /62	1962 /63	1963 /64
Produktie	12,1	15,1	12,0	14,8	15,0
Invoer	5,0	4,5	8,5	5,3	5,4
Uitvoer	0,4	1,2	1,3	0,8	2,0
Voorraadwijziging	0,2	0,2	-0,3	0,3	
Beschikbaar voor binnenl. verbruik	16,5	18,1	19,5	18,9	
Zaaizaad	0,8	0,8	0,8	0,8	
Verliezen	0,1	0,1	0,1	0,1	
Industrie	1,2	1,7	1,9	2,0	
Veevoeder	8,3	9,7	10,9	10,4	
Menselijke consumptie	6,1	5,8	5,8	5,6	

Italië

Van Italië is de produktieomvang van dezelfde orde van grootte als die van West-Duitsland. De invoerbehoefte is over het algemeen wat minder dan in het laatstgenoemde land. Italië is het enige E.E.G.-land waar het graanverbruik voor menselijke consumptie het voedergraanverbruik overtreft (tabel 8).

Tabel 8

GRAANBALANS VOOR ITALIË (MLN. TON)
(gemiddeld per jaar)

	1950/51 t/m 1959/60	1960 /61	1961 /62	1962 /63	1963 /64
Produktie	13,1	11,9	13,8	14,3	13,2
Invoer	1,4	4,9	3,6	4,3	5,8
Uitvoer	0,6	0,3	0,4	0,5	0,5
Voorraadwijziging	0,1	-0,1	-0,3	0,4	
Beschikbaar voor binnenl. verbruik	13,9	16,6	17,4	17,7	
Zaaizaad	1,1	1,0	1,0	1,0	
Verliezen	0,1	0,2	0,1	0,1	
Industrie	0,1	0,2	0,2	0,3	
Veevoeder	3,8	6,2	7,1	7,2	
Menselijke consumptie	8,7	8,9	9,0	9,1	

Nederland en de B.L.E.U.

Wat de produktie betreft zijn deze beide partner-landen van betrekkelijk weinig belang. Het aandeel in de totale graaninvoerbehoefte van de E.E.G. is echter vrij groot, vooral van Nederland (tabel 9).

Tabel 9

GRAANBALANSEN VOOR NEDERLAND EN DE B.L.E.U. (MLN. TON)
(gemiddeld per jaar)

	Nederland			B.L.E.U.		
	1950/51 t/m 1959/60	1960/61 t/m 1962/63	1963 /64	1950/51 t/m 1959/60	1960/61 t/m 1962/63	1963 /64
Produktie	1,6	1,9	1,8	1,8	2,0	1,9
Invoer	2,8	4,0	4,1	2,0	2,1	2,2
Uitvoer	0,3	0,5	0,5	0,2	0,3	0,6
Voorraadwijziging	0,0	0,0		0,0	0,0	
Beschikbaar voor binnenl. verbruik	4,1	5,4		3,6	3,7	
Zaaizaad	0,1	0,1		0,1	0,1	
Verliezen	0,0	0,0		0,0	0,0	
Industrie	0,1	0,2		0,3	0,3	
Veevoeder	2,6	3,9		1,9	2,1	
Menselijke consumptie	1,3	1,2		1,2	1,2	

Het Verenigd Koninkrijk en Denemarken

Ter vergelijking met de gegevens over de E.E.G.-landen volgen hier nog de graanbalansen voor het Verenigd Koninkrijk en Denemarken (tabel 10). Typerend voor de Britse graansituatie is de enorme importbehoefte, die ongeveer de helft van het totale verbruik moet dekken. Bij Denemarken valt op het grote aandeel van de voedergranen in het totale graanverbruik (ongeveer 3/4). In mindere mate was dit ook al bij Nederland het geval. Achtergrond hiervan is de grote indirecte export van granen in de vorm van dierlijke produkten.

Tabel 10

GRAANBALANSEN VOOR HET VERENIGD KONINKRIJK EN DENEMARKEN (MLN. TON)
(gemiddeld per jaar)

	Verenigd Koninkrijk			Denemarken		
	1950/51 t/m 1959/60	1960/61 t/m 1962/63	1963 /64	1950/51 t/m 1959/60	1960/61 t/m 1962/63	1963 /64
Produktie	8,5	10,3	11,4	4,3	5,3	5,5
Invoer	8,3	9,6	9,2	0,7	1,0	0,9
Uitvoer	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2
Beschikbaar voor binnenl. verbruik	16,6	19,5	20,3	4,8	6,0	6,2
Zaaizaad	0,6			0,2	0,3	
Verliezen	0,1			0,4	0,5	
Industrie	1,4			0,1	0,1	
Veevoeder	8,3			3,6	4,6	
Menselijke consumptie	6,2			0,5	0,4	

§ 3. De positie van de E.E.G. voor de afzonderlijke graansoorten

Van de graanproduktie in de E.E.G.-landen is bijna de helft tarwe, de andere helft wordt gevormd door de graansoorten rogge, gerst, haver en maïs gezamenlijk. De produktie van "overige granen" (sorghums etc.) en rijst binnen de E.E.G. is betrekkelijk gering.

Het graaninvoersaldo heeft voornamelijk betrekking op granen, die vooral als veevoeder worden gebruikt. In de laatste jaren treedt hierbij de maïs sterk op de voorgrond. De tarweïnvoerbehoefte is in de loop van de tijd afgenomen.

Voor de menselijke consumptie vormt de tarwe het belangrijkste graan; daarnaast is er een (afnemend) verbruik van rogge voor menselijke consumptie.

Maïs en gerst zijn van toenemend belang voor de voorziening met veevoeder; het verbruik van voerhaver is vrij groot, maar loopt terug.

Onder de overige verbruiken zijn gerangschikt: zaaizaad, verliezen en industrieel verbruik. Gerst en tarwe zijn vanwege hun industriële verwerkingen hier de belangrijkste granen.

In tabel 11 worden de graanbalansen per graansoort voor de hele E.E.G. samengevat voor 3 perioden: A 1950/51 t/m 1959/60, gemiddeld per jaar, B 1960/61 t/m 1962/63, gemiddeld per jaar, en C 1963/64.

Tabel 11

GRAANBALANSEN PER GRAANSOORT VOOR DE E.E.G.-LANDEN GEZAMENLIJK (MLN. TON)
(gemiddeld per jaar)

	Produktie	Invoersaldo	Voorraadwijziging	Verbruiken			
				totaal	menselijke consumptie	veevoeder	overige verbruiken
Alle granen							
1) A	46,2	9,2	0,4	55,0	23,7	25,2	6,1
B	54,2	11,1	0,7	64,6	23,2	34,4	7,0
C	56,2	9,0					
Tarwe							
A	21,9	3,4	0,1	25,1	20,1	2,8	2,2
B	25,6	2,4	0,9	27,1	20,1	4,8	2,2
C	23,8	0,0					
Rogge							
A	4,9	0,3	0,1	5,2	2,1	2,6	0,5
B	4,2	0,5	-0,2	4,9	1,6	2,8	0,5
C	4,2	0,3					
Gerst							
A	6,0	2,0	0,1	7,9	0,1	5,8	2,0
B	9,9	1,0	0,1	10,8	0,1	7,7	3,0
C	11,9	-0,5					
Haver							
A	8,1	0,5	0,0	8,6	0,1	7,9	0,6
B	7,5	0,7	0,1	8,2	0,2	7,5	0,5
C	7,8	0,4					
Maïs							
A	4,2	2,3	0,1	6,3	0,6	5,1	0,6
B	6,1	5,2	-0,1	11,4	0,6	10,0	0,8
C	7,5	7,6					
"Overige"granen							
A	0,3	0,7	0,0	1,0	0,0	0,9	0,1
B	0,3	1,3	0,0	1,6	0,0	1,5	0,1
C	0,4	0,9					
Rijst							
A	0,7	0,0	0,0	0,7	0,6	0,1	0,1
B	0,6	0,1	-0,1	0,8	0,6	0,0	0,2
C	0,6	0,2					

1) A = gemiddeld over 1950/51 t/m 1959/60.
B = gemiddeld over 1960/61 t/m 1962/63.
C = 1963/64.

HOOFDSTUK II

BINNENLANDS VERBRUIK IN VERSCHILLENDE LANDEN EN DE E.E.G. ALS GEHEEL

§ 1. T o t a l e v e r b r u i k e n

Voor de Europese Economische Gemeenschap als geheel merken wij een sterke stijging op van het totale binnenlandse verbruik (zie tabel 12). In het seizoen 1950/51 bedroeg dit nog 46,5 mld. kg, om daarna geleidelijk op te lopen tot bijna 65 mld. kg. Frankrijk en West-Duitsland nemen de eerste twee plaatsen in en vertonen beide een stijging van ca. 14 tot ca. 19 mld. kg. De ter vergelijking toegevoegde data betreffende het Verenigd Koninkrijk tonen aan dat dit land een zelfde totaalgraanverbruik heeft als de beide bovengenoemde landen. Italië neemt binnen de E.E.G. de derde plaats in, terwijl Nederland en de B.L.E.U. de hekkensluiters zijn (verbruik in het seizoen 1961/62 resp. 5,5 en bijna 4 mld. kg). Het Deense verbruik heeft ongeveer de omvang van het Nederlandse. Voor een nadere analyse van de verschillen tussen de genoemde landen is het zinvol de verbruiken te betrekken op de omvang van de bevolking en van de veestapel, hetgeen zal geschieden in § 5 en § 7 van dit hoofdstuk.

Tabel 12

IN DE E.E.G. EN PER LAND BESCHIKBAAR GEKOMEN GRANEN VOOR BINNENLANDS VERBRUIK
(in mln. ton)

Seizoen	Nederland	B.L.E.U.	Frankrijk	West-Duitsland	Italië	E.E.G.	Ver. Koninkrijk	Denemarken	E.E.G. +V.K.+ Denem.
1950/51	2,9	3,1	14,4	14,1	12,1	46,6	14,3	3,9	64,8
1951/52	3,2	3,1	15,0	14,5	12,6	48,4	15,9	4,0	68,3
1952/53	3,2	3,3	15,5	15,8	12,7	50,6	15,3	4,4	70,3
1953/54	3,6	3,7	16,0	15,7	13,7	52,7	15,8	4,7	73,2
1954/55	4,3	3,5	16,3	16,7	13,4	54,1	16,4	5,0	75,6
1955/56	4,3	3,7	17,5	17,0	13,9	56,3	16,9	4,9	78,1
1956/57	4,8	3,8	18,8	17,6	14,2	59,3	16,8	5,1	81,2
1957/58	4,7	3,8	17,9	17,8	15,0	59,2	17,2	5,0	81,3
1958/59	4,9	3,7	18,5	17,3	15,3	59,7	18,6	5,3	83,7
1959/60	5,1	3,8	19,4	18,3	16,2	62,8	18,2	5,6	86,6
1960/61	5,6	3,8	19,4	18,1	16,6	63,5	18,9	5,8	88,1
1961/62	5,5	3,8	18,7	19,5	17,4	64,9	19,3	5,9	90,1

Wanneer wij de verdeling van het totale verbruik over de verschillende vraagcomponenten nagaan (tabel 13) zien wij dat het totale verbruik in kg voor menselijke consumptie vrijwel constant is. Het industriële verbruik nam sinds 1950/51 sterk toe, maar bleef relatief gering.

Tabel 13

BESTEMMING VAN DE IN DE E.E.G. BESCHIKBAAR GEKOMEN GRANEN
(in mln. ton)

Seizoen	Totaal	Zaai-zaad	Verlies	Industrie-verbruik	Veevoeder	Menselijke consumptie
1950/51	46,6	3,6	0,2	1,6	17,5	23,7
1951/52	48,4	3,7	0,2	1,7	19,2	23,6
1952/53	50,6	3,7	0,2	1,7	20,8	24,1
1953/54	52,7	3,8	0,2	1,8	22,8	24,0
1954/55	54,1	3,8	0,3	2,0	23,8	24,3
1955/56	56,3	4,0	0,3	2,2	26,0	23,8
1956/57	59,3	3,5	0,3	2,4	29,8	23,2
1957/58	59,2	3,5	0,3	2,6	29,4	23,5
1958/59	59,7	3,5	0,3	2,7	29,9	23,4
1959/60	62,8	3,4	0,5	3,0	32,8	23,2
1960/61	63,5	3,4	0,4	3,0	33,3	23,3
1961/62	64,9	3,4	0,4	3,2	34,7	23,2

De meest spectaculaire ontwikkeling vertoont evenwel het verbruik van graan voor veevoederdoeleinden. Voor de gehele E.E.G. steeg dit van 17,5 in 1950/51 tot 33,3 mld. kg in 1960/61 (zie fig. 1 t/m 8). Het een en ander leidt tot de volgende procentuele verdeling van het totale verbruik over de verschillende bestemmingen.

	1950/51	1955/56	1960/61
Totaalverbruik (mld. kg)	46,6	56,3	63,5
Waarvan:			
menselijke consumptie	51%	42%	37%
industrie	3%	4%	5%
veevoeder	37%	46%	53%
zaaizaad, verlies	9%	8%	5%

De voor de E.E.G. geconstateerde ontwikkelingen zijn eveneens op te merken in het Ver. Koninkrijk en Denemarken. Wel moet worden gewezen op het feit dat er vrij grote verschillen bestaan tussen de verschillende landen. Wanneer wij ons beperken tot de voor resp. menselijke en dierlijke consumptie aangewende hoeveelheden, dan vinden wij voor Italië een relatief laag veevoederverbruik (gemiddeld over 10 seizoenen vanaf 1950/51) van 28% en een groot aandeel van de menselijke consumptie van 63%. De antipode is Denemarken met in dezelfde periode 10% bestemd voor

menselijke consumptie en 74% voor veevoeder. Dit houdt verband met de in verhouding tot de bevolking grote Deense veestapel. De overige landen van de E.E.G. en het Ver. Koninkrijk hebben gemiddeld tussen de 30 en 40% menselijke consumptie en van 50 tot 65% veevoederverbruik.

De samenstelling van de beschikbaar gekomen hoeveelheden is in de loop der jaren gewijzigd, mede in verband met de bovengenoemde ontwikkeling van de verhouding tussen menselijke en dierlijke consumptie (tabel 14). Tarwe was in het seizoen 1950/51 met 50% de overheersende graansoort in het gehele pakket. In 1961 was het totale tarweverbruik in absolute termen nog wel iets toegenomen, maar relatief gedaald tot 40% van het totale graanverbruik van de E.E.G. Een sterke relatieve toeneming vertoonden de voedergranen gerst (van 10 tot 17%) en maïs (van 12 tot 19%). Bij de rogge trad een absolute daling op. De haver bleef op het niveau van 1950 en nam dus relatief in betekenis af.

Tabel 14

IN DE E.E.G. PER GRAANSOORT BESCHIKBAAR GEKOMEN HOEVEELHEDEN
(in mln. ton)

Seizoen	Totaal	Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Ov. granen	Rijst
1950/51	46,6	23,6	5,2	4,6	8,0	3,6	0,9	0,7
1951/52	48,4	23,4	4,7	5,3	8,6	4,8	1,1	0,5
1952/53	50,6	24,8	4,9	6,3	8,5	4,7	0,8	0,7
1953/54	52,7	24,7	5,2	7,1	9,0	5,5	0,6	0,7
1954/55	54,1	24,8	5,6	7,3	9,1	5,8	0,7	0,9
1955/56	56,3	25,6	5,2	8,2	9,2	6,2	1,1	0,8
1956/57	59,3	23,8	5,4	10,8	10,1	7,4	1,0	0,8
1957/58	59,2	26,5	5,3	9,6	8,3	7,7	1,0	0,7
1958/59	59,7	26,6	5,2	9,7	7,9	8,3	1,3	0,8
1959/60	62,8	27,4	5,2	10,2	7,9	9,4	1,8	0,9
1960/61	63,5	27,0	5,4	9,9	8,0	10,7	1,6	0,8
1961/62	64,9	26,8	4,6	11,0	8,0	12,0	1,7	0,8

Per vraagcategorie bezien zijn de verschuivingen tussen de verschillende graansoorten van minder betekenis. In de behoefte aan broodgraan wordt nog steeds in hoofdzaak door tarwe voorzien, het roggeverbruik neemt geleidelijk af. De consumptie van gortmout, havermout, maïzena, boekweitegrutten, rijst e.d. vertoont voor de E.E.G. geen grote wijzigingen.

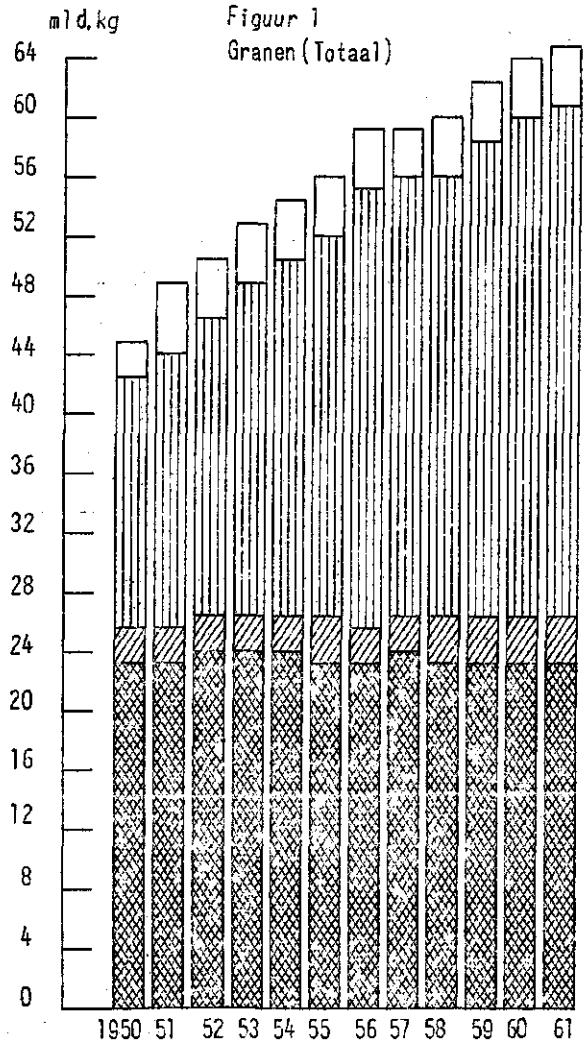
De stijging van het industriële verbruik van graan is in hoofdzaak toe te schrijven aan de toenemende hoeveelheden tot bier verwerkte gerst.

De toeneming van de als veevoeder gebruikte granen weerspiegelt zich in de toegenomen verbruiken van voedertarwe (in 10 jaar verdrievoudigd), gerst (verdubbeld) en vooral maïs (bijna verviervoudigd).

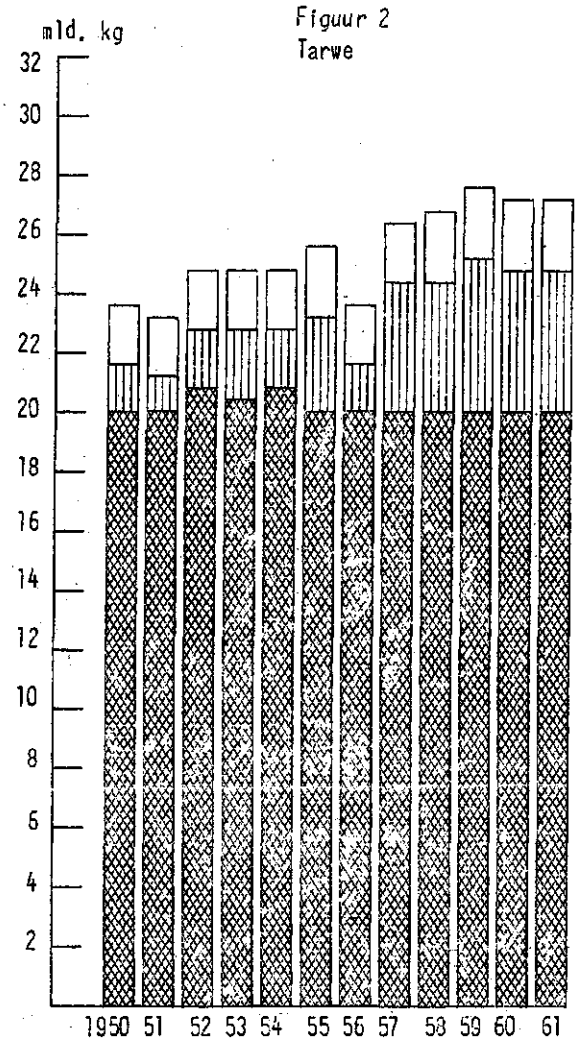
Het procentuele aandeel van elk van de landen in de totaal in de E.E.G. beschikbaar gekomen hoeveelheden is over de periode 1950/61 vrijwel constant. In het seizoen 1960 bedroegen deze aandelen (in procenten): Nederland 9, de B.L.E.U. 6, Frankrijk 30, West-Duitsland 29, Italië 26. Ter vergelijking: Ver. Koninkrijk 30% en Denemarken 9% van het E.E.G.-totaal.

BESTEMMING VAN DE IN DE E.E.G. BESCHIKBAAR GEKOMEN GRANEN

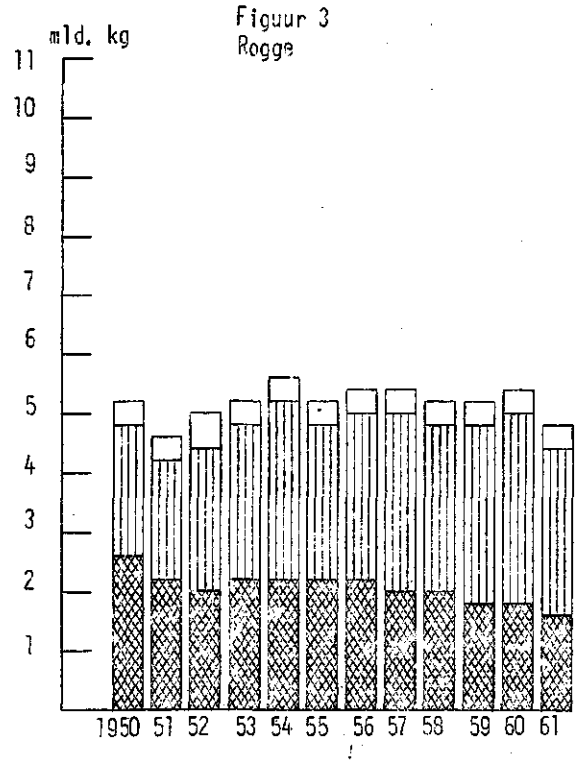
Figuur 1
Granen (Totaal)

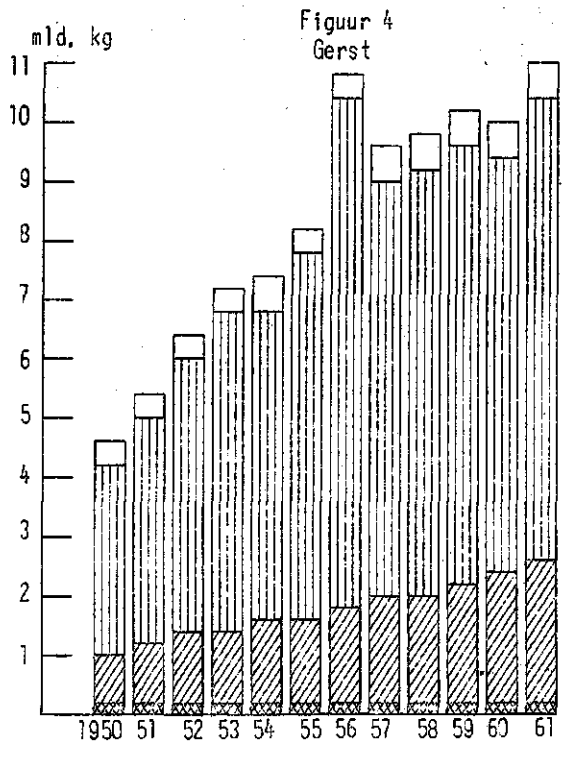
Figuur 2
Tarwe

Figuur 3
Rogge

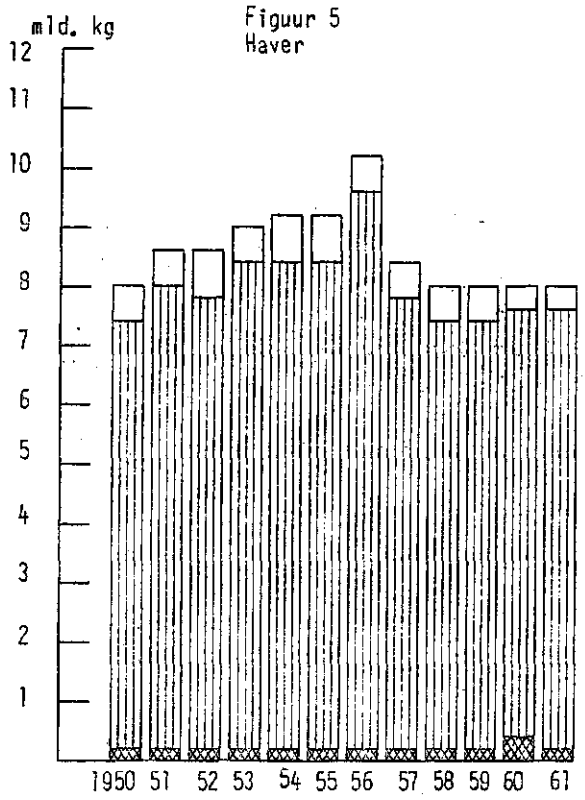

Figuur 4
Gerst

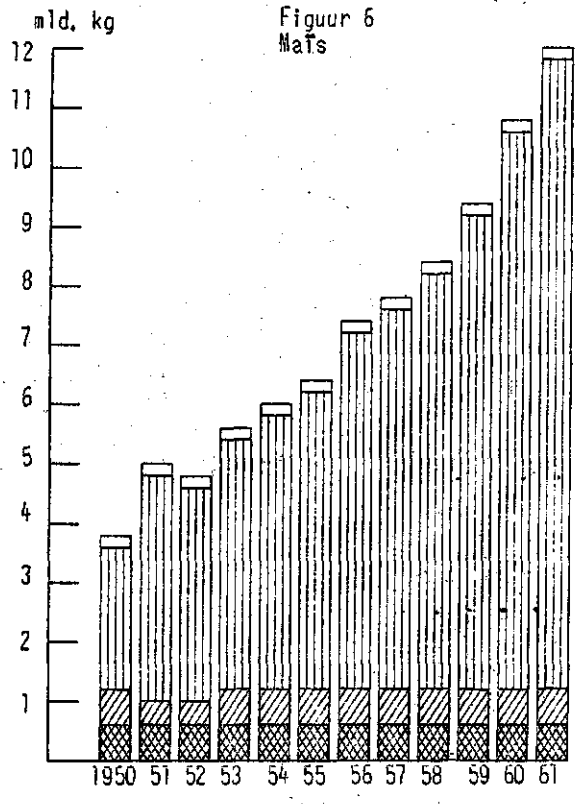

BESTEMMING VAN DE IN DE E.E.G. BESCHIKBAAR GEKOMEN GRANEN

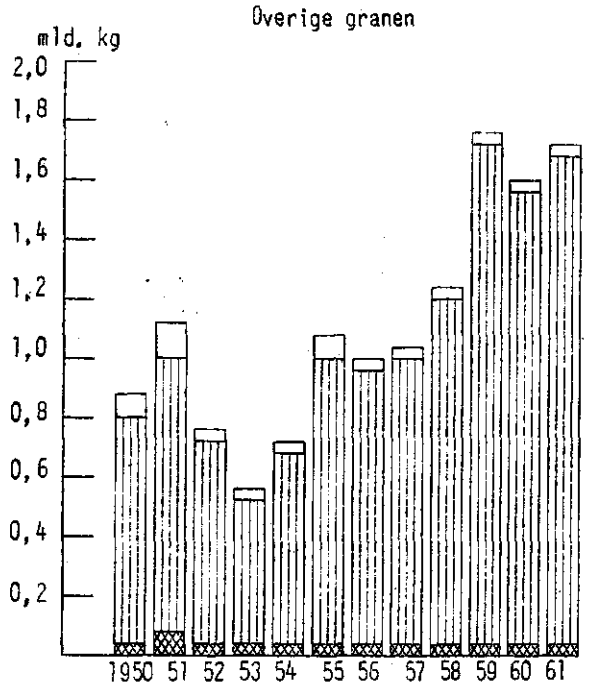
Figuur 5
Haver

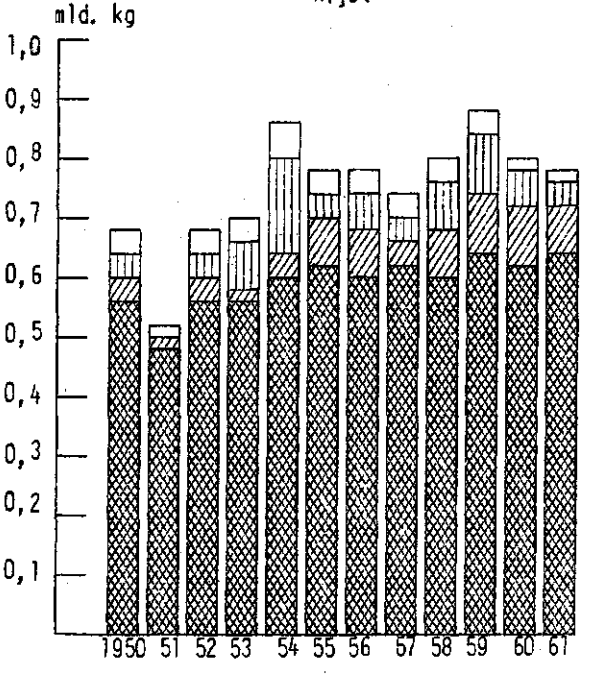
Figuur 6
Maïs

Figuur 7
Overige granen

Figuur 8
Rijst

Zaaizaad en verliezen
Veevoederverbruik
Industrieël verbruik
Menselijke consumptie

§ 2. Zaaizaad en verliezen

Een overzicht van de totaal per land resp. uitgezaaide en verloren gegane hoeveelheden wordt gegeven in de tabellen 15 en 16. Ten aanzien van de verliezen dient te worden opgemerkt dat de oogstverliezen reeds in mindering zijn gebracht op de produktie, zodat hier uitsluitend commerciële verliezen worden vermeld. Alleen voor Denemarken was een splitsing van de verliezen niet beschikbaar, hetgeen leidde tot een betrekkelijk hoog cijfer voor dit land.

Het geschatte verbruik van zaaizaad in kg/ha was gemiddeld over de periode 1950/51 t/m 1959/60 als volgt.

	Tarwe	Rogge	Gerst	Haver
Nederland	183	158	152	130
B.L.E.U.	174	176	176	170
Frankrijk	211	182	165	147
West-Duitsland	182	159	157	146
Italië	183	217	202	176
E.E.G.-gemiddelde	194	166	166	150
Verenigd Koninkrijk	191	128	184	161
Denemarken	183	181	187	177

In veel gevallen zijn de zaaizaadverbruiken op basis van ervaringscijfers genormaliseerd.

Tabel 15

VOOR ZAAIZAAD BESTEMDE GRANEN
(in 1000 ton)

Seizoen	Nederland	B.L.E.U.	Frankrijk	West-Duitsland	Italië	E.E.G.	Ver. Kon.-rijk	Denemarken	E.E.G. + V.K. + Denemarken
1950/51	77	83	1532	708	1162	3562	612	226	4400
1951/52	80	101	1550	743	1252	3726	630	239	4595
1952/53	82	100	1554	752	1232	3720	636	245	4601
1953/54	81	96	1629	801	1180	3787	538	240	4565
1954/55	80	101	1630	759	1184	3754	510	241	4505
1955/56	78	98	1947	803	1112	4038	529	247	4814
1956/57	79	99	1450	773	1121	3522	515	251	4288
1957/58	71	104	1445	779	1084	3483	518	251	4252
1958/59	71	100	1442	775	1077	3465	498	258	4221
1959/60	74	101	1423	778	1056	3432	524	260	4216
1960/61	71	104	1375	784	1030	3364	562	277	4203
1961/62	71	103	1449	825	991	3439	579	273	4291

Tabel 16

VERLIEZEN VAN ALLE GRANEN TE ZAMEN
(in 1000 ton)

Seizoen	Ne-der-land	B.L. E.U.	Frank-rijk	West-Duits-land	Ita-lië	E.E.G.	Ver. Kon.-rijk	Dene-mar-ken	E.E.G.+ V.K. + Denemarken
1950/51	22	25	53	81	56	237	79	376	692
1951/52	20	27	52	83	51	233	79	384	696
1952/53	23	27	56	86	49	241	85	456	782
1953/54	22	26	59	86	56	249	91	442	782
1954/55	28	29	70	89	57	273	81	423	777
1955/56	27	22	54	94	63	260	89	435	784
1956/57	33	25	56	96	65	275	86	465	826
1957/58	32	23	60	96	72	283	82	476	841
1958/59	35	23	71	98	71	298	85	446	829
1959/60	36	24	62	103	250	475	94	399	968
1960/61	40	24	90	105	186	445	96	497	1038
1961/62	41	24	107	103	90	365	97	519	981

§ 3. Industrieel verbruik

Bezien over de tijdreeks 1950 t/m 1960 (tabel 17) is het industriële verbruik van granen in elk van de E.E.G.-landen - uitgezonderd de B.L.E.U. - sterk toegenomen. West-Duitsland en Italië gebruikten ruim 2 keer zoveel, Nederland en Frankrijk 1½ keer zoveel in het seizoen 1960 als in het seizoen 1950. Ook in het Ver. Koninkrijk en Denemarken liep het industriële verbruik op, zij het minder sterk dan in de E.E.G. De belangrijkste rol bij deze stijgingen wordt gespeeld door de gerst met de maïs op de tweede plaats (tabel 18 en fig. 9 t/m 16).

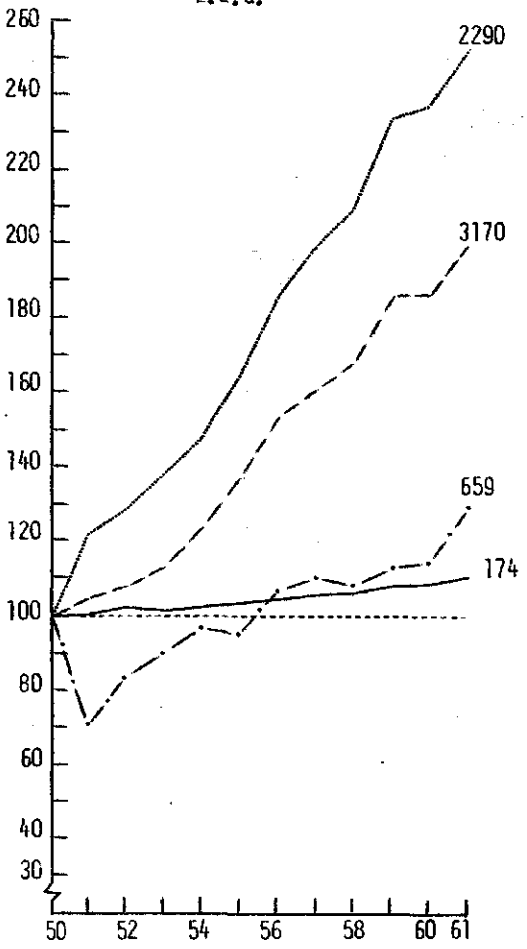
In het hieronder volgende overzicht hebben wij het industriële graanverbruik in het seizoen 1960/61 in procenten van 1950/51 weergegeven.

	Totaal granen	Gerst	Maïs
Nederland	153	160	147
B.L.E.U.	108	163	28
Frankrijk	156	159	124
West-Duitsland	234	286	139
Italië	205	425	150
E.E.G.	187	236	114
Verenigd Koninkrijk	142	110	280
Denemarken	126	125	350

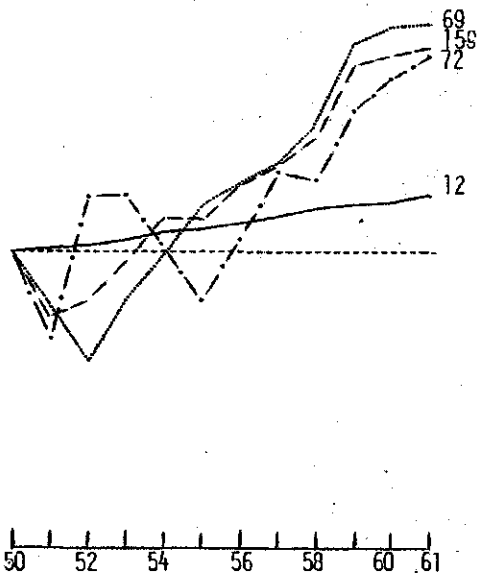
Tegen de achtergrond van de toeneming van het totale graanverbruik houdt de geschetste ontwikkeling in dat het aandeel van het industrieverbruik in procenten van het totale verbruik voor West-Duitsland toenam van 5 tot 10%, maar voor de overige bovengenoemde landen vrijwel constant bleef.

INDUSTRIEEL VERBRUIK VAN GRANEN (Indexcijfers 1950/51 = 100)

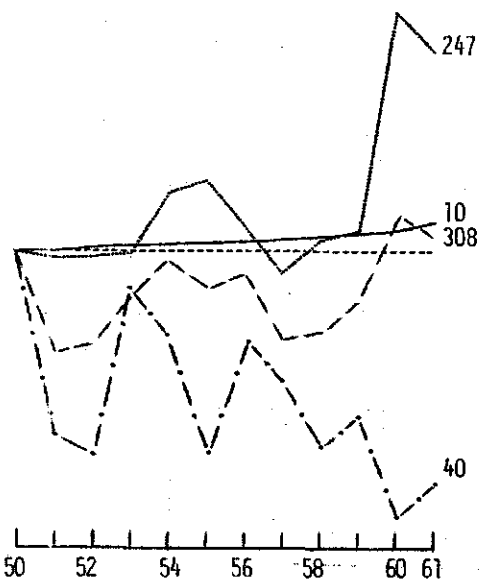
Figuur 9
E.E.G.

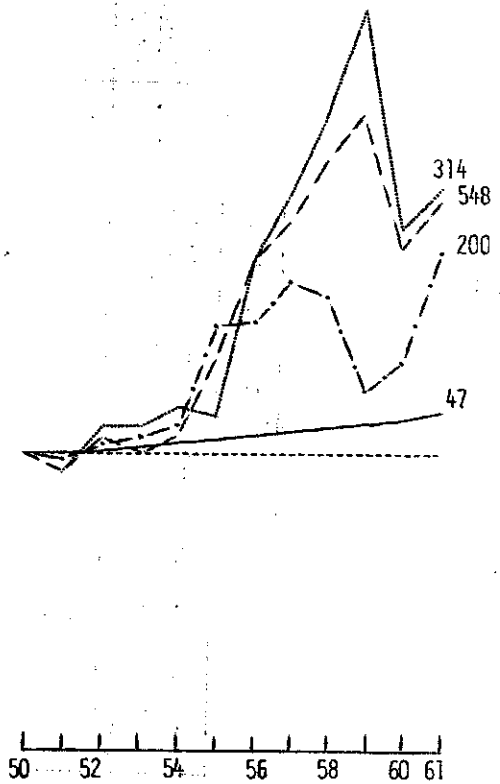
Figuur 10
Nederland

Figuur 11
B.L.E.U.

Figuur 12
Frankrijk

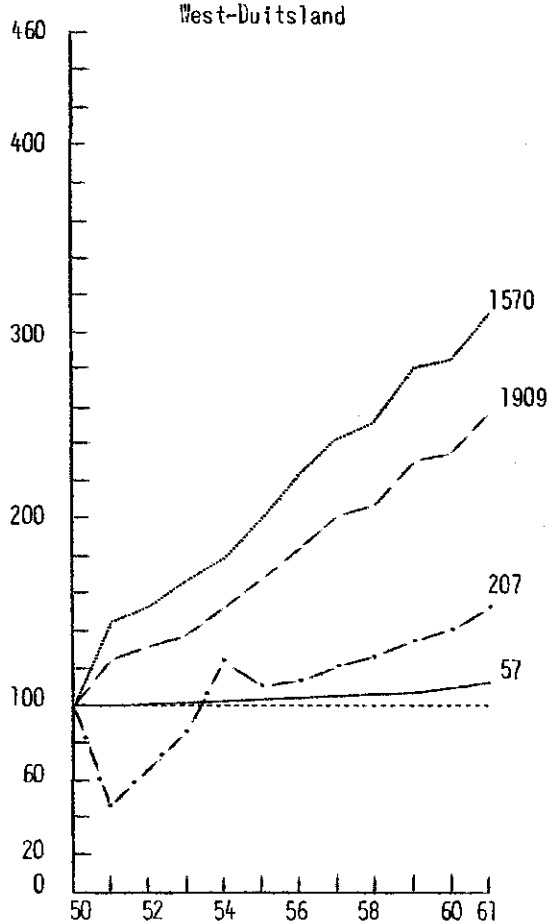
Bevolking
Totaal industriegraan
Industriegerst
Industriemaïs

N.B. Voor het jaar 1961/62 zijn de absolute getallen vermeld (in miln. personen resp. miln. kg)

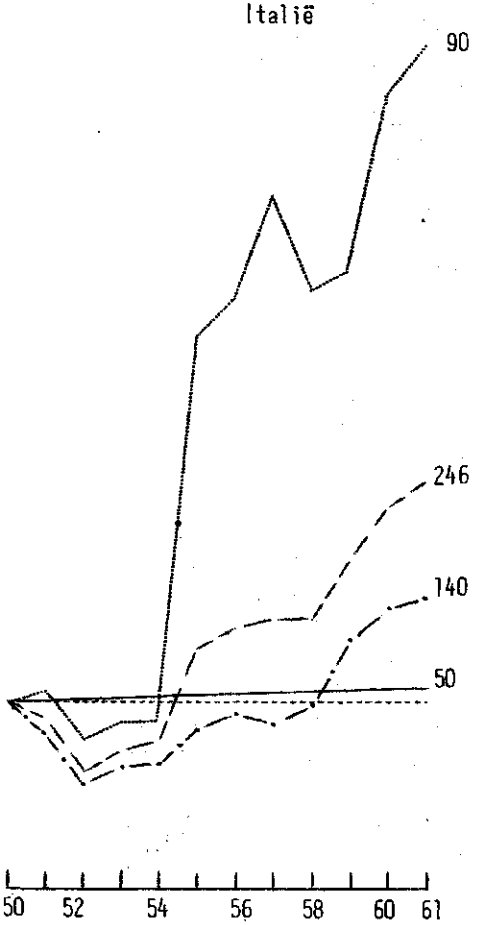
1369

INDUSTRIEËL VERBRUIK VAN GRANEN (Indexcijfers 1950/51 - 100)

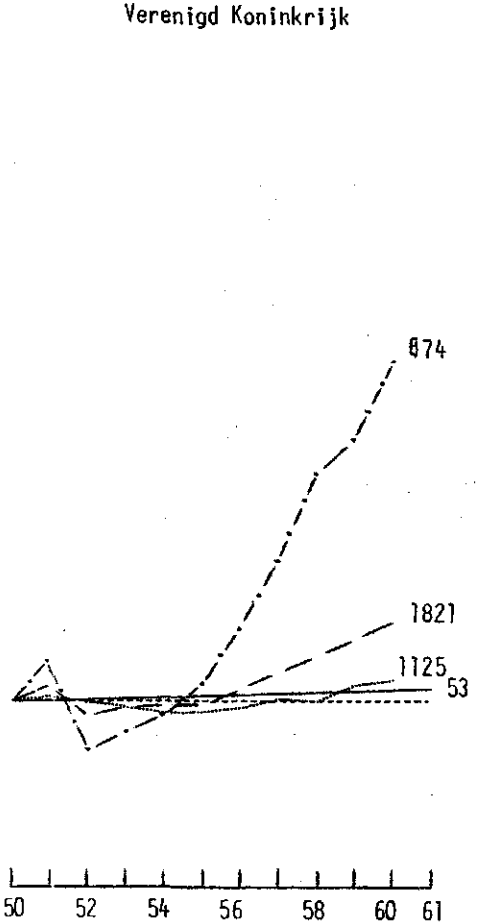
Figuur 13
West-Duitsland

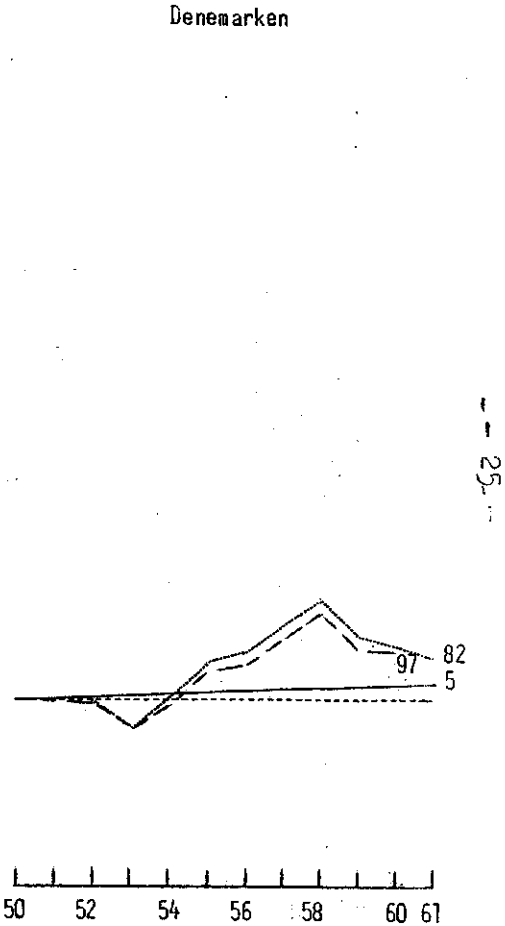
Figuur 14
Italië

Figuur 15
Verenigd Koninkrijk

Figuur 16
Denemarken

Bevolking
Totaal industriegraan
Industriegerst
Industriemaïs

N.b. Voor het jaar 1961/62 zijn de absolute getallen vermeld (in miln. personen resp. miln. kg)

De vraag naar industriegraan wordt voor een groot deel bepaald door de omvang van de bierproduktie. Deze vertoonde voor alle E.E.G.-landen, behalve de B.L.E.U., een zeer belangrijke stijging. Onderstaand staatje geeft hiervan een beeld. De stationaire omvang van de bierproduktie in de B.L.E.U. is terug te voeren op een gelijk gebleven gebruik, waartegenover een toenemend verbruik van andere dranken dan bier staat.

BIERPRODUKTIE
(mln. hl)

	1950	1960	1960 in % van 1950
Nederland	1,4	3,6	251
B.L.E.U.	10,5	10,5	100
Frankrijk	7,9	17,3	219
West-Duitsland	17,1	47,3	277
Italië	1,4	2,6	188
E.E.G.	38,2	81,3	213

Verder leidde de sterk toegenomen produktie van maïsstijfsel en glucose tot een stijging van de vraag naar industriemaïs.

Tabel 17

VOOR INDUSTRIEEL VERBRUIK BESTEMDE HOEVEELHEDEN VAN ALLE GRANEN TE ZAMEN
(in mln. kg)

Seizoen	Nederland	B.L.E.U.	Frankrijk	West-Duitsland	Italië	E.E.G.	Ver. Kon.-rijk	Denemarken	E.E.G. + V.K. + Denemarken
1950/51	103	300	325	747	113	1588	1284	77	2949
1951/52	85	220	314	944	104	1667	1382	78	3127
1952/53	90	224	337	991	71	1713	121.1	76	3000
1953/54	101	265	329	1025	83	1803	1243	67	3113
1954/55	112	293	342	1127	89	1963	1256	76	3295
1955/56	111	269	408	1253	146	2187	1273	89	3549
1956/57	123	286	495	1385	158	2447	1356	91	3894
1957/58	131	232	529	1506	164	2562	1488	102	4152
1958/59	135	236	584	1550	164	2669	1582	112	4363
1959/60	156	257	621	1720	198	2952	1688	98	4738
1960/61	158	325	507	1749	232	2971	1821	97	4889
1961/62	159	308	548	1909	246	3170	1884	94	5148

Tabel 18

VOOR INDUSTRIEEL VERBRUIK IN DE E.E.G. BESTEMDE HOEVEELHEDEN NAAR GRAANSOORT
(in mln. kg)

Seizoen	Totaal granen	Gerst	Maïs	Tarwe	Rogge	Overige granen	Rijst
1950/51	1588	913	512	10	46	63	44
1951/52	1667	1118	364	21	28	118	18
1952/53	1713	1178	423	34	31	19	28
1953/54	1803	1269	460	21	39	3	11
1954/55	1963	1345	496	19	53	12	38
1955/56	2187	1508	489	33	54	34	69
1956/57	2447	1692	547	55	50	27	76
1957/58	2562	1816	564	74	33	31	44
1958/59	2669	1910	553	45	69	20	72
1959/60	2952	2126	579	57	61	25	104
1960/61	2971	2154	584	56	71	8	98
1961/62	3170	2290	659	64	62	16	79
V.K.1961/62	1884	1192	670	5	-	-	17
Den.1961/62	94	82	7	-	5	-	-

§ 4. V o e d e r g r a a n v e r b r u i k

De periode 1950/60 geeft een ontwikkeling in het verbruik van voedergranen te zien, waaruit blijkt hoe het belang van deze vorm van bestemming zowel absoluut als relatief sterk is toegenomen. Dit geldt zowel voor elk van de E.E.G.-landen als voor het Verenigd Koninkrijk en Denemarken. Als oorzaken van deze gestegen voedergraanbehoefte zijn te noemen: de toeneming van de veestapel en het hogere voedergraanverbruik per dier.

Van het procentuele aandeel van het voedergraanverbruik in het totale graanverbruik geeft het volgende overzicht een indruk.

Seizoenjaar	1950	1955	1960
Nederland	50	65	73
B.L.E.U.	45	55	56
Frankrijk	42	50	57
West-Duitsland	45	50	53
Italië	19	27	37
E.E.G.	37	46	53
Verenigd Koninkrijk	40	52	54
Denemarken	70	75	78

Gaan wij na hoe de hoeveelheden in de verschillende landen zijn toegenomen van 1950 tot 1961 (zie tabel 19), dan constateren wij de grootste relatieve toeneming in Nederland en Italië waar het voedergraanverbruik ongeveer driemaal zo groot werd. Voor de overige landen ligt de

stijging tussen de 50 en 100% van het van het niveau in 1950.

De ontwikkeling van het voedergraanverbruik per graansoort is samengevat in tabel 20. Het totale voedergraanverbruik was in 1961/62 ruim 17 mln. ton hoger dan in 1950/51. Tot deze stijging droeg de maïs ruim 8 mln. ton bij, de gerst ongeveer 4½ mln. ton, de tarwe 3 mln. ton en de "overige" granen (sorghums enz.) bijna 1 mln. ton. Het verbruik van rogge en haver als voedergraan bleef vrijwel stationair. Rijst is als voedergraan van weinig betekenis.

Vorengenoemde ontwikkelingen brachten een niet onbelangrijke wijziging in de procentuele samenstelling van het voedergraanpakket met zich, zoals het volgende staatje laat zien.

	Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Over. granen en rijst	Totaal granen
E.E.G.							
1950	9	13	18	41	14	4	100
1960	14	10	21	22	28	5	100
Nederland							
1950	-	22	28	34	14	3	100
1960	9	11	11	18	34	17	100
B.L.E.U.							
1950	10	18	24	39	4	6	100
1960	4	12	19	24	20	21	100
Frankrijk							
1950	10	7	21	49	11	3	100
1960	24	3	30	23	19	2	100
West-Duitsland							
1950	13	20	16	43	1	8	100
1960	17	21	24	32	6	1	100
Italië							
1950	-	1	10	21	67	1	100
1960	1	3	8	8	79	1	100

Tabel 19

VOOR VEEVOEDER BESTEMDE HOEVEELHEDEN VAN ALLE GRANEN TE ZAMEN
(in mln. ton)

Seizoen	Neder-land	B.L. E.U.	Frank-rijk	West-Duitsl.	Italië	E.E.G.	Ver. Kon.	Dene-marken	E.E.G.+V.K. + Denemarken
1950/51	1,5	1,4	6,0	6,4	2,3	17,5	5,7	2,7	25,9
1951/52	1,8	1,5	6,5	6,6	2,7	19,2	7,4	2,7	29,3
1952/53	1,8	1,7	6,8	7,8	2,7	20,8	7,1	3,1	31,0
1953/54	2,2	2,0	7,4	7,6	3,6	22,8	7,8	3,5	34,1
1954/55	2,8	1,8	7,6	8,4	3,2	23,8	8,4	3,8	36,1
1955/56	2,8	2,0	8,8	8,6	3,8	26,0	8,8	3,7	38,5
1956/57	3,3	2,2	11,1	9,1	4,1	29,8	8,6	3,9	42,2
1957/58	3,2	2,2	9,7	9,4	4,9	29,4	8,9	3,7	42,0
1958/59	3,4	2,2	10,1	9,0	5,1	30,0	10,3	4,1	44,3
1959/60	3,6	2,3	11,2	9,9	5,8	32,8	9,9	4,4	47,1
1960/61	4,1	2,1	11,2	9,7	6,2	33,3	10,2	4,5	48,1
1961/62	4,0	2,2	10,5	10,9	7,1	34,7	10,8	4,6	50,1

Tabel 20

IN DE E.E.G. VERBRUIKTE VOEDERGRANEN PER GRAANSOORT
(in mln. ton)

Seizoen	Totaal	Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Overige granen	Rijst
1950/51	17,5	1,6	2,3	3,2	7,2	2,5	0,8	0,04
1951/52	19,2	1,1	2,0	3,8	7,8	3,7	0,9	0,00
1952/53	20,8	2,0	2,3	4,6	7,6	3,5	0,7	0,05
1953/54	22,8	2,0	2,5	5,3	8,2	4,3	0,5	0,10
1954/55	23,8	1,8	2,9	5,3	8,3	4,6	0,7	0,19
1955/56	26,0	3,1	2,6	6,0	8,3	5,0	1,0	0,05
1956/57	29,8	2,0	2,8	8,5	9,4	6,2	0,9	0,07
1957/58	29,4	4,3	2,9	7,1	7,6	6,5	1,0	0,05
1958/59	30,0	4,4	2,8	7,1	7,2	7,0	1,2	0,08
1959/60	32,8	5,3	2,9	7,4	7,2	8,1	1,7	0,11
1960/61	33,3	4,8	3,3	7,0	7,4	9,4	1,5	0,05
1961/62	34,7	4,6	2,6	7,9	7,3	10,6	1,7	0,04
Ver.Kon. 1961/62	10,8	1,4	0,0	3,7	1,8	3,3	0,6	0,00
Denemark. 1961/62	4,6	0,2	0,2	2,5	1,2	0,2	0,3	0,00

§ 5. Voedergraanverbruik, in verband gebracht met de omvang van de veestapel

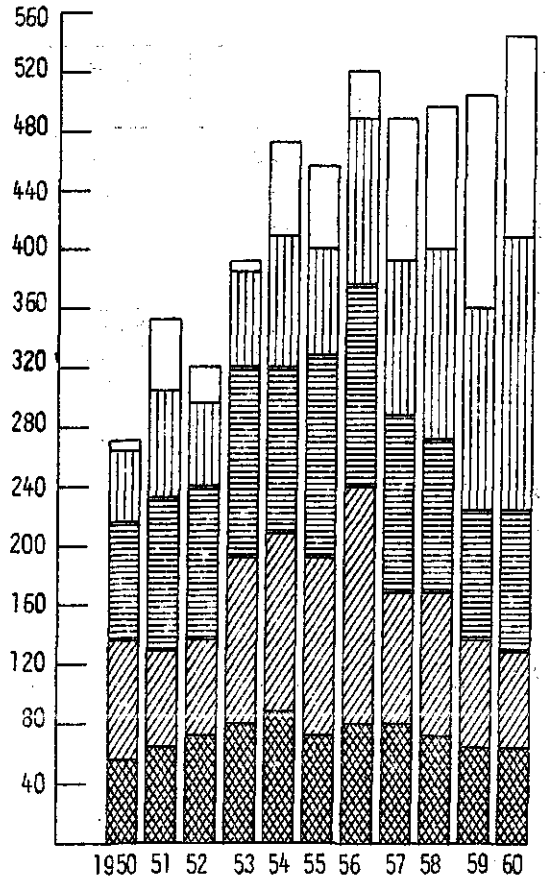
Voor de omvang van het voedergraanverbruik is vanzelfsprekend de omvang van de veestapel een belangrijke verklarende grootheid. Om het voedergraanverbruik te kunnen betrekken op de veestapel dient men eerst de verschillende diersoorten onder een noemer te brengen. In de praktijk gebruikt men hiertoe meestal het begrip diereenheden of grootveeeenheden, waarbij de voederbehoefte van 1 melkkoe als eenheid wordt genomen. Het behoeft nauwelijks betoog, dat de voederbehoeften per diersoort van land tot land sterk uiteen kunnen lopen, terwijl ook in de loop van de tijd wijzigingen kunnen optreden in verband met gewijzigde voedersystemen enz. Er is in dit verslag niet getracht aan al deze factoren volledig recht te laten wedervaren. Wij hebben voor alle landen en alle jaren dezelfde omrekeningsnormen aangehouden en wel de volgende:

melkkoe	1
overig rundvee	0,51
paarden	1,14
varkens	0,87
schapen	0,04
gevogelte	0,045

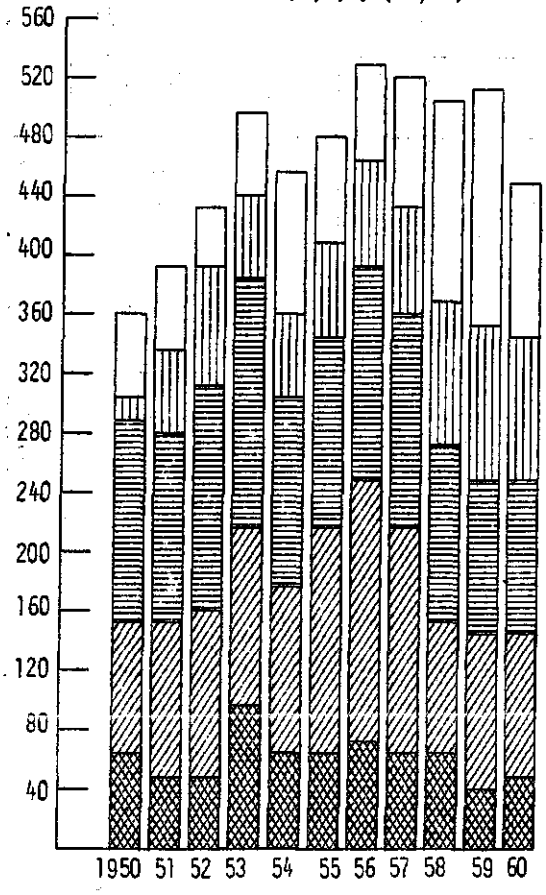
Bron: Grainbulletin, oct. 1962.

VOEDERGRAANVERBRUIK NAAR GRAANSOORT PER DIEREENHEID[1)]
(in kg)

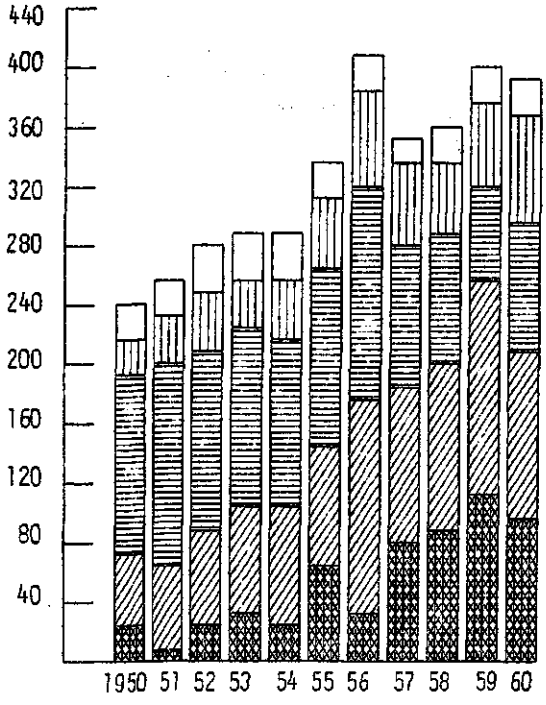
Figuur 17
Nederland (33,25)

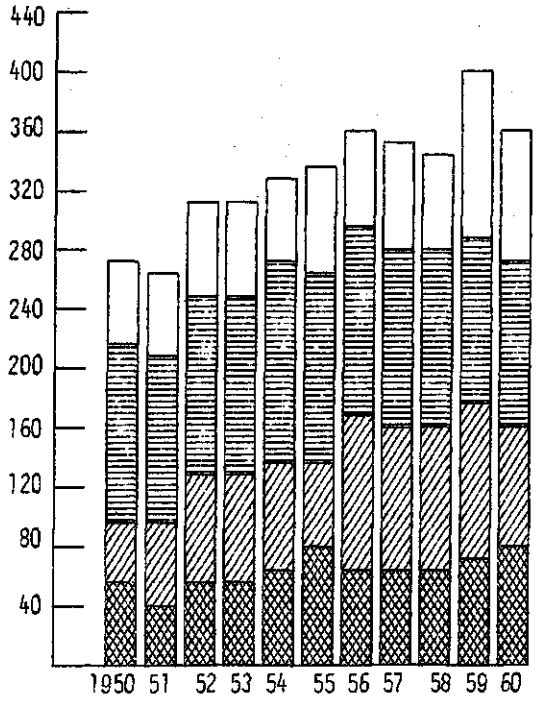
Figuur 18
B.L.E.U. (32,16)

Figuur 19
Frankrijk (17,13)

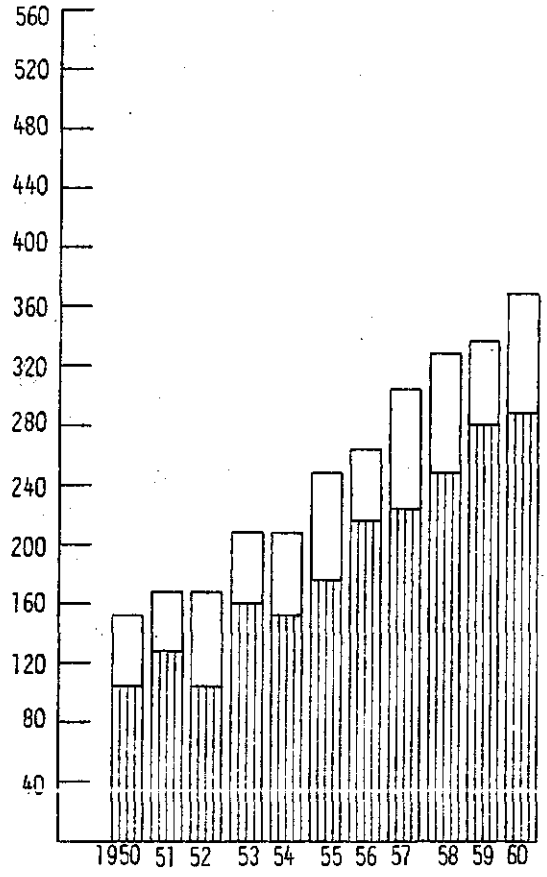

Figuur 20
West-Duitsland (49,10)

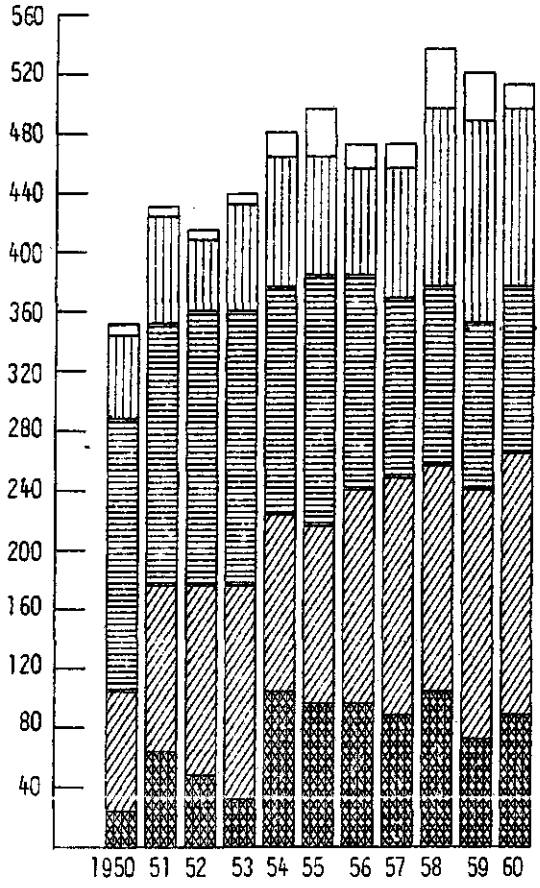

VOEDERGRAANVERBRUIK NAAR GRAANSOORT PER DIEREENHEID (in kg)

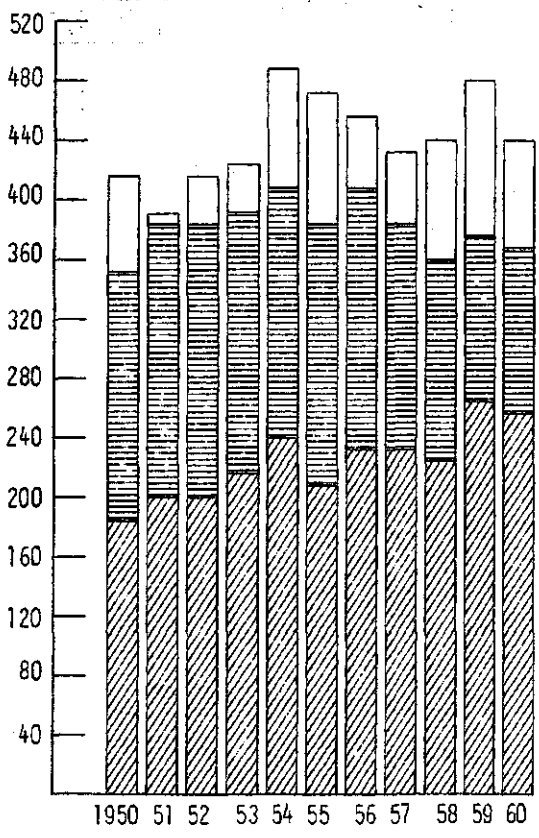
Figuur 21
Italië (22,22)

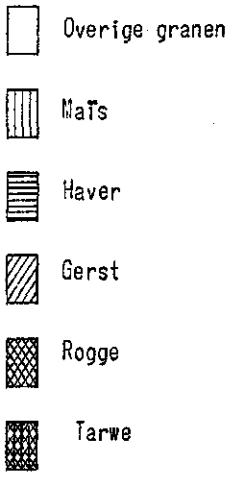

Figuur 22
Ver. Kon. (27,23)

Figuur 23
Denemarken (54,14)

1) De over 1950/61 gemiddelde percentages varkens en kippen zijn tussen haakjes aangegeven.

Ondanks de bedenkingen, die men kan hebben tegen deze ruwe benadering, geven de op deze wijze omgerekende veestapels een vrij goed inzicht in de groei van de veestapel in de verschillende landen sinds 1950. Bovendien kunnen de veestapels van land tot land - zij het niet exact - wat de orde van grootte betreft worden vergeleken.

Het volgende staatje geeft de omvang van de veestapel in de verschillende landen in diereenheden, waarbij het percentage varkens en kippen, eveneens in diereenheden tussen haakjes is aangegeven.

	1950/51 diereenheden			1961/62 diereenheden		
		waarvan			waarvan	
	mln.	varkens %	kippen %	mln.	varkens %	kippen %
Nederland	5,3	(32)	(21)	7,5	(32)	(27)
B.L.E.U.	3,9	(31)	(18)	5,0	(38)	(15)
Frankrijk	24,9	(24)	(14)	29,7	(27)	(11)
West-Duitsland	23,4	(45)	(9)	28,7	(52)	(10)
Italië	15,4	(20)	(22)	17,0	(23)	(23)
E.E.G.	72,8	(31)	(15)	87,9	(35)	(15)
Verenigd Koninkrijk	16,3	(21)	(25)	20,2	(29)	(23)
Denemarken	6,6	(42)	(15)	10,1	(62)	(12)

Over de gehele linie blijkt het aantal dieren te zijn toegenomen, relatief het meest in Nederland en Denemarken. Het aandeel van de varkens is over het algemeen vrij belangrijk en is sinds 1950 in vrijwel alle landen gestegen.

Met behulp van de berekende "diereenheden" zijn de in § 4 gegeven voedergraanverbruiken herleid tot kengetallen; het voedergraanverbruik per diereenheid.

Een algemene indruk van de ontwikkelingen t.a.v. het voedergraanverbruik kan worden gegeven door de relevante factoren uit te drukken in indexcijfers (1950/51 = 100). Zie tabel 21.

Tabel 21

ONTWIKKELING VAN HET VOEDERGRAANVERBRUIK SINDS 1950

	Diereenheden		Voedergraanverbruik totaal		Voedergraanverbruik per diereenheid	
	1955/56	1961/62	1955/56	1961/62	1955/56	1961/62
Nederland	115	141	190	274	166	195
B.L.E.U.	109	128	145	156	132	122
Frankrijk	108	119	147	176	139	142
West-Duitsland	110	123	135	172	123	140
Italië	100	111	166	309	166	280
E.E.G.	107	121	149	200	139	165
Verenigd Koninkrijk	109	124	153	189	141	152
Denemarken	118	153	134	168	114	109

Wij kunnen nu voor elk land zien hoe groot de invloed is geweest van enerzijds de groei van de veestapel, anderzijds van alle andere factoren op de ontwikkeling van het voedergraanverbruik.

Voor de E.E.G. als geheel was de stijging van het graanverbruik per diereenheid van meer invloed dan de toeneming van het aantal diereenheden. Per land bezien was echter voor de B.L.E.U. de toeneming van de veestapel in 1961/62 van meer belang. Ditzelfde gold ook voor Denemarken, maar het Verenigd Koninkrijk sloot weer meer aan bij de algemene ontwikkeling in de E.E.G.

Over het aandeel van de verschillende granen in het voedergraanverbruik per diereenheid geeft tabel 22 informatie.

Tabel 22

VOOR VEEVOEDER BESTEMDE HOEVEELHEDEN PER GRAANSOORT IN KG PER DIEREENHEID

	Nederland	B.L.E.U.	Frankrijk	West-Dld.	Italië	E.E.G.	Ver. Koninkr.	Denemarken
1950/51								
Totaal	273	361	240	272	148	240	350	413
Waarvan:								
tarwe	-	37	24	35	-	15	65	2
rogge	60	65	17	53	2	31	1	23
gerst	78	86	50	43	14	44	79	182
haver	92	139	117	117	32	98	179	189
maïs	37	13	26	2	99	33	61	6
ov. granen	7	20	6	20	2	11	3	8
rijst	-	-	-	1	-	1	-	-
1961/62								
Totaal	531	439	341	381	415	395	533	450
Waarvan:								
tarwe	74	18	62	64	2	53	72	15
rogge	51	30	10	60	3	29	-	23
gerst	50	73	123	103	33	90	182	243
haver	94	99	82	108	34	83	89	121
maïs	176	95	71	42	320	120	163	21
ov. granen	86	124	8	4	3	19	27	27
rijst	1	-	1	1	-	1	-	-

§ 6. Menselijke consumptie van granen en graanprodukten

Nog steeds vormt het gebruik voor menselijke voeding een van de belangrijkste bestemmingen van de graanproduktie. Hoewel het verbruik per hoofd van de bevolking een teruggang laat zien van ongeveer 10% in de periode 1950-1960 voor de E.E.G. als geheel is het totale graanverbruik voor consumptiedoeleinden slechts met 2% gedaald. Dit is te danken aan de aanwas van de bevolking welke in hetzelfde tijdvak 9% bedroeg.

Het jaarlijkse verbruik voor cunsumptie in de E.E.G. bedroeg ongeveer 23 miljoen ton in totaal (tabel 22 en fig. 24-31), het leeuwedeel hiervan was tarwe (20 mln. ton) met rogge op de tweede plaats (2 mln. ton). Van de overige graansoorten zijn betrekkelijk belangrijk de maïs en rijst, elk met een jaarlijks verbruik van ongeveer 0,5 mln. ton. Een nadere analyse van het teruglopen van de totale graanconsumptie laat zien dat dit is toe te schrijven aan de daling van het roggeverbruik zoals de volgende indexcijfers aantonen (1950/51 = 100).

	1950/51	1955/56	1960/61
Totaal granen	100	100	98
Waarvan: tarwe	100	101	101
rogge	100	87	69
rijst	100	112	110

De teruggang van de menselijke consumptie van granen in de E.E.G. bij de toenemende behoefte aan voedergranen leidt tot de daling van het percentage dat de menselijke consumptie uitmaakt van het totale verbruik. Van 51% in het seizoen 1950/51 liep het percentage terug tot 42 in 1955/56 en verder tot 37 in 1960/61. Voor de afzonderlijke landen zien wij overeenkomstige ontwikkelingen als voor de bovengenoemde E.E.G.-percentages, zij het dan met niveauverschillen.

Voor de verschillende landen is het aandeel van de menselijke consumptie in procenten van het totale graanverbruik als volgt.

	1950/51	1955/56	1960/61
Nederland	43	30	22
B.L.E.U.	41	34	32
Frankrijk	45	35	32
West-Duitsland	44	37	32
Italië	70	63	54
E.E.G.	51	42	37
Verenigd Koninkrijk	46	37	33
Denemarken	13	10	7

Tabel 23

VOOR MENSELIJKE CONSUMPTIE BESTEMDE HOEVEELHEDEN VAN ALLE GRANEN TE ZAMEN
(in mln. ton)

Seizoen	Neder-land	B.L. E.U.	Frank-rijk	West-Duitsl.	Ita-lië	E.E.G.	Ver. Kon.	Dene-marken	E.E.G.+V.K. + Denemarken
1950/51	1,3	1,3	6,5	6,2	8,5	23,7	6,7	0,5	30,9
1951/52	1,2	1,3	6,6	6,1	8,5	23,6	6,4	0,5	30,6
1952/53	1,2	1,3	6,8	6,2	8,6	24,1	6,3	0,5	30,9
1953/54	1,2	1,3	6,6	6,2	8,7	24,0	6,1	0,5	30,6
1954/55	1,3	1,3	6,7	6,3	8,8	24,3	6,2	0,5	31,0
1955/56	1,3	1,3	6,2	6,3	8,8	23,8	6,3	0,5	30,5
1956/57	1,3	1,2	5,8	6,2	8,8	23,2	6,2	0,5	29,9
1957/58	1,3	1,2	6,2	6,1	8,8	23,5	6,2	0,4	30,1
1958/59	1,3	1,2	6,3	5,9	8,8	23,4	6,1	0,5	30,0
1959/60	1,2	1,2	6,1	5,8	8,9	23,2	6,0	0,4	29,6
1960/61	1,2	1,2	6,2	5,8	8,9	23,3	6,1	0,4	29,9
1961/62	1,2	1,2	6,1	5,8	9,0	23,2	6,0	0,4	29,6

Tabel 24

VOOR MENSELIJKE CONSUMPTIE IN DE E.E.G. BESTEMDE HOEVEELHEDEN NAAR GRAANSOORT
(in 1.000 ton)

Seizoen	Totaal	Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Overige granen	Rijst
1950/51	23728	19832	2509	117	123	554	37	556
1951/52	23629	20043	2245	143	120	506	95	477
1952/53	24100	20530	2137	106	119	577	67	564
1953/54	23990	20258	2250	163	133	602	27	557
1954/55	24311	20653	2192	129	142	579	26	590
1955/56	23785	20128	2173	126	144	566	24	624
1956/57	23222	19661	2130	118	145	549	24	595
1957/58	23501	20018	2030	113	148	556	25	611
1958/59	23421	20045	1936	114	146	548	29	603
1959/60	23150	19835	1827	114	148	569	28	629
1960/61	23342	20123	1735	131	158	574	18	611
1961/62	23229	20030	1668	136	152	583	19	641
Ver.Koninkr. 1961/62	5973	5601	19	-	138	108		107
Denemarken 1961/62	419	250	121	3	40	-		5

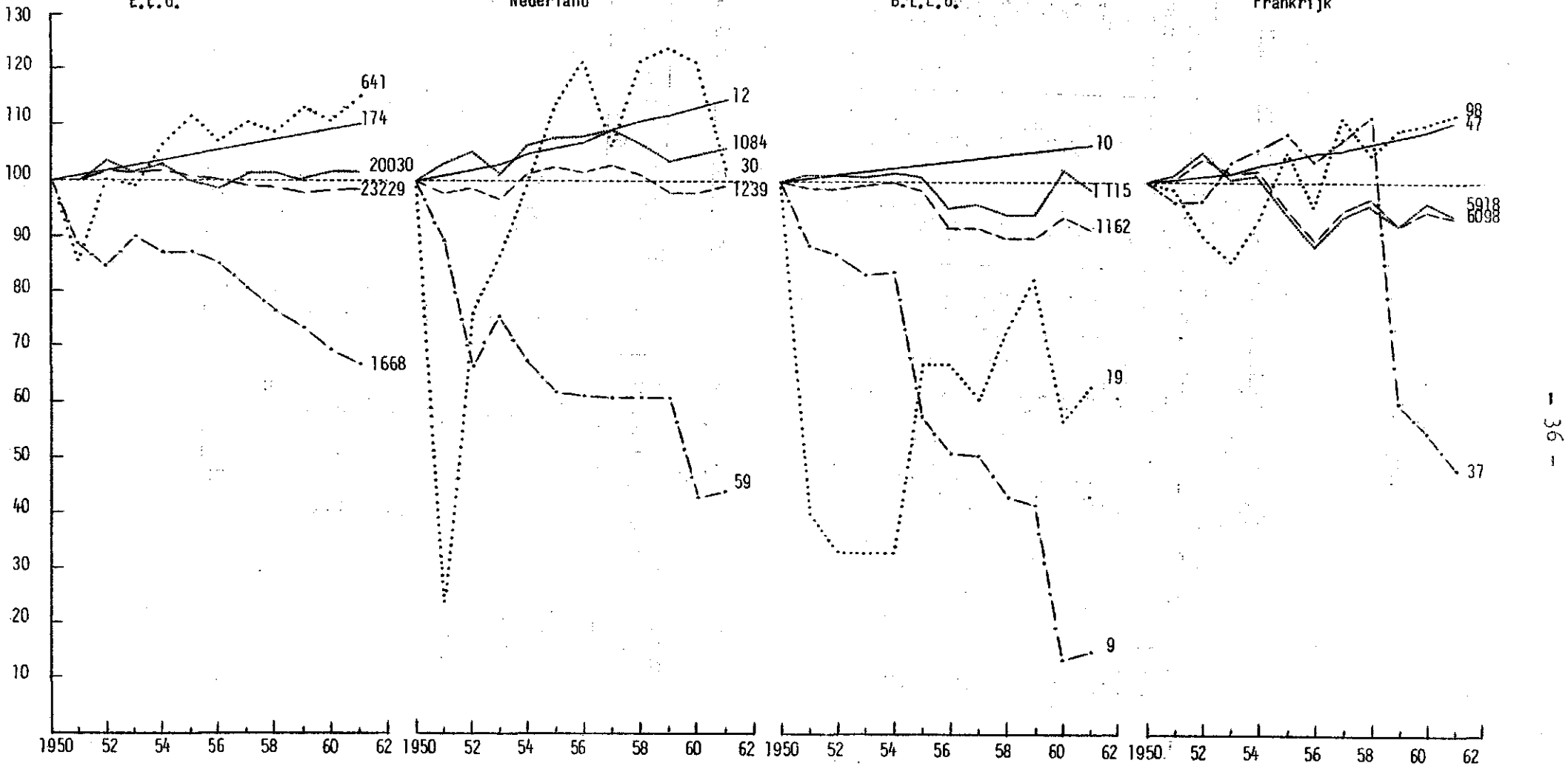
VERBRUIK VAN GRANEN VOOR MENSLIJKE CONSUMPTIE (1950/51 = 100)

Figuur 24
E.E.G.

Figuur 25
Nederland

Figuur 26
B.L.E.U.

Figuur 27
Frankrijk

Bevolking
Totaal graanconsumptie
Totaal tarweconsumptie
Totaal roggeconsumptie
Totaal rijstconsumptie

N.B. Voor het jaar 1961/62 zijn de absolute getallen vermeld (in mln. personen resp. mln. kg).

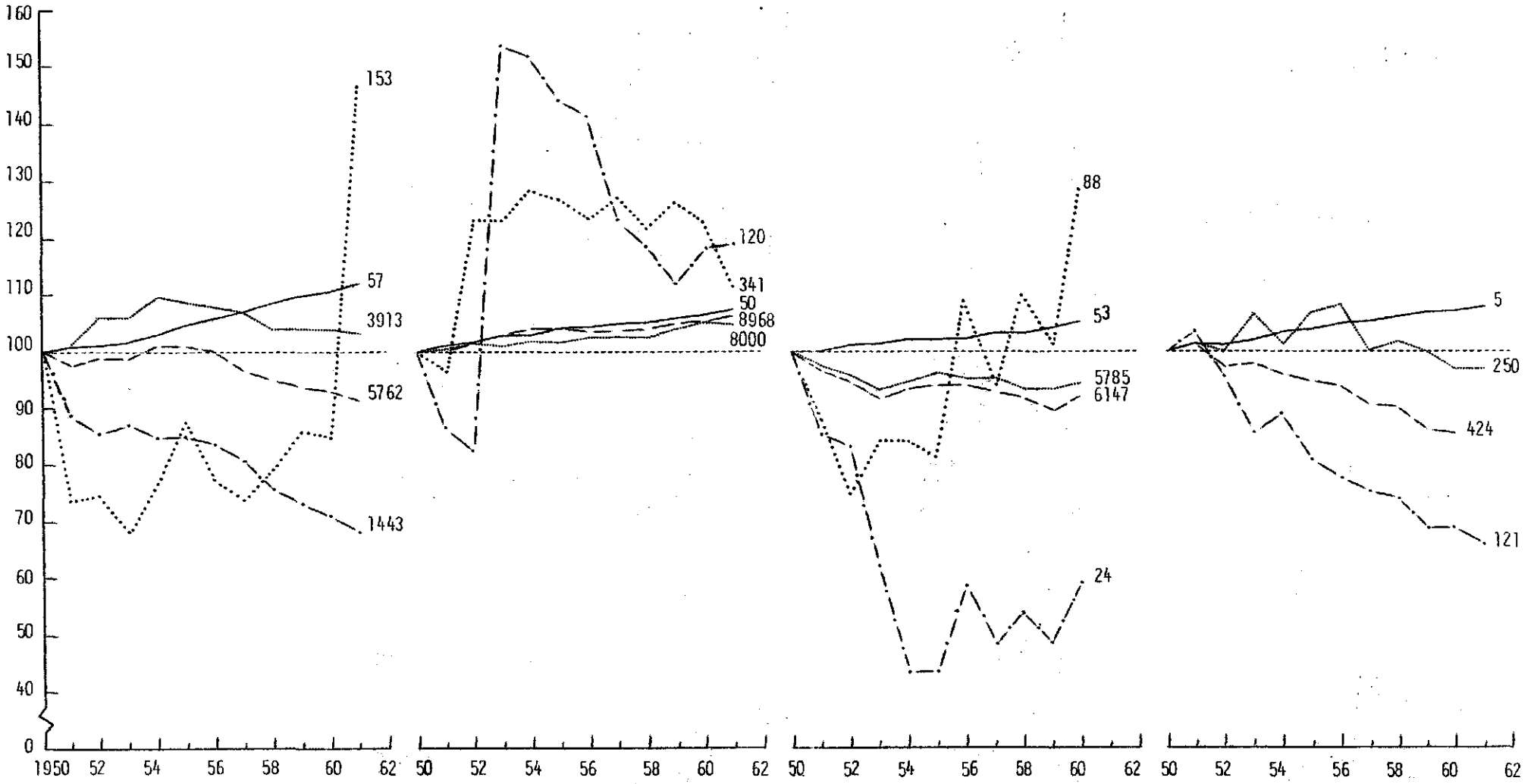
1369

Figuur 28
West-Duitsland

Figuur 29
Italië

Figuur 30
Verenigd Koninkrijk

Figuur 31
Denemarken

N.B. Voor het jaar 1961/62 zijn de absolute getallen vermeld (in mln. personen resp. mln. kg)

1369

§ 7. Menselijke consumptie van granen en graanprodukten per hoofd van de bevolking

Het gemiddelde niveau van het graanverbruik per persoon voor de gehele E.E.G. daalde van 150 kg in 1950/51 tot 133 kg in 1961/62 (zie tabel 25). Het verbruik van brood, koek, gebak, papwaren, deegwaren enz. is gewaardeerd tegen het voor deze produkten benodigde graan. Het verbruik in Italië ligt relatief hoog en is ook vrij stabiel gebleven in de periode 1950-1960. West-Duitsland, Nederland en vooral Denemarken vertonen een laag verbruik (ca. 100 kg per persoon). Voor alle landen met uitzondering van Italië is een dalende trend in het graanverbruik te constateren. De toenemende welvaart, leidend tot een omschakeling van de consumptieve vraag naar meer luxe levensmiddelen, is hier wel de belangrijkste oorzaak. De dalende trend is ook duidelijk te zien bij de afzonderlijke graansoorten tarwe en rogge. Relatief gezien is de daling het scherpst voor de laatstgenoemde graansoort.

De consumptiegewoonten blijken van land tot land nogal uiteen te lopen: West-Duitsland en Denemarken hebben een groot roggeverbruik per hoofd van de bevolking. Havermout is een geliefd artikel in het Verenigd Koninkrijk en Denemarken, terwijl de Italianen voorop staan bij het verbruik van maïs en rijst.

Een overzicht van het totale graanverbruik per hoofd in de periode 1950-1960 en enkele gegevens over de verbruiken van de afzonderlijke graansoorten vindt men in de tabellen 25 en 26 en fig. 32 t/m 39.

Tabel 25

VOOR MENSELIJKE CONSUMPTIE BESTEMDE GRANEN IN KG PER HOOFD

Seizoen	Nederland	B.L. E.U.	Frankrijk	West-Duitsl.	Italië	E.E.G.	Ver. Kon.	Denemarken	E.E.G.+V.K. + Denemarke
1950/51	123	143	155	124	183	150	133	117	145
1951/52	119	141	156	120	181	148	128	118	143
1952/53	119	139	160	121	181	150	125	112	143
1953/54	116	140	154	120	183	148	121	112	141
1954/55	119	140	154	121	184	149	121	109	142
1955/56	119	138	142	119	183	145	123	107	139
1956/57	117	127	131	116	182	140	122	106	135
1957/58	116	126	139	112	181	140	120	100	135
1958/59	112	123	140	108	180	139	118	100	133
1959/60	108	122	134	106	180	136	115	95	130
1960/61	106	126	135	103	181	136	117	92	130
1961/62	106	122	131	102	181	133	.	.	.

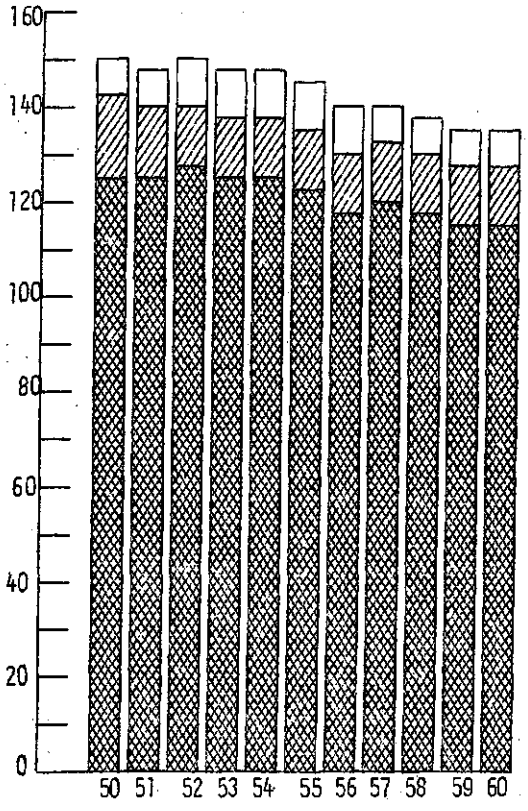
Tabel 26

VOOR MENSELIJKE CONSUMPTIE BESTEMDE HOEVEELHEDEN NAAR GRAANSOORTEN
(in kg per hoofd)

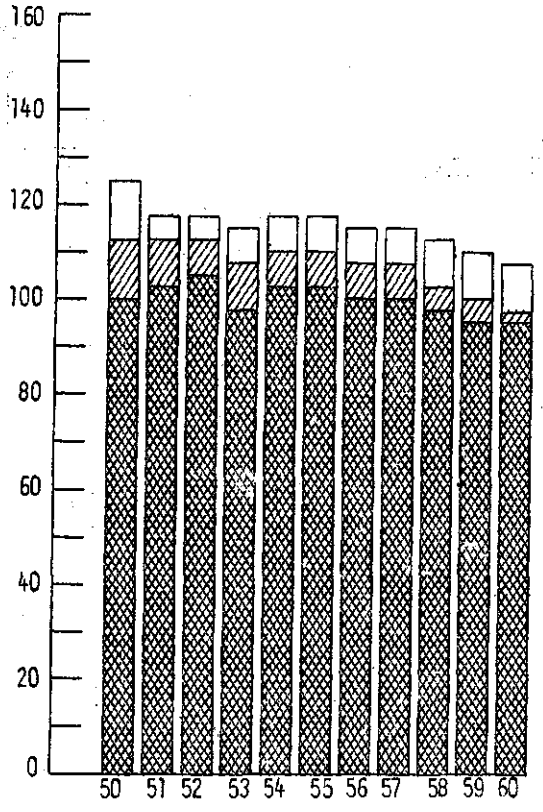
		Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Overige granen	Rijst
Nederland	1950/51	100	13	1,7	2,3	2,4	0,5	2,8
	1961/62	93	5	0,5	0,9	3,8	0,3	3,0
B.L.E.U.	1950/51	127	7	0,9	1,7	3,4	-	3,4
	1961/62	117	1	0,8	0,5	0,6	-	1,8
Frankrijk	1950/51	150	2	0,1	0,1	0,4	0,5	2,1
	1961/62	127	1	0,1	0,1	0,4	0,3	2,1
W.-Duitsland	1950/51	76	42	0,5	1,6	1,4	0,2	2,1
	1961/62	69	26	0,4	2,3	1,7	-	1,6
Italië	1950/51	164	2	1,4	-	8,9	-	6,6
	1961/62	161	2	1,9	-	8,4	-	7,6
E.E.G.	1950/51	126	16	0,7	0,8	3,5	0,2	3,5
	1961/62	115	10	0,8	0,9	3,4	0,1	3,5
Ver. Koninkrijk	1950/51	123	0,8	.	5,6	1,7	-	1,4
	1960/61	110	0,5	.	2,6	2,1	-	1,7
Denemarken	1950/51	60	53	1,8	11,7	-	-	0,5
	1961/62	54	26	0,6	8,6	-	-	0,7

VERBRUIK VAN GRAANPRODUKTEN VOOR MENSELIJKE CONSUMPTIE IN KG PER HOOFD VAN DE BEVOLKING

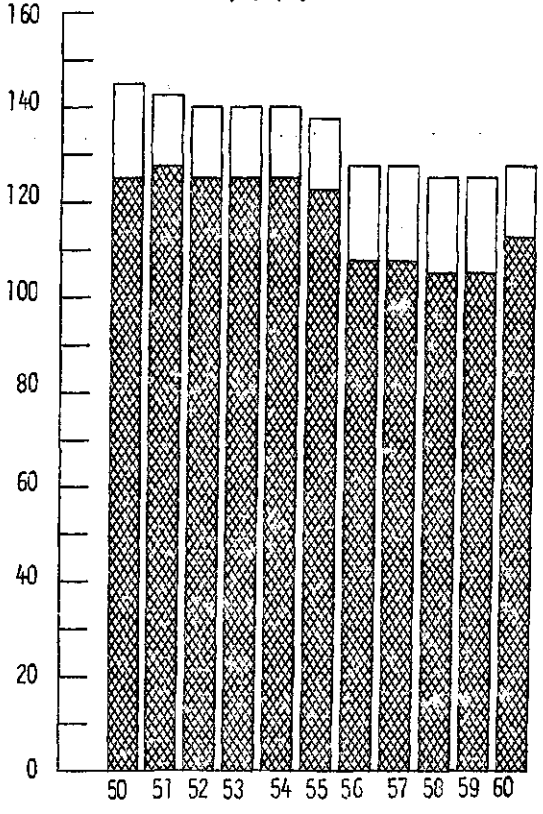
Figuur 32
E.E.G.

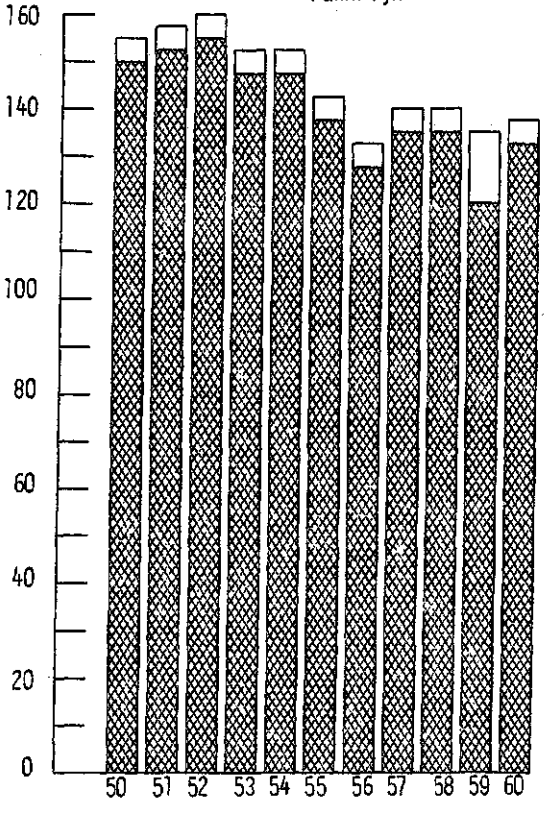
Figuur 33
Nederland

Figuur 34
B.L.E.U.

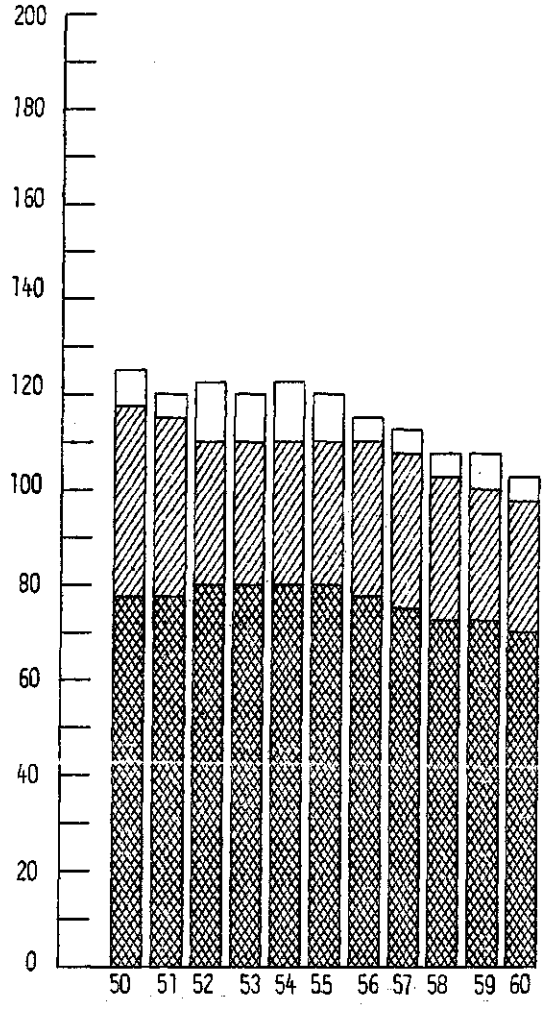
Figuur 35
Frankrijk

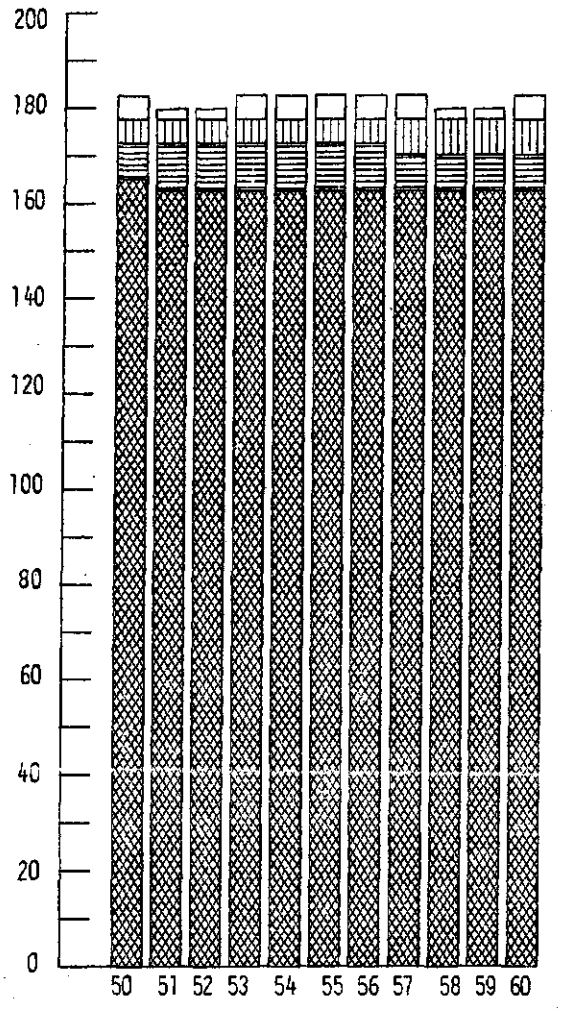
Tarwe | Rogge | Maïs | Rijst | Haver | Andere graansoorten

VERBRUIK VAN GRAANPRODUKTEN VOOR MENSELIJKE CONSUMPTIE IN KG PER HOOFD VAN DE BEVOLKING

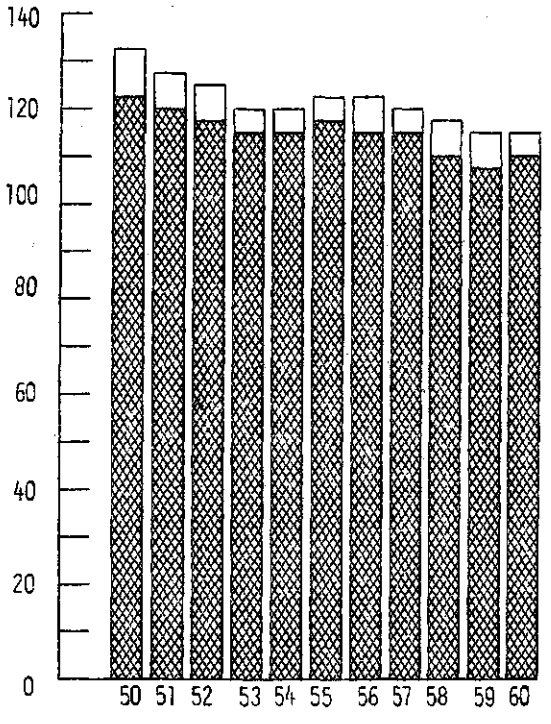
Figuur 36
West-Duitsland

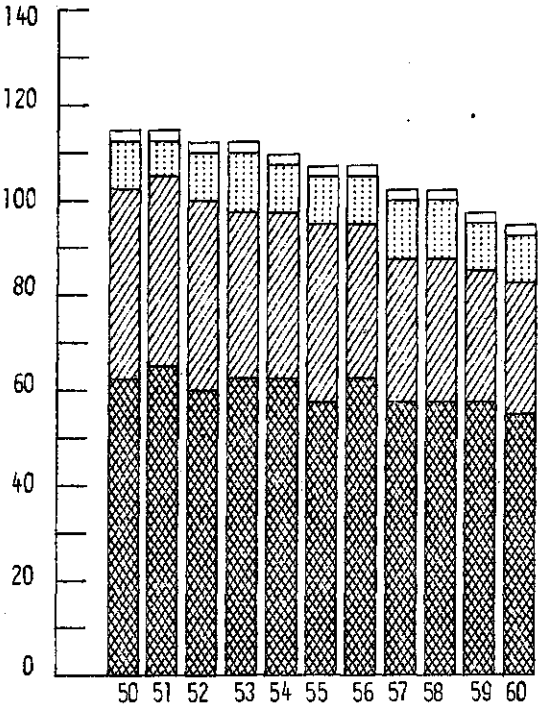
Figuur 37
Italië

Figuur 38
Verenigd Koninkrijk

Figuur 39
Denemarken

HOOFDSTUK III

PRODUKTIE

§ 1. Oppervlakten

Het totale graanareaal van de E.E.G. is in de periode van 1950 tot 1963 nagenoeg niet gewijzigd. Het bedraagt ca. 21-22 mln. ha (tabel 27). Ruim 40% van het E.E.G.-graanareaal bevindt zich in Frankrijk; ongeveer 30% in Italië, ruim 20% in West-Duitsland, terwijl Nederland en de B.L.E.U. elk slechts ongeveer 2 à 3% van het areaal bezitten. Hoewel het totale graanareaal van de E.E.G. stabiel van omvang is, zijn de arealen in de afzonderlijke landen in de loop van bovengenoemde periode wel gewijzigd. West-Duitsland vertoont een stijging van 11% en Frankrijk van 4%, terwijl Italië en de B.L.E.U. een teruggang laten zien van respectievelijk 9 en 5%. Het graanareaal van het Ver. Koninkrijk bedroeg 3 mln. ha, dat van Denemarken ca. 1,5 mln. ha. Het Deense areaal steeg met 20%, terwijl het Britse areaal iets terugliep.

Tabel 27

OPPERVLAKTEN VAN ALLE GRAANSOORTEN TE ZAMEN

	1950/51 (in 1000 ha)	Indexcijfers (1950/51=100)			
		1954/55	1958/59	1962/63	1963/64
Nederland	494	105	105	103	99
B.L.E.U.	579	96	101	97	95
Frankrijk	8723	102	104	107	104
West-Duitsland	4441	108	112	110	111
Italië	6925	101	100	94	91
E.E.G.	21162	103	104	103	101
Verenigd Koninkrijk	3347	94	90	95	.
Denemarken	1277	105	109	121	.

Het aandeel van de verschillende landen in het totale graanareaal van de E.E.G.-landen vertoonde enkele verschuivingen. Het Franse areaal nam toe van 41% in 1950/51 tot 42% in 1963/64. In dezelfde periode steeg het Westduitse aandeel van 21 tot 23% en daalde het Italiaanse percentage van 33 tot 30. Ten opzichte van het E.E.G.-graanareaal waren de arealen in Nederland en de B.L.E.U. gering van omvang, respectievelijk ruim 2 en bijna 3%.

Hieronder volgt een overzicht van het procentuele aandeel van de verschillende graansoorten in het totale graanareaal van de E.E.G. (zie ook tabel 28).

	1950	1962		1950	1962
Tarwe	48,9	49,5	Maïs	7,5	9,1
Rogge	11,1	7,4	Overige granen	1,0	0,8
Gerst	9,4	17,1	Rijst	0,7	0,7
Haver	21,4	15,5			

De tarwe neemt ongeveer de helft van het totale graanareaal in beslag. De gerst- en maïsarealen werden in de beschouwde periode uitgebreid, terwijl de voor rogge en haver bestemde oppervlakten terugliepen. De overige granen en de rijst nemen slechts een bescheiden plaats in.

Tabel 28

OPPERVLAKTEN PER GRAANSOORT IN DE E.E.G.
(in 1000 ha)

Seizoen	Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Ov. granen	Rijst	Totaal
1950/51	10342	2350	1986	4536	1577	217	154	21162
1954/55	10697	2382	2359	4282	1707	200	198	21825
1958/59	11128	2233	3071	3414	1813	184	163	22006
1962/63	10801	1606	3727	3373	1980	164	151	21802
1963/64	9886	1650	4118	3160	2106	239	145	21304

Frankrijk en Italië hebben het belangrijkste tarweareaal; bij de rogge domineert West-Duitsland; Frankrijk en West-Duitsland hebben het grootste gerstareaal. In deze beide landen, maar ook in het V.K. en Denemarken, werden de gerstarealen belangrijk uitgebreid. Tegenover deze uitbreiding stond een teruggang bij de haver. Het maïsareaal bevindt zich voor het grootste gedeelte in Italië, terwijl Frankrijk de tweede plaats inneemt. De, overigens geringe, aan de produktie van overige granen en rijst gewijde gebieden bevinden zich uitsluitend in Frankrijk en Italië.

Bezien wij de situatie per land, dan kunnen wij een door o.a. het klimaat bepaalde differentiatie opmerken. In Frankrijk, Italië en België behoort de tarwe tot de belangrijkste graangewassen. In Nederland is het roggeareaal en dat van haver het grootste. In Frankrijk kwam de haver op de tweede plaats, maar in de laatste jaren is de gerst daar belangrijker geworden. Hetzelfde deed zich voor in het Ver. Koninkrijk. In Denemarken legt men zich vooral toe op de teelt van gerst en haver. In West-Duitsland wordt veel rogge geteeld, hoewel de arealen van tarwe, gerst en haver eveneens belangrijk zijn.

Een indicatie van het belang van de graanproduktie vinden wij in de verhouding van het graanareaal tot het totale oppervlak cultuurgrond.

Voor een aantal geselecteerde jaren vinden wij de volgende percentages:

	1950	1958	1962
Nederland	20	20	20
B.L.E.U.	30	31	31
Frankrijk	26	26	27
West-Duitsland	31	35	34
Italië	34	33	31
E.E.G.	29	30	30
Verenigd Koninkrijk	27	26	26
Denemarken	41	45	50

Wij zien een stijging van het graanareaal in West-Duitsland en vooral in Denemarken en een achteruitgang in Italië.

§ 2. Opbrengsten per hectare

Het niveau van de opbrengsten per ha loopt voor de verschillende landen vrij sterk uiteen. Het gemiddelde niveau voor alle graansoorten te zamen ligt het hoogste in Nederland, de B.L.E.U. en Denemarken. Een middenpositie wordt ingenomen door West-Duitsland, het Ver. Koninkrijk en Frankrijk, terwijl Italië over het algemeen een zeer laag opbrengstniveau heeft. Zien wij naar de ontwikkeling van de rendementen in het tijdvak 1950-1962 (fig. 40 t/m 85), dan constateren wij voor alle landen een trendmatige stijging. Deze toeneming is het snelst voor die landen waar het gemiddelde niveau over de betrokken periode een tussenpositie innam en matig voor de landen waar het opbrengstniveau reeds hoog was. In Italië is de stijging zeer gering.

Voor de vier belangrijkste graansoorten volgt hier een overzicht van de uitkomsten van een berekening van de toeneming van de kg-opbrengsten per ha waarbij een lineaire trend werd verondersteld. De aanpassing geschiedde volgens de methode van de "kleinste kwadraten". De landen worden vermeld in volgorde van het gemiddelde opbrengstniveau. De periode van onderzoek is 1950-1960.

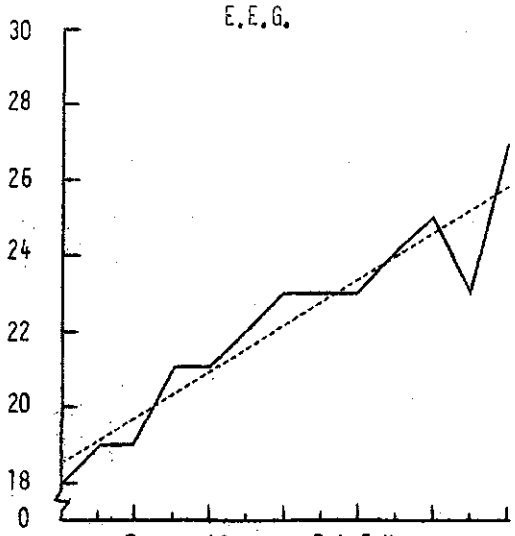
Opgemerkt moet worden dat de Nederlandse opbrengsten per ha geflatteerd zijn in verband met het gebruik van "gemeten maat" bij de bepaling van de oppervlakten tegenover de kadastrale maat in de andere landen. Verder bestaan er vrij grote onzekerheidsmarges ten aanzien van de berekende trendmatige stijgingen. Dit brengt met zich, dat deze trends slechts een zwakke basis kunnen vormen voor eventuele extrapolaties. De in het vervolg van deze paragraaf gemaakte opmerkingen dienen in dit licht te worden bezien.

OPBRENGSTEN IN 100 KG PER HA

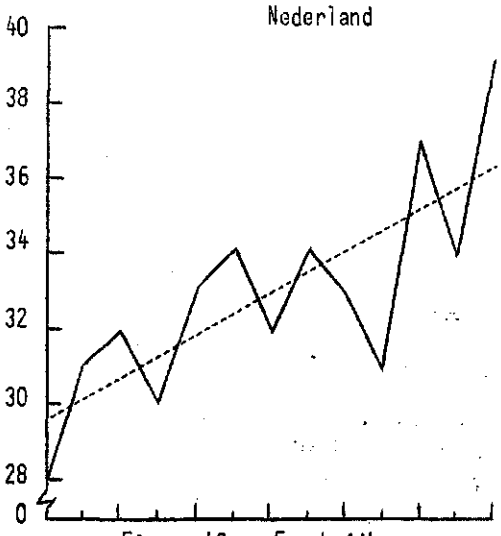
	Trendwaarde 1961	Jaarlijkse trendmatige stijging
Tarwe		
Nederland	43,7	0,709
Denemarken	41,6	0,478
B.L.E.U.	38,7	0,555
Verenigd Koninkrijk	37,9	0,978
West-Duitsland	32,3	0,577
Frankrijk	27,5	0,835
Italië	19,2	0,242
Rogge		
Nederland	28,8	0,155
Denemarken	28,0	0,461
B.L.E.U.	29,1	0,254
West-Duitsland	25,4	0,259
Verenigd Koninkrijk	24,0	0,211
Italië	15,6	0,233
Frankrijk	14,1	0,266
Gerst		
Nederland	41,7	0,868
Denemarken	36,6	0,192
B.L.E.U.	36,3	0,566
Verenigd Koninkrijk	34,2	0,791
West-Duitsland	29,4	0,456
Frankrijk	27,1	0,901
Italië	12,7	0,115
Haver		
Nederland	33,3	0,313
Denemarken	31,3	0,209
B.L.E.U.	32,3	0,536
Verenigd Koninkrijk	27,0	0,395
West-Duitsland	27,0	0,426
Frankrijk	18,7	0,321
Italië	13,4	0,180

OPBRENGSTEN PER HA VAN ALLE GRANEN TEZAMEN (100 KG/HA)

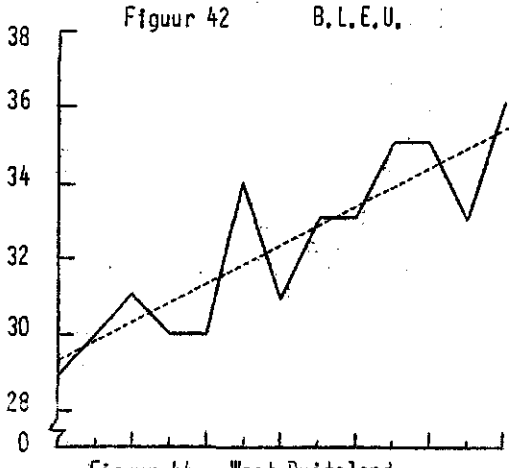
Figuur 40
E.E.G.

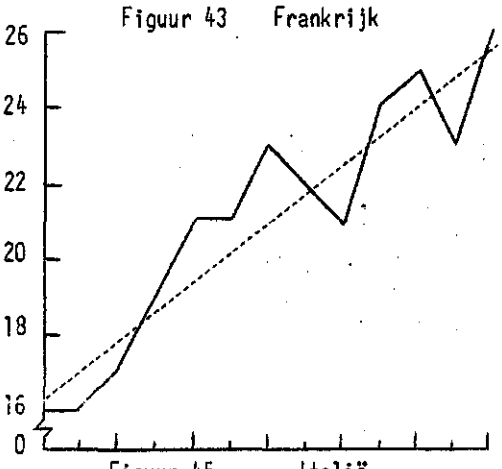
Figuur 41
Nederland

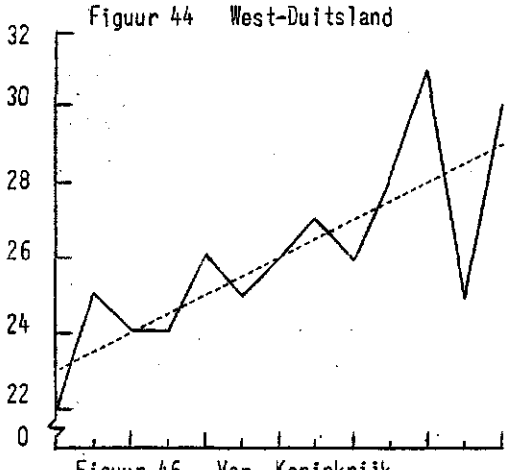
Figuur 42 B.L.E.U.

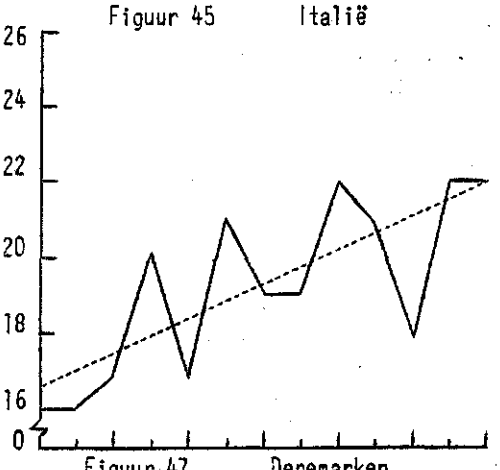
Figuur 43 Frankrijk

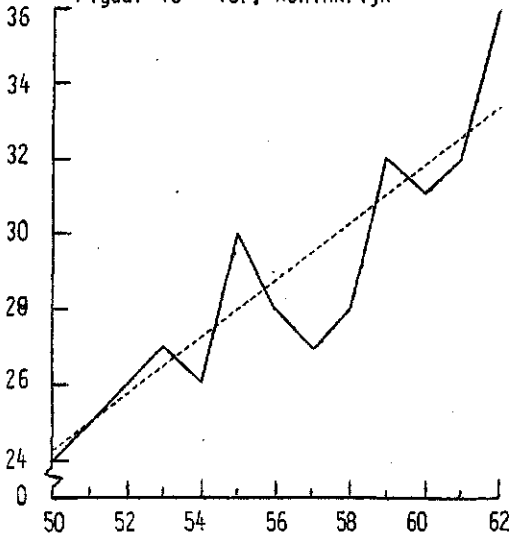
Figuur 44 West-Duitsland

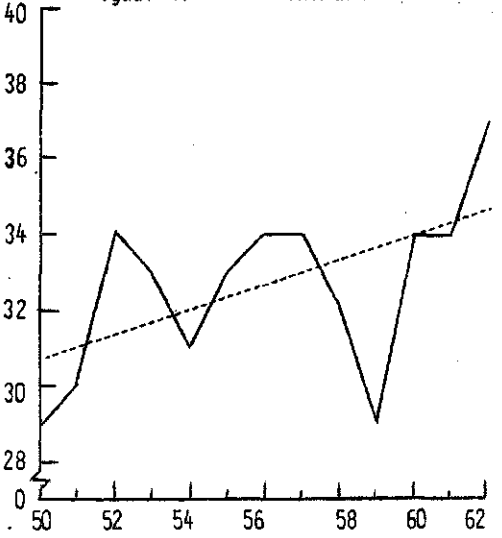
Figuur 45 Italië

Figuur 46 Ver. Koninkrijk

Figuur 47 Denemarken

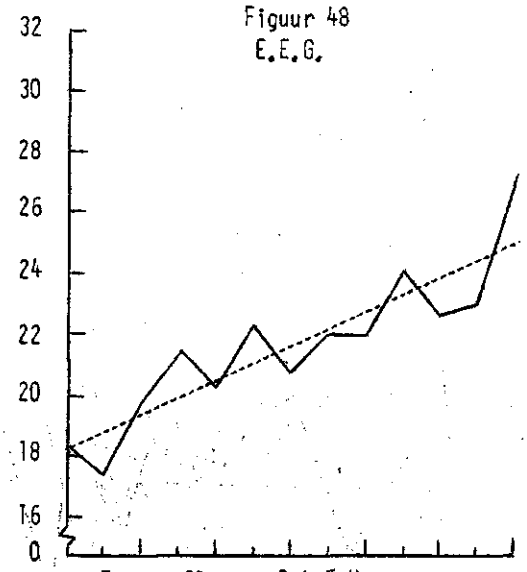

1369

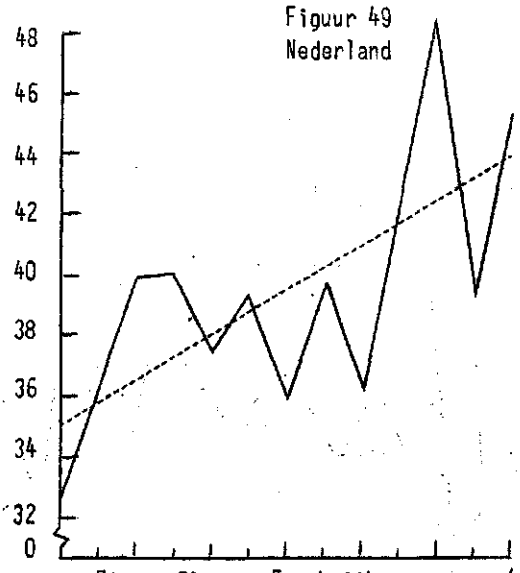
N.B. De trend is aangegeven door de gebroken lijn.

OPBRENGSTEN VAN TARWE IN 100 KG/HA

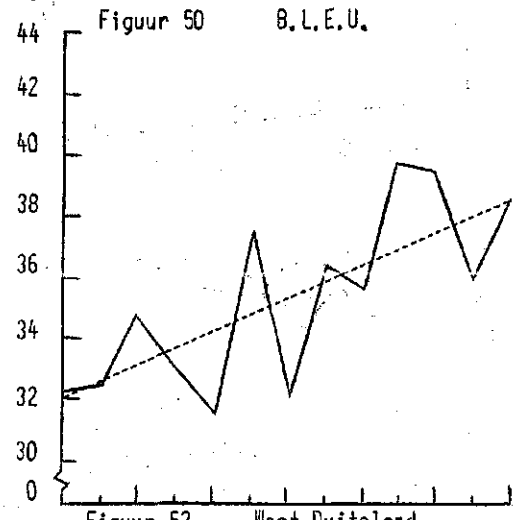
Figuur 48
E.E.G.

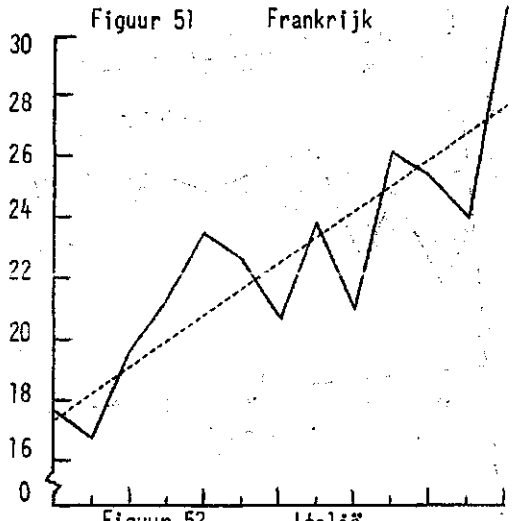
Figuur 49
Nederland

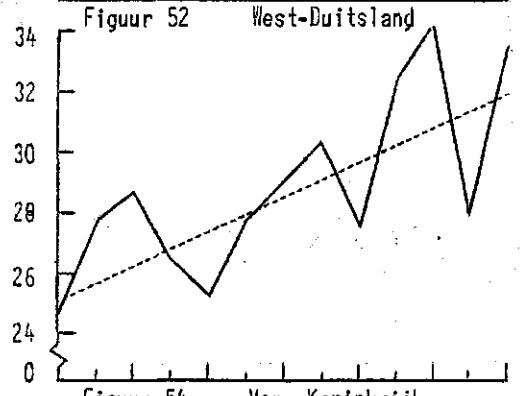
Figuur 50 B.L.E.U.

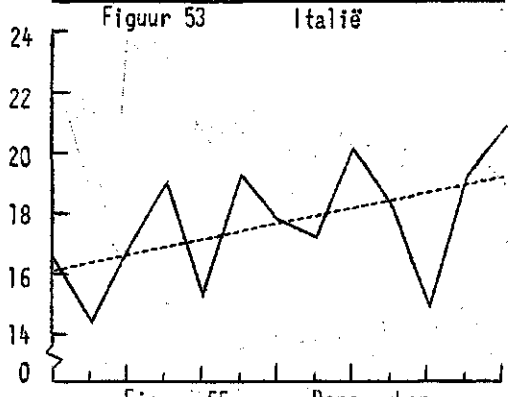
Figuur 51 Frankrijk

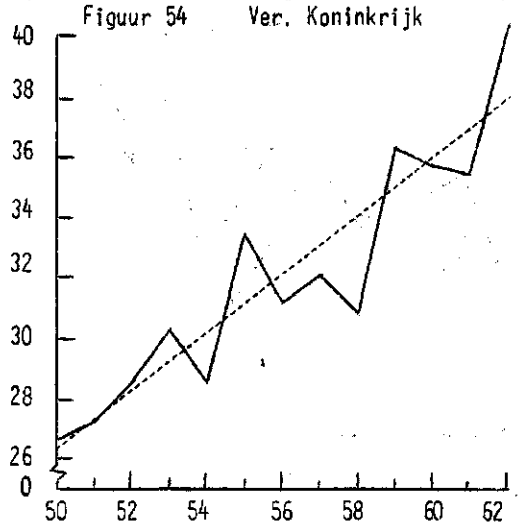
Figuur 52 West-Duitsland

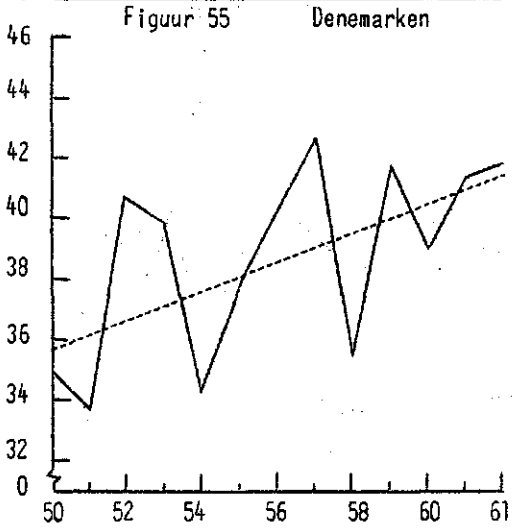
Figuur 53 Italië

Figuur 54 Ver. Koninkrijk

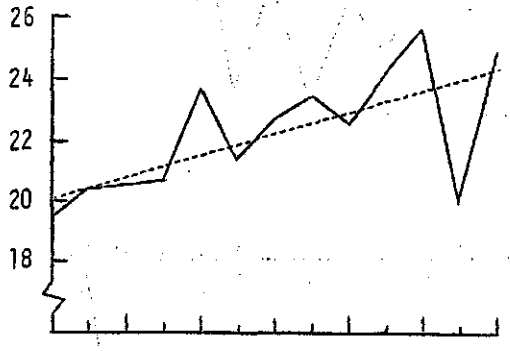

Figuur 55 Denemarken

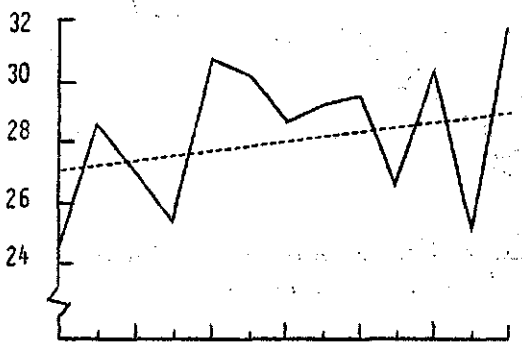

OPBRENGSTEN VAN ROGGE IN 100 KG/HA

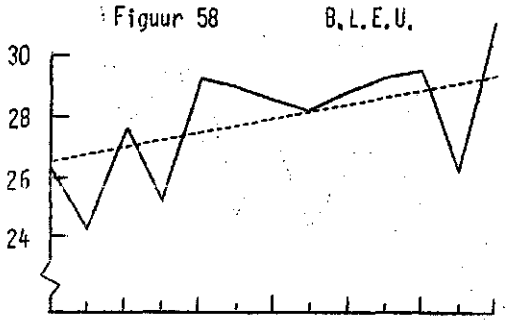
Figuur 56
E.E.G.

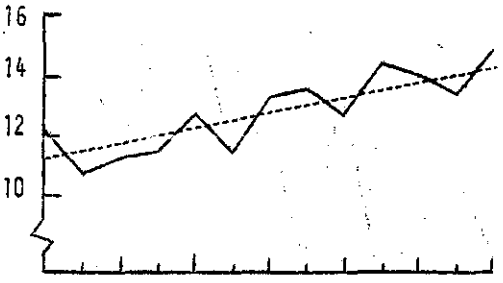
Figuur 57
Nederland

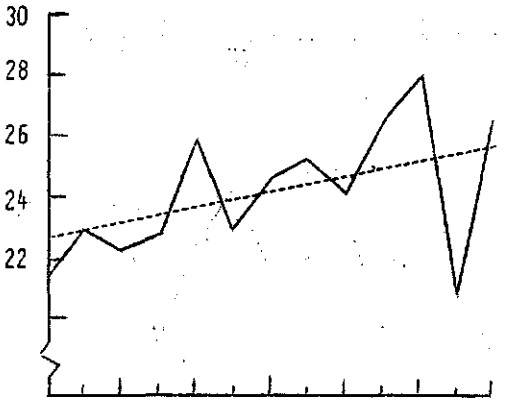
Figuur 58 B.L.E.U.

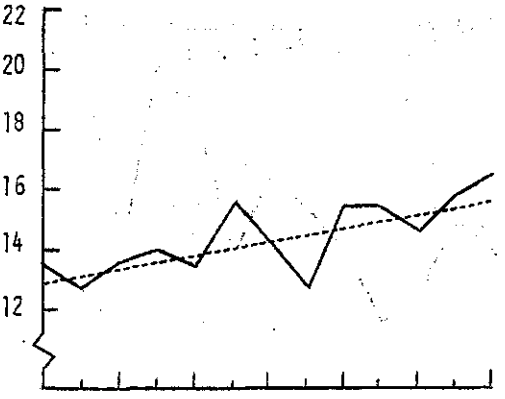
Figuur 59 Frankrijk

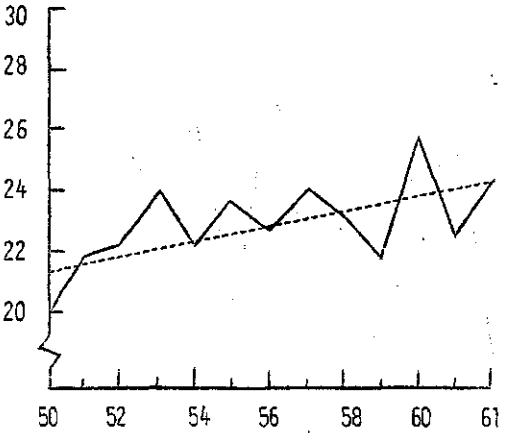
Figuur 60 West-Duitsland

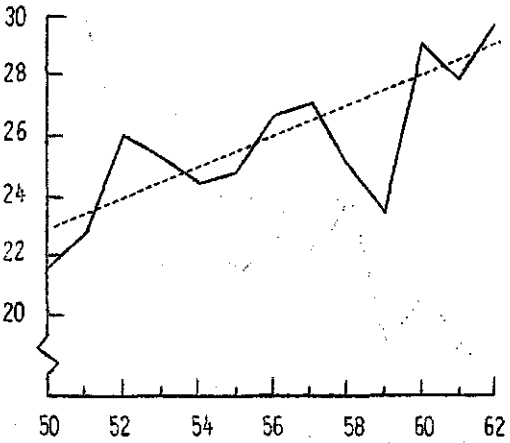
Figuur 61 Italië

Figuur 62 Ver. Koninkrijk

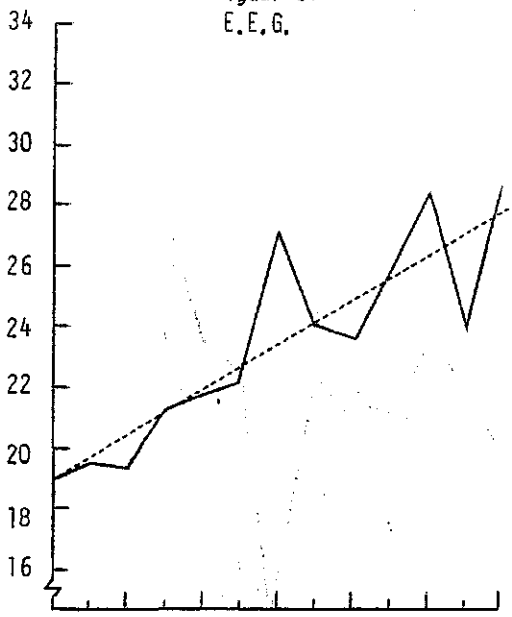

Figuur 63 Denemarken

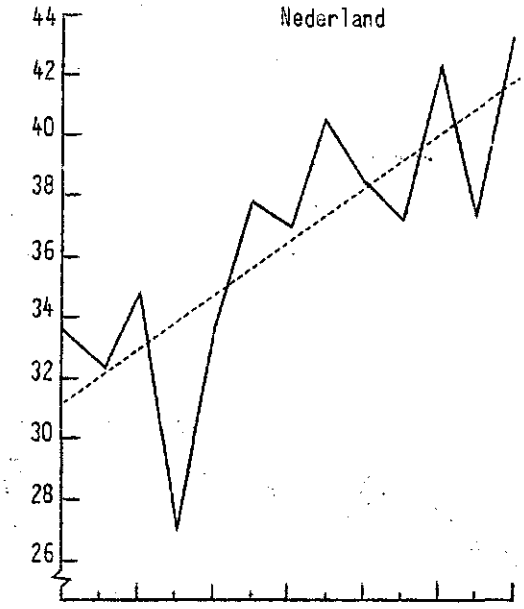

OPBRENGSTEN VAN GERST IN 100KG/HA

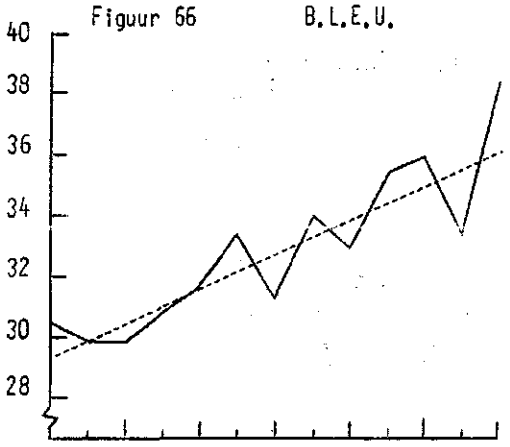
Figuur 64
E.E.G.

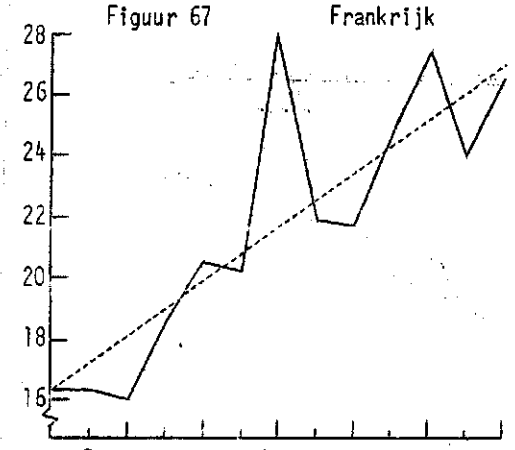
Figuur 65
Nederland

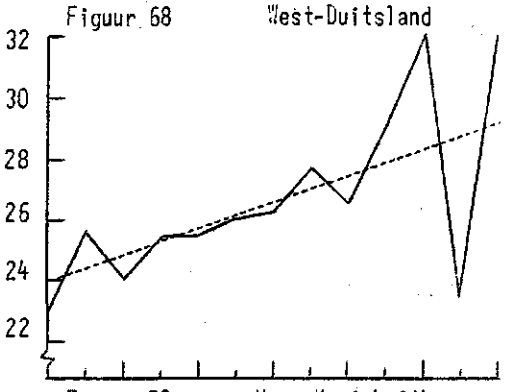
Figuur 66 B.L.E.U.

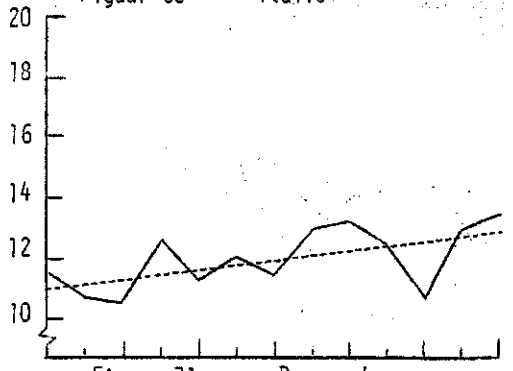
Figuur 67 Frankrijk

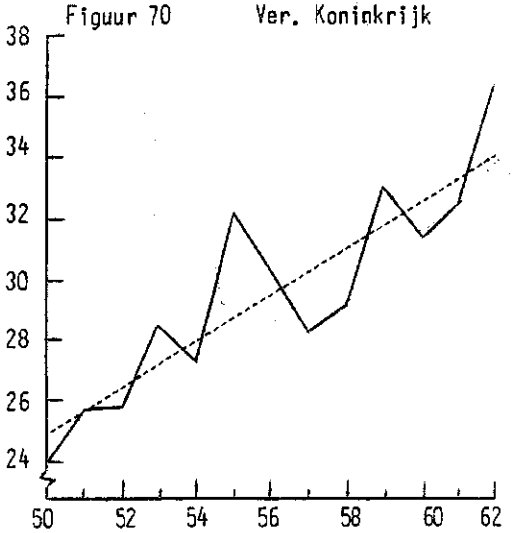
Figuur 68 West-Duitsland

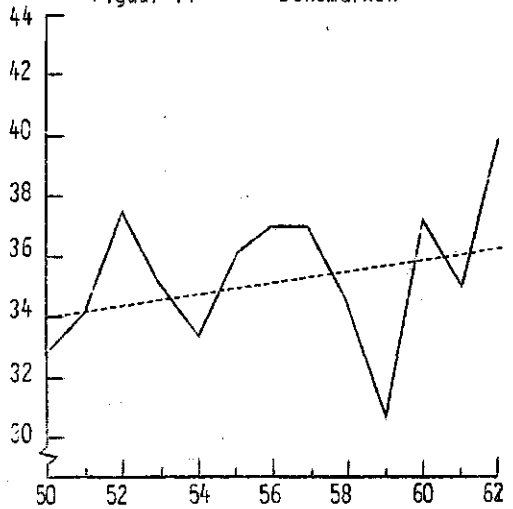
Figuur 69 Italië

Figuur 70 Ver. Koninkrijk

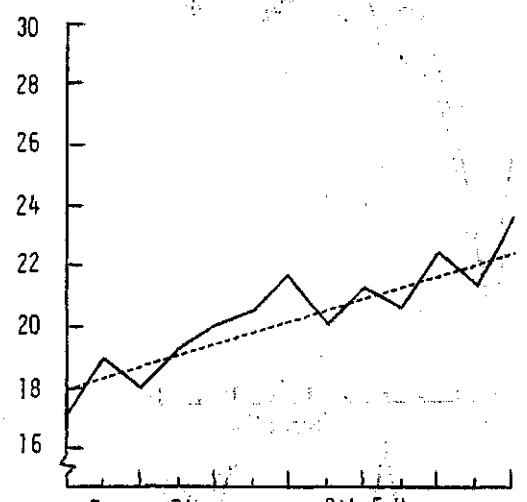

Figuur 71 Denemarken

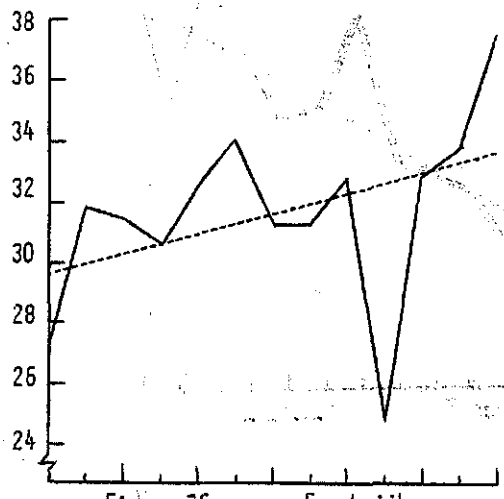

OPBRENGSTEN VAN HAVER IN 100 KG/HA

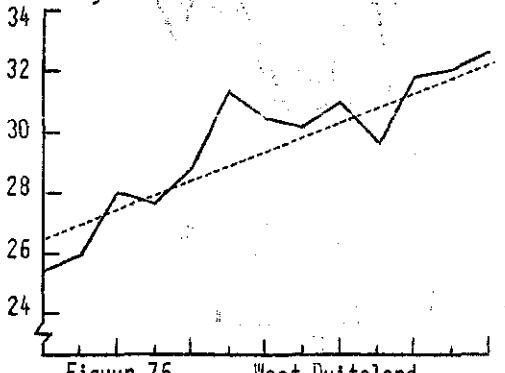
Figuur 72
E.E.G.

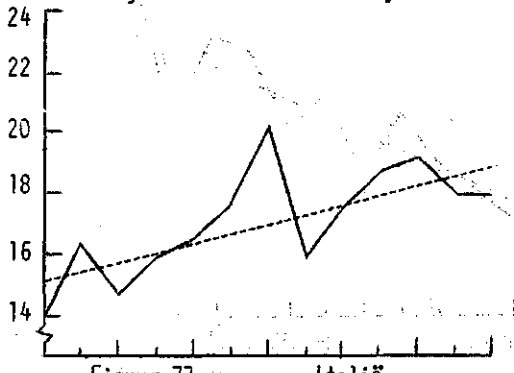
Figuur 73
Nederland

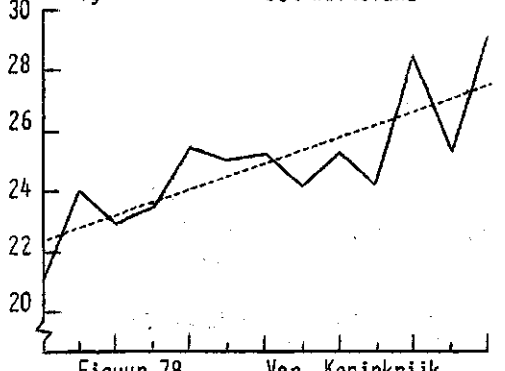
Figuur 74 B.L.E.U.

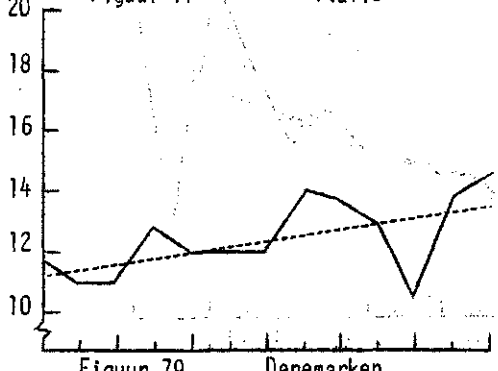
Figuur 75 Frankrijk

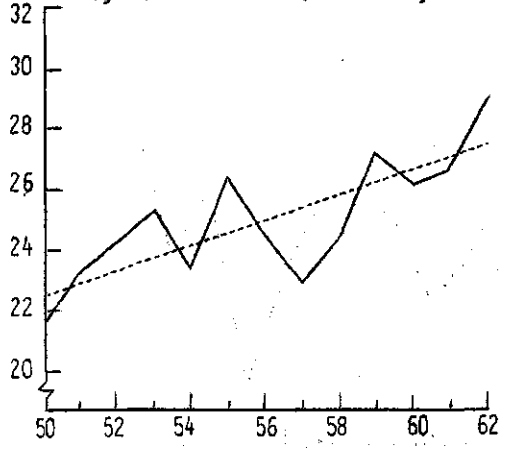
Figuur 76 West-Duitsland

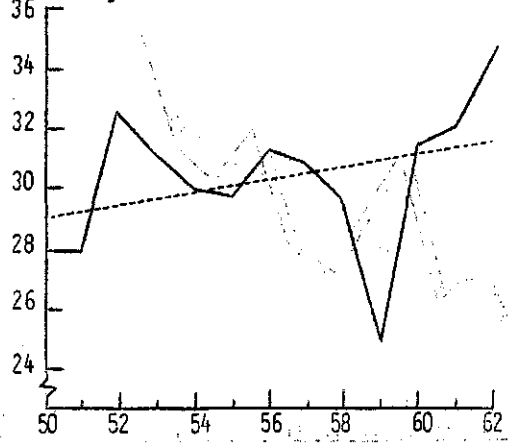
Figuur 77 Italië

Figuur 78 Ver. Koninkrijk

Figuur 79 Denemarken

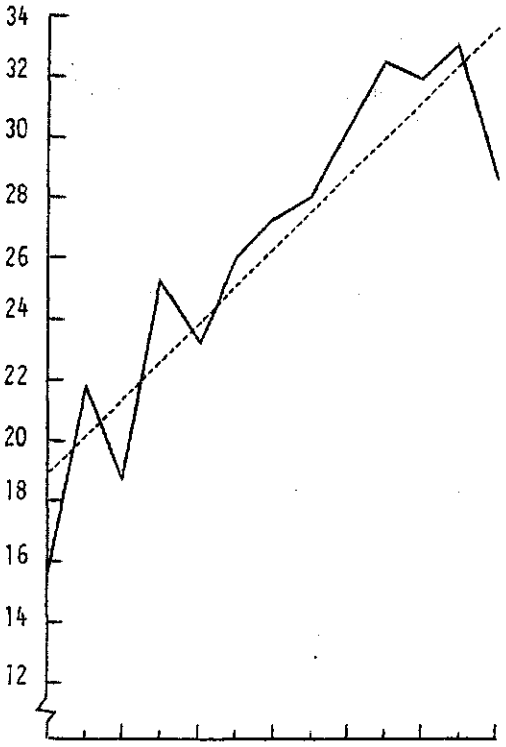

OPBRENGSTEN VAN MAÏS, "OVERIGE GRANEN" EN RIJST IN 100 KG/HA

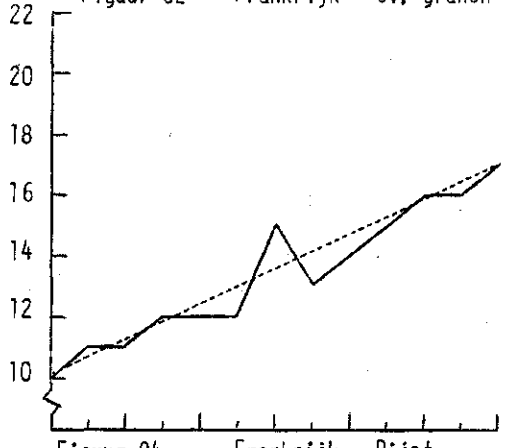
Figuur 80
Frankrijk - Maïs

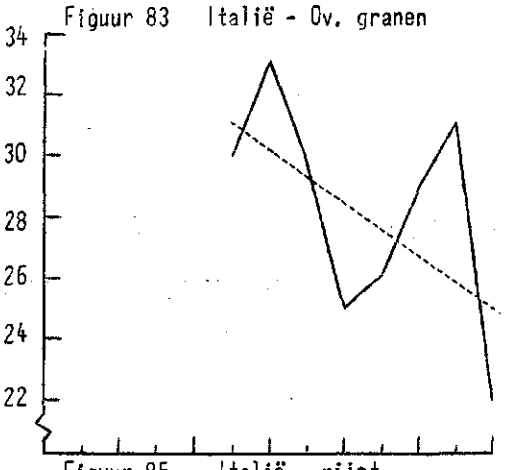
Figuur 81
Italië - Maïs

Figuur 82 Frankrijk - Ov. granen

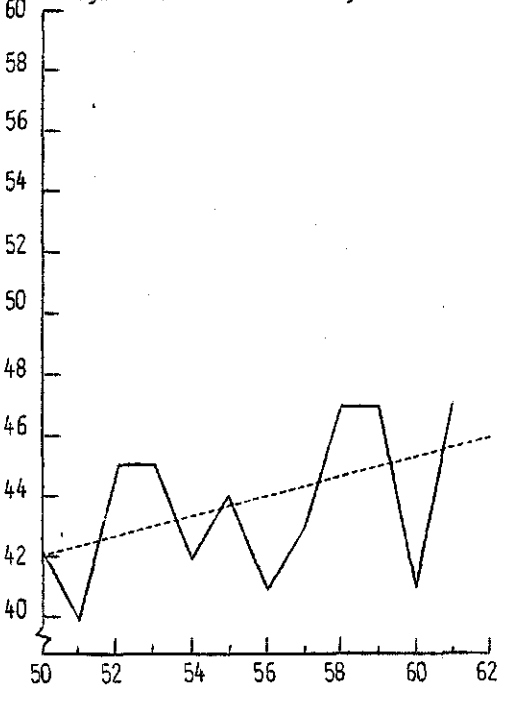
Figuur 83 Italië - Ov. granen

Figuur 84 Frankrijk - Rijst

Figuur 85 Italië - rijst

Voor de overige graansoorten (maïs, "overige granen" en rijst) zijn alleen Frankrijk en Italië van belang als producenten.

OPBRENGST IN 100 KG PER HA

	Trendwaarde 1961	Jaarlijkse trendmatige stijging
Maïs		
Frankrijk	28,3	1,012
Italië	32,5	1,240
Overige granen		
Frankrijk	16,7	0,555
Italië	25,9	-0,405 (daling)
Rijst		
Frankrijk	28,9	0,198
Italië	45,7	0,319

Het verloop van de gemiddelde opbrengsten in de verschillende landen geeft aanleiding tot de veronderstelling dat hier sprake is van een groei waarbij Italië (behalve t.a.v. de maïs) nog nauwelijks in beweging is gekomen. Het Ver. Koninkrijk, West-Duitsland en Frankrijk bevinden zich in een proces van snelle groei, terwijl voor Nederland, de B.L.E.U. en Denemarken het tempo van de stijging is afgenomen. Natuurlijke verschillen met betrekking tot de kwaliteit van de bodem en het klimaat zullen ertoe leiden dat het te bereiken maximum bij een gegeven stand van de techniek niet voor ieder land op hetzelfde niveau ligt. De snelheid waarmee dit maximum wordt benaderd houdt verband met de toenemende intensiteit waarmee arbeid, machines en/of kunstmest worden ingezet per eenheid oppervlak. Hiernaast wordt een zeer belangrijke rol gespeeld door de verbetering van de graanrassen, waarvan de hybridemaïs een bekend voorbeeld is.

Vergeleken met de opbrengsten per ha in de verschillende delen van de wereld ligt het niveau van de E.E.G.-landen zeer hoog. Hieronder volgt een overzicht van de gemiddelde tarweopbrengsten (in 100 kg per ha) over de jaren 1958/59 t/m 1960/61 gegroepeerd in klassen.

40-49 Nederland
30-39 Ver. Koninkrijk, B.L.E.U., Denemarken, West-Duitsland, Nieuw-Zeeland
20-29 Frankrijk, Noorwegen, Zweden, Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije, Egypte, Japan
10-19 U.S.A., Canada, Argentinië, Australië, Italië, Balkanlanden, Polen, U.S.S.R.
0- 9 Spanje, Portugal, Brazilië, Noord-Afrika, Zuid-Afrika.

Opmerkelijk is het relatief lage rendement in elk van de grote graanexporterende landen. De opbrengsten in de U.S.A. vertonen echter een belangrijke trendmatige stijging, terwijl van de Aziatische landen Japan het Europese opbrengstniveau in snel tempo heeft bereikt.

Behalve niveau en groei van de gemiddelde opbrengsten verdienen de afwijkingen van de trendbewegingen de aandacht. Het is duidelijk dat de weersomstandigheden hier een belangrijke rol spelen. Wanneer wij de afwijkingen van de trend weergeven in procenten van de trendwaarden, dan vinden wij gemiddeld over de periode 1950-1962 dat de B.L.E.U. het meest stabiele verloop van de opbrengsten heeft, hierbij op de voet gevolgd door het Ver. Koninkrijk. De afwijkingen bedragen voor deze landen gemiddeld voor de 4 belangrijkste graansoorten resp. 7½ en 8½%. Voor Denemarken, West-Duitsland en Italië liggen deze percentages rondom 13%. Tenslotte volgen Nederland en Frankrijk met procentuele afwijkingen van resp. 14½ en 16½. Onnauwkeurigheden in het statistische materiaal en de methode volgens welke de opbrengsten per ha worden bepaald, kunnen hier mede van invloed zijn geweest.

Overigens geven de geconstateerde trendafwijkingen een weinig duidelijk patroon te zien. Het is slechts bij uitzondering het geval dat de resultaten in een bepaald land voor alle graansoorten in dezelfde richting afwijken of dat voor een bepaalde graansoort alle landen tegelijk een goed of slecht jaar hebben.

Om een indicatie te geven van het algemene niveau en de ontwikkeling van de graanrendementen zijn hieronder de gemiddelden vermeld van alle granen gezamenlijk over de periode 1950-1962 (x 100 kg/ha). Er dient rekening te worden gehouden met het feit dat de gegeven waarden mede beïnvloed zijn door verschuivingen in de aandelen van de verschillende graansoorten in het totale graanareaal.

	Gemiddeld niveau	Jaarlijkse trendmatige stijging in procenten
Nederland	32,92	0,57
B.L.E.U.	32,31	0,51
Frankrijk	21,08	0,79
West-Duitsland	26,08	0,49
Italië	19,23	0,45
E.E.G.	22,15	0,62
Verenigd Koninkrijk	28,61	0,79
Denemarken	32,62	0,32

§ 3. Geproduceerde hoeveelheden

De totale graanproduktie van de E.E.G. bedroeg in 1950/51 38 mln. ton, welke hoeveelheid opliep tot bijna 58 mln. ton in 1962/63 (tabel 30). Van deze produktie kwam in 1950/51 uit Frankrijk 36%, Italië 30%, West-Duitsland 26%. De produkties van Nederland en de B.L.E.U. waren betrekkelijk gering, beide landen 4%. In 1962/63 lag het percentage voor Frankrijk 6 hoger, terwijl Italië met 5% en Nederland met 1% was gedaald. De ter vergelijking gegeven cijfers voor het Ver. Koninkrijk en Denemarken zijn resp. 20 en 10% in 1962/63 met een vrij stabiel verloop over de tijd.

Voor de gehele E.E.G. nam de produktie toe tot 147%, waaraan Frankrijk met een stijging tot 174% de belangrijkste bijdrage leverde.

Per graansoort gezien (tabel 29) vinden wij voor de E.E.G. een dalend aandeel van tarwe, rogge en haver in de totale graanproduktie. Gerst en maïs vormen een toenemend percentage van de voortgebrachte hoeveelheden.

Een overzicht van het aandeel van de belangrijkste graansoorten (in procenten) in de nationale produkties volgt hieronder.

		Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Ov. granen	Rijst
Nederland	1950	21	31	17	30	1	-	-
	1963	30	17	22	31	-	-	-
B.L.E.U.	1950	37	16	16	31	-	-	-
	1963	43	7	26	24	-	-	-
Frankrijk	1950	56	5	11	24	3	2	-
	1963	39	2	30	12	15	2	-
West-Duitsland	1950	25	31	14	29	-	-	-
	1963	32	22	23	23	-	-	-
Italië	1950	69	1	3	5	17	-	5
	1963	61	1	2	4	28	-	4
E.E.G.	1950	50	12	10	20	6	1	2
	1963	42	8	21	14	13	1	1
Verenigd Koninkrijk	1950	34	1	22	44	-	-	-
	1963	27	-	59	14	-	-	-
Denemarken	1950	8	9	43	40	-	-	-
	1963	9	6	62	23	-	-	-

Bij de produktie van tarwe, rogge en gerst wordt onderscheid gemaakt tussen winter- en zomergraan. Over het algemeen ligt bij de tarwe en rogge het accent op het wintergraan, terwijl bij de gerst het grootste deel van de produktie bestaat uit zomergerst. Voor die landen, waarvoor gegevens beschikbaar waren, bedroeg het procentuele aandeel van winter- en zomergranen in de totale produktie in de periode 1955 t/m 1962 respectievelijk 92,5 en 7,5% voor tarwe; 97,6 en 2,4% voor rogge en 18,5 en 81,5% voor gerst. Door weersomstandigheden was het aandeel van de zomertarwe in de tarweoogst 1956 en 1961 abnormaal hoog. Bij de tarwe maakt men bovendien nog onderscheid tussen harde en zachte tarwe. De harde tarwe maakt 6,6% van de E.E.G.-tarweproduktie uit. Voor Italië, de belangrijkste harde-tarweproducent van de gemeenschap, bedraagt dit percentage 17,9.

De mate waarin het totale binnenlandse verbruik wordt gedekt door de eigen produktie kan worden weergegeven door de z.g. zelfverzorgingsgraad, d.w.z. de produktie uitgedrukt in procenten van het verbruik. In de periode 1950/51 t/m 1962/63 vertoonde dit kengetal nogal wat schommelingen , zoals het volgende staatje laat zien voor de E.E.G.-landen gezamenlijk.

ZELFVERZORGINGSGRAAD IN PROCENTEN

1950/51	82	1955/56	87	1960/61	85
1951/52	81	1956/57	83	1961/62	77
1952/53	82	1957/58	84	1962/63	89
1953/54	87	1958/59	84		
1954/55	85	1959/60	85		

Het is weinig zinvol op grond van vorenstaande reeks verwachtingen uit te spreken over het toekomstige verloop van de E.E.G.-zelfvoorzieningsgraad. Het gaat hier immers om een saldo, dat onder invloed staat van een groot aantal factoren, die ieder op zich zelf zouden moeten worden onderzocht om (misschien) te kunnen komen tot verantwoorde uitspraken.

Per land bezien (tabel 29) zijn er nogal wat verschillen. Frankrijk is in recente jaren zelfvoorzienend, de overige landen hebben een nettoimportbehoefte. Vooral Nederland voorziet maar voor een gering deel in de eigen graanbehoeften. Het Ver. Koninkrijk is voor ongeveer de helft van het graanverbruik op invoer aangewezen.

In tabel 27 zijn enige gegevens over de zelfvoorzieningsgraden per land en per graansoort vermeld.

Tabel 29

ZELFVOORZIENINGSGRAAD VOOR DE BELANGRIJKSTE GRAANSOORTEN

	Tot. van alle granen	Tarwe	Gerst	Haver	Maïs
E.E.G.					
1950/51	82	80	83	96	65
1961/62	77	86	83	100	54
1962/63	89	108	94	94	45
Nederland					
1950/51	47	28	47	77	5
1961/62	32	36	81	80	-
1962/63	40	49	85	84	-
B.L.E.U.					
1950/51	54	47	52	88	1
1961/62	50	66	67	94	-
1962/63	57	78	72	88	1
Frankrijk					
1950/51	97	99	100	101	51
1961/62	111	111	126	98	104
1962/63	124	139	129	98	87
West-Duitsland					
1950/51	70	52	87	95	7
1961/62	65	64	56	84	2
1962/63	78	77	80	96	4
Italië					
1950/51	94	91	86	99	91
1961/62	81	90	35	87	65
1962/63	81	105	26	82	52
Verenigd Koninkrijk					
1950/51	55	39	70	98	-
1961/62	50	36	97	97	-
1962/63	57	47	99	98	-
Denemarken					
1950/51	96	87	105	98	-
1961/62	89	92	94	98	-
1962/63	93	113	97	97	-

Voor de overige graansoorten golden voor de E.E.G. de volgende zelfvoorzieningsgraden.

	1950/51	1961/62	1962/63
Rogge	87	75	88
Overige granen	27	16	19
Rijst	93	85	85

Tabel 30

TOTALE PRODUKTIE VAN ALLE GRANEN TE ZAMEN
(in mln. ton)

Seizoen	Neder-land	B.L. E.U.	Frank-rijk	West-Duitsl.	Ita-lië	E.E.G.	Ver. Kon.	Dene-marken	E.E.G.+V.K. + Denemarken
1950/51	1,4	1,7	13,9	9,9	11,3	38,2	7,9	3,8	49,8
1951/52	1,5	1,6	14,0	10,9	11,2	39,2	7,8	3,8	50,9
1952/53	1,7	1,7	14,8	11,4	12,0	41,6	8,4	4,6	54,6
1953/54	1,6	1,7	16,5	11,7	14,1	45,6	9,1	4,4	59,1
1954/55	1,7	1,7	18,5	12,3	12,0	46,1	8,2	4,2	58,5
1955/56	1,8	1,9	18,5	12,2	14,4	48,8	8,9	4,3	62,0
1956/57	1,7	1,7	19,3	12,8	13,6	49,1	8,7	4,7	62,5
1957/58	1,8	1,9	19,5	13,2	13,5	49,8	8,3	4,8	62,8
1958/59	1,7	1,9	18,6	12,8	15,1	50,2	8,4	4,5	63,1
1959/60	1,6	2,0	21,9	14,0	14,0	53,4	9,4	4,1	67,0
1960/61	1,9	2,0	23,0	15,1	11,9	53,9	9,7	5,0	68,6
1961/62	1,8	1,9	20,8	12,0	13,8	50,3	9,7	5,2	65,2
1962/63	2,0	2,0	25,3	14,8	14,3	58,4	11,5	5,8	75,6
1963/64	1,8	1,9	24,2	15,0	13,2	56,2	11,4	5,5	73,0

Tabel 31

TOTALE GRAANPRODUKTIE IN DE E.E.G. PER GRAANSOORT
(in mln. ton)

Seizoen	Totaal	Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Overige granen	Rijst
1950/51	38,2	18,9	4,6	3,8	7,7	2,4	0,2	0,6
1951/52	39,2	17,8	4,4	4,1	8,5	3,5	0,3	0,7
1952/53	41,6	20,7	4,6	4,2	8,0	3,0	0,3	0,9
1953/54	45,6	22,0	4,7	5,2	8,5	4,1	0,3	0,8
1954/55	46,1	21,8	5,7	5,1	8,6	4,0	0,3	0,8
1955/56	48,8	24,3	4,9	5,5	8,6	4,3	0,2	0,8
1956/57	49,1	18,7	5,1	9,5	9,6	5,2	0,3	0,6
1957/58	49,8	24,6	5,2	7,0	7,3	4,9	0,2	0,6
1958/59	50,2	24,3	5,0	7,2	7,3	5,4	0,3	0,7
1959/60	53,4	25,8	5,1	8,7	7,1	5,7	0,3	0,7
1960/61	53,9	24,1	5,1	9,8	7,4	6,6	0,3	0,6
1961/62	50,3	23,1	3,5	9,1	7,2	6,4	0,3	0,7
1962/63	58,4	29,5	4,0	10,9	8,0	5,2	0,3	0,6
1963/64	56,2	23,8	4,2	11,9	7,8	7,5	0,4	0,6
Per land in 1963/64:								
Nederland	1,8	0,5	0,3	0,4	0,6	-	-	-
B.L.E.U.	1,9	0,8	0,1	0,5	0,5	0,0	-	-
Frankrijk	24,2	9,6	0,4	7,3	2,8	3,7	0,4	0,1
W.-Duitsl.	15,0	4,7	3,3	3,5	3,4	0,0	-	-
Italië	13,2	8,1	0,1	0,3	0,5	3,7	0,0	0,5
Ver.Kon.	11,4	3,0	0,0	6,7	1,6	-	-	-
Denemarken	5,5	0,5	0,3	3,4	1,3	-	-	-

HOOFDSTUK IV

DE BUITENLANDSE HANDEL

§ 1. Samenvatting van de graanhandelsstromen tussen de E.E.G.-landen, Verenigd Koninkrijk, Denemarken en de overige wereld

Aangezien de vraag naar graan en graanprodukten in de E.E.G.-landen (met uitzondering van Frankrijk) de binnenlandse produktie overtreft is er een belangrijke netto-import van granen in de E.E.G. (tabellen 32 t/m 34). Hetzelfde geldt voor het Ver. Koninkrijk, terwijl de importbehoefte van Denemarken betrekkelijk gering is. In de seizoenen 1950/51 t/m 1963/64 ligt het importsaldo voor de gehele E.E.G. tussen de 8 en 13 mln. ton. De belangrijkste post hiervan was in de eerste helft van de jaren vijftig de tarwe; nadien is het aandeel sterk teruggelopen. In de loop der jaren is vooral de invoer van maïs en van de sorghums sterk toegenomen.

Bij de bepaling van het invoersaldo constateren wij dat zowel de invoer als de uitvoer een stijgende trend vertoont. De jaarlijkse trendmatige toeneming bedraagt voor de invoer 676.000 ton, voor de uitvoer 436.000 ton en dus voor het invoersaldo 240.000 ton.

Van de E.E.G.-landen is Frankrijk de enige netto-exporteur. Het exportsaldo vertoont de laatste jaren een sterke toeneming. De grootste importeur van de E.E.G. is West-Duitsland. Nederland komt op de tweede plaats; het importsaldo steeg vrij regelmatig van 1,6 tot 3,6 mln. ton. De B.L.E.U.-importen zijn vrij stabiel en bedragen 1,5 tot 2 mln. ton. Het Italiaanse importsaldo liep na 1952/53 terug, maar is sinds 1959/60 weer belangrijk toegenomen.

Vergeleken met de totale E.E.G. is het Ver. Koninkrijk een zeer belangrijke graanimporteur. Het importsaldo varieerde van 6 tot 10 mln. ton. Het leeuwedeel hiervan werd gevormd door de tarwe (4 tot 5 mln. ton). Een zeer snelle stijging vertoonde de invoer van maïs; tegen 1,3 mln. ton in 1950/51 bedroeg deze in 1963/64 7,6 mln. ton.

Tabel 32

DE BUITENLANDSE HANDEL VAN DE E.E.G.-LANDEN IN GRANEN EN GRAANPRODUKTEN IN DE JAREN 1950/51 T/M 1961/62 IN 1000 TON

Seizoen	Tot. handel v/d E.E.G.-landen		Waarvan intra-E.E.G.-handel	Waarvan handel met derde landen		
	invoer	uitvoer		invoer	uitvoer	invoersaldo
1950/51	10065	2068	628	9437	1440	7997
1951/52	12334	1357	330	12004	1027	10977
1952/53	10464	1501	489	9975	1012	8963
1953/54	10515	2050	649	9866	1401	8465
1954/55	11673	3539	805	10868	2734	8134
1955/56	12814	4733	1231	11583	3502	8081
1956/57	15918	3940	1574	14344	2366	11978
1957/58	12818	5551	1927	10891	3624	7267
1958/59	13706	3893	1212	12494	2681	9813
1959/60	14949	4757	2122	12827	2635	10192
1960/61	16079	5555	2083	13996	3472	10524
1961/62	19668	6579	2574	17094	4005	13089
1962/63	16725	6936	.	.	.	9789
1963/64	18846	9894	.	.	.	8952

Tabel 33

HET INVOERSALDO VAN DE E.E.G. PER GRAANSOORT (1000 TON)

Seizoen	Tarwe	Rogge	Gerst	Haver	Maïs	Ov. granen	Rijst
1950/51	4490	275	863	273	1299	725	72
1951/52	6103	358	1613	442	1724	1014	-277
1952/53	4943	304	2100	211	1378	149	-123
1953/54	3750	678	1675	457	1732	247	- 74
1954/55	2690	357	2193	434	1841	468	151
1955/56	1997	3	2726	461	1983	955	- 44
1956/57	5716	430	1822	751	2483	708	68
1957/58	1018	356	2000	643	2572	668	10
1958/59	2025	194	2553	706	3234	995	106
1959/60	953	307	2027	865	4257	1548	235
1960/61	3973	81	698	668	3770	1265	69
1961/62	3442	598	1256	773	5513	1461	46
1962/63	-314	726	996	765	6269	1253	94
1963/64	33	256	-461	408	7603	914	199

(-teken duidt uitvoersaldo aan.)

Tabel 34

HET INVOERSALDO VOOR ALLE GRANEN TEZAMEN VAN DE E.E.G.-LANDEN, HET VERENIGD KONINKRIJK EN DENEMARKEN (1000 TON)

Seizoen	Neder-land	B.L.E.U.	Frank-rijk	West-Duitsl.	Italië	Ver. Koninkrijk	Dene-marken
1950/51	1626	1566	- 193	3839	1159	6439	154
1951/52	1712	1510	1431	4890	1434	8101	112
1952/53	1279	1653	659	4220	1152	6906	- 173
1953/54	2014	1987	- 231	3806	889	6774	262
1954/55	2555	1840	-1805	5091	453	8260	812
1955/56	2485	1810	-1482	4334	934	8010	565
1956/57	3126	2043	391	6031	387	8055	482
1957/58	2897	1901	-2245	4506	208	8907	211
1958/59	3239	1849	23	4541	161	10176	866
1959/60	3654	1799	-1670	4805	1604	8752	1437
1960/61	3600	1813	-2680	3258	4533	9172	814
1961/62	3935	1887	-3174	7232	3209	9627	665
1962/63	3036	1447	-2990	4491	3805	8811	654
1963/64	3555	1552	-4786	3393	5238	8895	712

§ 2. De betekenis van de E.E.G. als graanimporteur

De betekenis van de E.E.G.-landen voor de wereldgraanhandel 1) wordt voornamelijk bepaald door de omvangrijke invoeren. Wij zullen daarom nagaan welk deel van de graanexporten zicht richt op de E.E.G.-landen, zowel voor de gehele wereld bezien als voor enkele belangrijke exportlanden.

Tarwe

Verreweg de belangrijkste internationaal verhandelde graansoort is de tarwe. De omvang van de wereldexport liep op van 21,4 mln. ton in 1950 tot 43,6 mln. ton in 1962. De E.E.G. importeerde hiervan een hoeveelheid, die schommelde tussen de 4 en 7,5 mln. ton. Relatief gezien liep het aandeel van de E.E.G. in de totale wereldimporten echter terug (tabel 35).

De ontwikkeling van de positie van de grote exportlanden op de wereldmarkt in totaal en op de E.E.G.-markt liep niet altijd parallel. Zo liep het aandeel van de U.S.A. in de E.E.G.-importen terug, terwijl het op de wereldmarkt toenam. Het omgekeerde had plaats t.a.v. Canada, dat mondiaal achterbleef, maar voor de E.E.G.-invoer juist van meer betekenis werd. Ter beperking van de invloed van toevalsfluctuaties zijn in tabel 35 meerjaarlijkse gemiddelden vermeld.

Tabel 35

INTERNATIONALE HANDEL IN TARWE EN TARWEBLOEM
(omgerekend op graanbasis)

	1950/54	1955/59	1960/62
Wereldexport (mln. ton)	25,5	32,8	42,4
Waarvan (in procenten) uit:			
U.S.A.	35	34	40
Canada	32	24	22
U.S.S.R.	3	12	13
Australië	11	8	11
Argentinië	9	8	5
Import E.E.G.-landen (mln. ton)	5,6	5,3	5,7
Idem in procenten van de wereldexport	22	16	13
Aandeel in E.E.G.-importen (in procenten):			
U.S.A.	41	28	26
Canada	22	28	30
U.S.S.R.	5	3	7
Australië	4	2	7
Argentinië	7	12	10

1) Tenzij expliciet vermeld, zijn de graanprodukten niet begrepen in de cijfers van deze paragraaf.

Rogge

Van veel geringere omvang dan de tarwewereldhandel is die in rogge. Voor de E.E.G. zijn de U.S.A., Canada, Argentinië en de U.S.S.R. de belangrijkste leveranciers. De verschuivingen in de verhoudingen toont tabel 36. De U.S.A. en de U.S.S.R. hebben blijkbaar hun afzet uitgebreid, terwijl de Argentijnse exporten van rogge terugliepen.

Tabel 36

INTERNATIONALE HANDEL IN ROGGE

	1950/54	1955/59	1960/62
Wereldexport (mln. ton)	1,0	1,4	1,7
Waarvan(in procenten) uit:			
U.S.A.	7	13	14
Canada	24	13	7
Argentinië	33	15	4
U.S.S.R.	13	39	60
Import E.E.G.-landen (mln. ton)	0,4	0,4	0,6
Waarvan (in procenten) uit:			
U.S.A.	12	29	29
Canada	8	9	10
Argentinië	37	31	6
U.S.S.R.	12	3	14

Gerst

Zowel voor de wereld als geheel als voor de E.E.G. in het bijzonder is een toenemende handel in gerst te constateren. De wereldexport liep op van ongeveer 3 mln. ton in 1950 tot ongeveer 7 mln. ton in 1962. Van deze exporten kwam een zowel absoluut als relatief steeds groter aandeel uit de U.S.A. De Canadese gerstexporten namen hiertegenover af. Ditzelfde verschijnsel manifesteerde zich op de E.E.G.-markt. Gemiddeld over 1950/54 was Canada de grootste leverancier van gerst voor de E.E.G.-landen, welke plaats daarna door de U.S.A. werd ingenomen.

Tabel 37

INTERNATIONALE HANDEL IN GERST

	1950/54	1955/59	1960/62
Wereldexport (mln. ton)	4,8	6,9	6,4
Waarvan (in procenten) uit:			
U.S.A.	12	28	29
Canada	32	22	13
U.S.S.R.	7	9	9
Australië	8	8	10
Argentinië	7	7	3
Import E.E.G.-landen (mln. ton)	1,7	2,7	2,6
Idem in procenten van de wereldexport	35	39	41
Aandeel in E.E.G.-invoer (in procenten):			
U.S.A.	3	29	30
Canada	21	2	1
U.S.S.R.	1	4	4
Australië	6	6	10
Argentinië	10	15	7

Haver

Evenals bij de rogge gaat het hier om betrekkelijk geringe hoeveelheden, althans in vergelijking met graansoorten als tarwe, gerst en maïs. Aanvankelijk leverde Canada meer dan de helft van het internationale aanbod van haver, in latere jaren kwamen de U.S.A. en Australië meer naar voren, terwijl Argentinië steeds een vrij groot kwantum op de wereldmarkt bracht. Voor de E.E.G.-landen was Argentinië aanvankelijk de belangrijkste leverancier, na 1954 werd dit de U.S.A.

Tabel 38

INTERNATIONALE HANDEL IN HAVER

	1950/54	1955/59	1960/62
Wereldexport (mln. ton)	8,0	7,4	4,1
Waarvan (in procenten) uit:			
U.S.A.	2	28	28
Canada	54	16	5
Argentinië	18	19	23
Australië	10	11	22
U.S.S.R.	7	12	6
Import E.E.G.-landen (mln. ton)	0,4	0,7	0,8
Waarvan(in procenten) uit:			
U.S.A.	1	38	32
Argentinië	38	23	24
Australië	16	16	23
Canada	10	2	2
U.S.S.R.	7	4	1

Maïs

Op zeer spectaculaire wijze is de wereldexport van maïs in de afgelopen jaren toegenomen. In 1962 bedroeg de wereldexport van maïs het viervoudige van die in 1950. De maïsimport van de E.E.G.-landen hield hiermee wel niet volledig gelijke tred, maar steeg toch wel tot ruim het drievoudige. De U.S.A. verzorgt het leeuwedeel van het maïsaanbod, maar daarnaast vertonen ook de Argentijnse en Zuidafrikaanse exporten een belangrijke groei.

Tabel 39

INTERNATIONALE HANDEL IN MAÏS

	1950/54	1955/59	1960/62
Wereldexport (mln. ton)	4,9	8,0	14,6
Waarvan (in procenten) uit:			
U.S.A.	52	51	55
Argentinië	21	17	17
Zuid-Afrika	3	10	8
Import E.E.G.-landen (mln. ton)	1,8	2,8	5,4
Idem in procenten van de wereldexport	38	35	37
Aandeel in E.E.G.-invoer (in procenten):			
U.S.A.	45	34	42
Argentinië	29	33	34
Zuid-Afrika	11	15	6

Sorghums en millet

Ook de handel in deze groep granen vertoonde sinds 1950 een tendentie tot uitbreiding; van ongeveer 1,5 mln. ton liep de wereldexport op tot ruim 3 mln. ton. Een belangrijk deel van deze stijging hield verband met de toenemende importen door de E.E.G.-landen. De U.S.A. verzorgt ongeveer 3/4 van de importbehoefte aan sorghums en millet.

Tabel 40

INTERNATIONALE HANDEL IN SORGHUMS EN MILLET

	1950/54	1955/59	1960/62
Wereldexport (mln. ton)	1,4	2,1	3,0
Waarvan (in procenten) uit:			
U.S.A.	64	76	73
Argentinië	4	10	14
Zuid-Afrika	2	2	3
Import E.E.G.-landen (mln. ton)	0,6	0,9	1,4
Idem in procenten van de wereldexport	39	40	46
Aandeel in E.E.G.-invoer (in procenten):			
U.S.A.	70	75	81
Argentinië	10	16	12
Zuid-Afrika	3	0	0

Rijst

De internationale handel in rijst speelt zich voor een belangrijk deel af tussen de Aziatische landen onderling. Behalve Birma en Thailand is de U.S.A. een vrij belangrijke exporteur. De rijstinvoer door de E.E.G.-landen is van beperkte omvang, maar vertoont wel een stijgende tendentie.

Tabel 41

INTERNATIONALE HANDEL IN RIJST
(in bewerkte rijst uitgedrukt)

	1950/54	1955/59	1960/62
Wereldexport (mln. ton)	4,7	5,2	5,6
Waarvan uit:			
Birma	1,2	1,7	1,7
Thailand	1,2	1,3	1,4
U.S.A.	0,6	0,7	1,0
Italië	0,2	0,2	0,2
Import E.E.G.-landen (mln. ton)	0,2	0,3	0,4

Alle granen gezamenlijk

De totale wereldgraanexport nam toe van 44 mln. ton in 1950/54 tot 75 mln. ton gemiddeld over 1960/62. Van deze hoeveelheden importeerden de E.E.G.-landen respectievelijk 11 en 16 mln. ton. In beide perioden bestond deze E.E.G.-import voor ruim 5,5 mln. ton uit tarwe. Alle andere graansoorten te zamen vertoonden een stijging van 5 tot 10 mln. ton (zie tabel 42).

Acht landen verzorgden ruim 80% van de wereldgraanexport, deze zelfde landen voorzagen in resp. 75 en 82% van de importbehoefte van de E.E.G.-landen in de perioden 1950/54 en 1960/62.

De belangrijkste graanleverancier van de E.E.G.-landen is de U.S.A., daarnaast zijn Argentinië en Canada, en in mindere mate Australië en de U.S.S.R. van betekenis. Zuid-Afrika speelt slechts een rol bij de voorziening van de E.E.G. met maïs en sorghums, Birma en Thailand zijn van betekenis voor de E.E.G.-rijstimporten.

Tabel 42

INTERNATIONALE HANDEL IN ALLE GRANEN GEZAMENLIJK
(incl. tarwebloem omgerekend op tarwebasis in mln. ton per jaar)

	Wereldexport		Import door E.E.G.-landen	
	1950/54	1960/62	1950/54	1960/62
Totaal	43,9	75,1	10,7	15,9
Waarvan uit:				
U.S.A.	13,8	30,6	3,6	6,3
Canada	10,7	10,1	1,6	1,8
U.S.S.R.	1,3	7,2	0,4	0,6
Australië	3,3	5,7	0,4	0,9
Argentinië	4,2	5,4	1,6	3,1
Zuid-Afrika	0,2	1,3	0,2	0,3
Birma	1,2	1,7	0,0	0,0
Thailand	1,2	1,4	0,1	0,0
Totaal 8 landen:	35,9	63,4	7,9	13,0
Idem in procenten	82	84	75	82

§ 3. De invoer van granen 1) door de afzonderlijke E.E.G.-landen, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken

Wanneer wij nader ingaan op de positie van de graanexporterende landen op de markt van elk van de E.E.G.-landen afzonderlijk en van het Verenigd Koninkrijk en Denemarken, dan constateren wij dat de verdeling van de invoer over de leverende landen nogal uiteenloopt. Bovendien treden in de loop van de tijd wijzigingen op in omvang en richting van de handelsstromen. Het zou ondoenlijk zijn deze grote verscheidenheid in kort bestek samen te vatten; wel kunnen de grote lijnen hier worden aangeduid.

1) Exclusief graanprodukten.

Tarweïnvoeren per land

Gemiddeld over de jaren 1950/52 was de U.S.A. de grootste leverancier van de E.E.G.-landen met Canada op de tweede plaats. De landelijke cijfers tonen aan dat dit veroorzaakt wordt door de hoge Nederlandse en Duitse invoeren uit de U.S.A. (ongeveer 2/3 van de totale tarweïnvoer). Ook de Deense invoer komt grotendeels uit de U.S.A. De B.L.E.U. was echter vooral georiënteerd op Canada, wat in nog sterkere mate geldt voor het Verenigd Koninkrijk. In de Italiaanse tarweïnvoer zijn de uit Argentinië, Australië en de U.S.S.R. afkomstige hoeveelheden van belang.

Zoals reeds bleek uit tabel 33 voor de hele E.E.G. is de positie van de U.S.A. op de graaninvoermarkt van de E.E.G.-landen achteruitgegaan. Vooral de Duitse vraag heeft zich van de U.S.A. naar Canada gekeerd, terwijl ook de andere E.E.G.-landen minder in de U.S.A. aankopen.

De Britse invoervraag was ook over 1960/62 vooral gericht op Canada, met Australië als tweede leverancier. Tabel 43 vat enkele gegevens t.a.v. de tarweïnvoeren samen.

Tabel 43

TARWEÏNVOEREN VAN DE E.E.G.-LANDEN, HET VERENIGD KONINKRIJK EN DENEMARKEN

	Totaal in 1000 ton	Waarvan in procenten uit:				
		U.S.A.	Canada	Argentinië	Australië	U.S.S.R.
1950/52, gemiddeld						
Nederland	710	66	20	-	8	2
B.L.E.U.	767	47	49	-	-	-
Frankrijk	423	36	17	3	-	-
West-Duitsland	2203	64	12	5	3	0
Italië	1293	31	17	24	10	12
E.E.G.-landen samen	5396	52	20	8	5	3
Verenigd Koninkrijk	3801	17	67	1	12	2
Denemarken	52	75	-	-	-	6
1960/62, gemiddeld						
Nederland	772	46	15	7	-	20
B.L.E.U.	436	27	54	4	-	7
Frankrijk	422	23	38	12	1	-
West-Duitsland	2517	12	39	14	7	4
Italië	1161	47	17	8	18	7
E.E.G.-landen samen	5298	25	32	11	8	7
Verenigd Koninkrijk	3997	10	52	8	16	7
Denemarken	28	14	.	.	.	.

Roggeïnvoeren per land

De roggeïnvoer van West-Duitsland bedroeg zowel over 1950/52 als over 1960/62 ongeveer 250.000 ton, waarvan 30 à 40% uit de U.S.A., in 1960/62 was de U.S.S.R. de tweede leverancier van West-Duitsland. De Nederlandse en Italiaanse invoeren van rogge werden in 1960/62 van meer belang. Nederland importeerde vooral uit de U.S.A., Italië uit West-Duitsland.

Gerstinvoeren per land

Aanvankelijk was Canada de grootste gerstleverancier van de E.E.G.-landen met de groep voormalig Franse Noordafrikaanse landen op de tweede plaats. In 1960/62 waren deze landen nagenoeg niet meer van betekenis voor de gerstvoorziening. Hun plaats was ingenomen door de U.S.A. en door Frankrijk, dat belangrijke hoeveelheden aan de partnerlanden leverde. De Australische leveranties namen in betekenis toe in verband met exporten naar West-Duitsland en Italië. West-Duitsland importeerde in beide perioden ongeveer de helft van het door de E.E.G.-landen aangekochte kwantum gerst. In 1950/52 vooral uit Canada en Noord-Afrika, in 1960/62 uit de U.S.A., het Verenigd Koninkrijk, Australië en Argentinië. Het Verenigd Koninkrijk voorzag in de gerstbehoefte van 1950/52 voor een groot deel door aankopen uit de U.S.S.R., in 1960/62 door invoer uit Canada (tabel 44).

Tabel 44

GERSTINVOEREN VAN DE E.E.G.-LANDEN, HET VERENIGD KONINKRIJK EN DENEMARKEN

	Totaal in 1000 ton	Waarvan in 1000 ton uit:					
		U.S.A.	Canada	Argentinië	Australië	U.S.S.R.	diversen
1950/52, gemiddeld							
E.E.G.-landen gezamenl.	1437	39	398	87	87	7	254 1)
West-Duitsland	626	-	187	78	1	3	128 1)
Verenigd Koninkrijk	1053	-	60	6	119	422	192 2)
1960/62, gemiddeld							
E.E.G.-landen gezamenl.	2630	791	30	177	256	102	482 3)
West-Duitsland	1471	440	24	144	154	78	216 3)
Verenigd Koninkrijk	687	5	301	-	160	162	.

1) Noord-Afrika.
2) Irak.
3) Frankrijk.

Haverinvoeren per land

Voor de gehele E.E.G. vertoonde de haverinvoer een stijging van 369000 ton gemiddeld per jaar over 1950/52 tot 800000 ton over 1960/62. De U.S.A. werd van onbetekenend zeer belangrijk, hetgeen tot uitdrukking kwam in de Nederlandse en Westduitse importen uit de U.S.A. Verder stegen de Argentijnse haverexporten naar Nederland, Italië en West-Duitsland, en de Australische exporten naar West-Duitsland aanzienlijk.

Maïsinvoeren per land

Van de door de E.E.G. geïmporteerde maïs was de U.S.A. zowel in de jaren 1950/52 als 1960/62 de grootste leverancier, procentueel liep het U.S.A.-aandeel echter wat terug, terwijl Argentinië zowel absoluut als relatief in betekenis toenam voor de maïsvoorziening. Het meest markante verschil in marktaandelen gaf Italië te zien: in 1950/52 leverde de

U.S.A. 80% van de invoermaïs en Argentinië 11%. Tien jaar later was de situatie: U.S.A. gedaald tot 12% en Argentinië gestegen tot 60%. Het Verenigd Koninkrijk waarvan de maïsinvoeren in de beschouwde periode ruim driemaal zo groot werden, steunde in toenemende mate op aanvoeren uit de U.S.A., dit dus in tegenstelling tot de bij de E.E.G.-landen geconstateerde ontwikkeling. In tabel 45 worden de maïsinvoeren per land met procentuele verdeling naar herkomst weergegeven.

Tabel 45

MAÏSINVOEREN VAN DE E.E.G.-LANDEN, HET VERENIGD KONINKRIJK EN DENEMARKEN

	Totaal in 1000 ton	Waarvan in procenten uit:		
		U.S.A.	Argentinië	Zuid-Afrika
1950/52, gemiddeld				
Nederland	376	64	11	-
B.L.E.U.	352	58	19	-
Frankrijk	598	36	44	1
West-Duitsland	310	39	0	7
Italië	91	80	11	-
E.E.G.-landen samen	1727	49	22	2
Verenigd Koninkrijk	1141	46	13	-
Denemarken	46	83	.	.
1960/62, gemiddeld				
Nederland	1415	69	19	3
B.L.E.U.	561	49	32	2
Frankrijk	264	68	13	4
West-Duitsland	1143	54	12	10
Italië	2059	12	60	9
E.E.G.-landen samen	5342	43	35	7
Verenigd Koninkrijk	3660	66	5	7
Denemarken	187	78	.	.

Invoer van overige granen (sorghums en millet e.a.) per land

In de jaren 1950/52 was West-Duitsland de grootste importeur van de E.E.G.-landen wat betreft de sorghums en millet (74% van de E.E.G.-import). In 1960/62 was West-Duitsland in betekenis achteruitgegaan, terwijl Nederland en de B.L.E.U. grote hoeveelheden waren gaan importeren. Zowel in 1950/52 als in 1960/62 bedroeg het U.S.A.-aandeel in de E.E.G.-invoeren ongeveer 80%, waartegenover Argentinië ongeveer 10% bijdroeg in de invoerbehoefte van de E.E.G.-landen (tabel 46).

De invoer van sorghums en millet door het Verenigd Koninkrijk en Denemarken was in 1950/52 van weinig betekenis, maar in 1960/62 gemiddeld resp. 503 en 313 duizend ton.

Tabel 46

INVOEREN VAN "OVERIGE GRANEN" (IN HOOFDZAAK SORGHUMS EN MILLET) DOOR DE E.E.G.-LANDEN (IN 1000 TON)

	Totaal	Waarvan uit:	
		U.S.A.	Argentinië
1950/52, gemiddeld			
E.E.G.-landen samen	726	560	77
Waarvan:			
West-Duitsland	539	450	47
1960/62, gemiddeld			
E.E.G.-landen samen	1370	1106	164
Waarvan:			
Nederland	680	552	108
B.L.E.U.	549	458	45
West-Duitsland	108	84	11

Invoer van rijst per land

De omvang van de door de E.E.G.-landen ingevoerde hoeveelheden rijst is bescheiden. De belangrijkste leveranciers zijn de Zuidoost-Aziatische landen, de U.S.A. (vooral in recente jaren) en Italië.

§ 4. De uitvoer van granen en graanprodukten door de afzonderlijke E.E.G.-landen, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken

De uitvoer van granen en graanprodukten vertoont een zeer sterke spreiding, die bovendien van jaar tot jaar belangrijke verschuivingen laat zien. Er wordt hier daarom volstaan met het noemen van de belangrijkste exporteurs voor de diverse soorten granen en graanprodukten, met een korte aanduiding van de belangrijkste landen van bestemming.

Uitvoer van tarwe

Voor de E.E.G.-landen gezamenlijk beliep deze uitvoer 465.000 ton (gem. 1950/52) en 1559.000 ton (gem. 1960/62). Over de hele reeks jaren van 1950 tot 1962 is Frankrijk de belangrijkste exporteur van de E.E.G.-landen, in sommige jaren (1957 t/m 1959) is ook de Italiaanse tarweuitvoer aanzienlijk. De Franse tarweëxport richtte zich op West-Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en een reeks landen die als afzetgebied van minder betekenis waren. In 1962 werd een groot kwantum aan China geleverd (362.000 ton). Italiaanse afzetgebieden waren in de bovengenoemde jaren vooral Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Egypte.

Uitvoer van rogge

Over het algemeen is deze uitvoer niet groot. Incidenteel leverde West-Duitsland echter vrij grote hoeveelheden aan Oosteuropese landen (1955/56), terwijl in de jaren 1959/61 vooral naar Westeuropese landen werd geëxporteerd.

Uitvoer van gerst

Na 1956 wordt de gerstexport van de E.E.G.-landen van betekenis door de belangrijke hoeveelheden die Frankrijk afzette. De E.E.G.-partners en verschillende E.F.T.A.-landen kochten Franse gerst. Met ingang van 1961 betrok ook China gerst uit Frankrijk.

Van betekenis waren eveneens de gerstexporten van het Verenigd Koninkrijk (naar de E.E.G.-landen en Denemarken) en van Denemarken (naar West-Duitsland)

Uitvoer van maïs

Sinds 1960 exporteert Frankrijk hoeveelheden van enige omvang. Italië en het Verenigd Koninkrijk zijn de voornaamste afnemers.

Uitvoer van rijst

Italië is het enige E.E.G.-land met een betrekkelijke grote uitvoer, die gespreid is over een groot aantal afzetgebieden.

Uitvoer van tarwemeel

Sinds 1950 is de uitvoer van tarwemeel belangrijk toegenomen, hetgeen uit de volgende cijfers blijkt.

Gemiddeld 1950/52: 276.000 ton
Gemiddeld 1960/62: 1.043.000 ton

Dat is dus een stijging tot bijna het vierdubbele. Frankrijk is altijd al een belangrijke exporteur geweest, maar na 1955 is West-Duitsland opgekomen en de uitvoer van dit land overtreft in recente jaren die van Frankrijk. Als derde exporteur komt Italië. De afzetgebieden van de genoemde landen zijn verspreid over Europa, maar bevinden zich ook in Azië en Afrika.

§ 5. In- en uitvoer van granen en graanprodukten naar stadium van verwerking

Behalve naar landen van herkomst en bestemming is het ook interessant na te gaan hoe de verdeling van de invoer en uitvoer is naar graan (onverwerkt), bloem en meel, en overige graanprodukten. Dit onderscheid speelt een rol bij tarwe en gerst. Tussen de verschillende E.E.G.-landen zijn belangrijke verschillen in de opbouw van de in- en uitvoerpakketten waar te nemen. Over een reeks van jaren (1950/51 t/m 1961/62) is de gemiddelde procentuele samenstelling naar mate van verwerking berekend.

Bij de tarweïnvoer (zie tabel 47) overweegt voor alle landen het percentage onverwerkt graan, dat nergens beneden de 75 komt. Het aandeel van de tarwebloem is het hoogst voor Frankrijk en Nederland (ongeveer 1/5 van de totale invoer op graanbasis). Voor het Verenigd Koninkrijk is het percentage ruim 10.

West-Duitsland neemt een uitzonderlijke positie in bij de tarweexport; ruim 90% hiervan geschiedt in de vorm van bloem en meel, bij een E.E.G.-gemiddelde van ruim 40%. Van de E.E.G.-landen exporteert Nederland relatief het meest andere tarweprodukten dan meel; bijna de helft passeert de grens in deze vorm. Ook het Verenigd Koninkrijk heeft een hoog percentage export van tarweprodukten. Als tegenhanger van bovengenoemde feiten zijn de percentages onverwerkte tarwe relatief laag voor West-Duitsland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

Tabel 47

TARWEÏN- EN UITVOER NAAR STADIUM VAN VERWERKING
(gemiddeld over 1950/51 t/m 1961/62)

	Totaal (op graanbasis in 1000 ton)	Waarvan in procenten		
		onver-werkt	bloem en meel	overige tarweprodukten
Invoer				
Nederland	955	83	17	0
B.L.E.U.	593	97	2	1
Frankrijk	643	77	21	2
West-Duitsland	2590	98	1	1
Italië	882	97	3	0
E.E.G.-landen	5663	92	7	1
Verenigd Koninkrijk	4805	88	12	0
Denemarken	159	86	13	1
Uitvoer				
Nederland	54	17	39	44
B.L.E.U.	46	60	23	17
Frankrijk	1456	67	32	1
West-Duitsland	397	5	93	2
Italië	286	59	35	6
E.E.G.-landen	2239	54	43	3
Verenigd Koninkrijk	58	27	31	42
Denemarken	18	65	11	24

De gerstinvoer bestond voor alle E.E.G.-landen voor ruim 80% uit onverwerkt graan. Het aandeel van de gerstprodukten was het hoogst voor Italië (12%). Markantere verschillen zijn er bij de gerstuitvoer. De B.L.E.U. heeft een zeer hoog aandeel gerstprodukten in zijn uitvoer (84%), en ook Denemarken exporteert relatief veel gerstprodukten (30%).

Tabel 48

GERSTIN- EN UITVOER NAAR STADIUM VAN VERWERKING
(gemiddeld over 1950/51 t/m 1961/62)

	Totaal (op graanbasis in 1000 ton)	Waarvan in procenten	
		onverwerkt	gerstprodukten
Invoer			
Nederland	471	97	3
B.L.E.U.	443	96	4
Frankrijk	114	100	0
West-Duitsland	1245	94	6
Italië	208	88	12
E.E.G.-landen	2481	95	5
Verenigd Koninkrijk	1005	100	0
Denemarken	250	100	0
Uitvoer			
Nederland	88	74	26
B.L.E.U.	77	16	84
Frankrijk	501	91	9
West-Duitsland	37	92	8
Italië	-		
E.E.G.-landen	703	79	21
Verenigd Koninkrijk	199	84	16
Denemarken	132	70	30

HOOFDSTUK V

PRIJZEN EN PRIJS- EN HANDELSPOLITIEK

§ 1. G r a a n p r i j s p o l i t i e k

De doeleinden van de landbouwpolitiek, voor zover relevant voor de graanprijspolitiek, kunnen in het algemeen als volgt worden omschreven:

1. het bevorderen van redelijke opbrengstprijzen voor de producenten;
2. het waarborgen van redelijke prijzen voor de verbruikers van voedingsmiddelen.

Het door de verschillende landen gevoerde graanprijsbeleid moet gezien worden in het kader van deze twee algemene doeleinden. De gebruikte middelen bij de beleidsvoering variëren van periode tot periode, afhankelijk van de marktsituatie en van land tot land, afhankelijk van de import- en exportpositie.

De eerste naoorlogse jaren (1945-1952) stonden nog in het teken van een wereldvoedseltekort. De graanpolitiek in vele landen richtte zich op beperking van de stijging van de voedingsmiddelenprijzen (o.a. door het verlenen van consumentensubsidies, het vaststellen van maximumprijzen, het voorschrijven van verplichte inleveringsquota van de graanoogst) en op aanmoediging van de produktie.

Omstreeks het jaar 1953 trad een wijziging in; de produktie in de door de oorlog getroffen graanproduktiegebieden kwam weer op peil, terwijl de produktie in de exportlanden gedurende de oorlog sterk was uitgebreid en op dit hogere niveau gehandhaafd bleef. Het een en ander resulteerde in een daling van het graanprijspeil op de wereldmarkten.

Vele landen gingen ertoe over hun binnenlandse graanproducenten te beschermen tegen het lage prijspeil op de wereldgraanmarkt. In de landbouwpolitiek werd het accent verlegd van de voedselvoorzieningspolitiek naar de bescherming van het inkomen van de agrarische producenten.

Het instrumentarium, waarmee dit prijspolitieke doel werd nagestreefd, verschilde van land tot land. In het algemeen kan een onderscheiding worden gemaakt tussen graanimporterende en graanexporterende landen.

In de landen waar de binnenlandse produktie van graan kleiner is dan de binnenlandse vraag kan een redelijk opbrengstprijspeil voor de binnenlandse producenten worden bereikt door de import van het goedkope buitenlandse graan te bemoeilijken. Dat kan op verschillende manieren. De meest voorkomende importbelemmerende maatregelen ten aanzien van granen zijn: invoerrechten, minimumimportprijzen in combinatie met variabele heffingen, kwantitatieve importrestricties, verplichting tot gebruik van het binnenlands produkt (meng- en maalgebod).

Landen met een exportsaldo van granen kunnen de binnenlandse producentenprijzen beschermen door middel van het verlenen van financiële steun aan de export. Afhankelijk van de hoogte van deze exportsubsidies zullen de prijzen die de inheemse graantelers voor hun produkten ontvangen, in meer of mindere mate boven het wereldmarktprijs-

peil komen te liggen.

Het is duidelijk dat al deze maatregelen het internationale handelsverkeer in granen verstoren en tot grote prijsverschillen tussen de landen aanleiding kunnen geven.

De Westduitse Bondsrepubliek heeft tot 1962 (inwerkingtreding E.E.G.-verordening voor granen) een zeer restrictieve importpolitiek ten aanzien van granen gevoerd. Het relatief hoge binnenlandse graanprijsniveau werd gerealiseerd door middel van een combinatie van kwantitatieve importregulering en variabele invoerheffingen, aangevuld met interventies op de binnenlandse markt (voorraadvorming, transportsubsidies).

In Nederland kon tot 1 juli 1962 tarwe vrij worden geïmporteerd (behoudens een zeer matig invoerrecht). Voor de binnenlandse tarweproducent werd de door de regering in het vooruitzicht gestelde prijs gerealiseerd door de vermaalders de verplichting op te leggen een bepaald percentage inlandse tarwe (variërend met omvang en kwaliteit van de binnenlandse oogst) in de broodbloem te mengen. De minimum-garantieprijzen voor voergranen werden gerealiseerd door middel van egalisatieheffingen die het verschil tussen de wereldmarktprijs en de gewenste binnenlandse prijs overbrugden. Het kostprijsverhogend effect van deze heffingen op veredelingsprodukten werd bij export van deze produkten gerestitueerd. Ook de import van niet-inheemse granen (maïs, sorghums, millet enz.) werd met een heffing belast om te voorkomen dat deze in het algemeen met de binnenlandse granen concurrerende produkten de realisering van de graanprijspolitiek zouden ondergraven.

In België werd de streefprijs voor tarwe, evenals in Nederland, verwezenlijkt door een verplichte bijmenging van inheemse tarwe in het brood. Tot 1957 was de import van voedergranen onbelast en werd de opbrengstprijs voor de voergraantelers dus bepaald door het wereldmarktprijsniveau. Door het grote prijsverschil tussen tarwe en voergranen ten gunste van de eerste, onderging het tarweareaal een zodanige uitbreiding, dat België zich genoodzaakt zag in augustus 1957 invoerheffingen op voergranen in te stellen. Deze heffingen werden in 1958 verhoogd.

De graanpolitiek van Luxemburg was ongeveer gelijk aan die in België. Voor broodgraan (tarwe en rogge) werd een prijs gegarandeerd voor zover betreft de voorziening van het binnenlandse verbruik, dat door middel van een afnameverplichting was gereserveerd voor de binnenlandse producent. Evenals in België werd in 1957 een invoerheffing op voergranen ingesteld.

In Italië beheerste de overheid de import van tarwe en rijst om de aan de producenten in het vooruitzicht gestelde prijzen te realiseren. In dit kader paste, zo nodig, ook het stimuleren van de export van zachte tarwe, waarvan de produktie de binnenlandse vraag overtreft. De import van voedergranen was geheel vrij.

Frankrijk, de enige netto-graanexporteur van de zes E.E.G.-landen, handhaafde de binnenlandse graanprijzen op het gewenste niveau door de graantelers de mogelijkheid te bieden hun produkten in te leveren tegen een bepaalde interventieprijs. Buitenlands graan werd door middel van kwantitatieve importregulering slechts naar behoefte toegela-

ten. De prijsgaranties voor de verschillende graansoorten waren gebonden aan bepaalde standaardhoeveelheden. Voor het deel van de produktie boven deze standaardhoeveelheid ontvingen de boeren slechts de exportprijs.

Met ingang van 1 juli 1962 is de E.E.G.-verordening voor granen in werking getreden. Deze verordening - een van de eerste concrete stappen in de richting van een gemeenschappelijke landbouwpolitiek in de E.E.G., waartoe krachtens de artikelen 38 t/m 47 van het Verdrag van Rome werd besloten - bedoelt in de eerste plaats uniformiteit te brengen in de grote verscheidenheid van instrumenten waarmee tot dusverre de lidstaten hun markt- en prijspolitiek ten aanzien van granen voerden. In de tweede plaats geeft zij de regels aan volgens welke gedurende de overgangsperiode geleidelijk een gemeenschappelijke markt voor granen kan worden verwezenlijkt. Van doorslaggevend belang voor laatstbedoelde procedure is de toenadering van de graanprijsniveaus in de lidstaten. Deze centrale kwestie regelt de granenverordening evenwel niet; op het stuk van de prijstoenadering zal nl. de Raad van Ministers van de E.E.G. telkenjare, op voordracht van de Commissie, een beslissing moeten nemen. De nog korte geschiedenis sinds de inwerkingtreding van de granenverordening heeft wel geleerd, dat de graanprijstoenadering bij wijze van spreken de "test-case" is geworden voor de politieke wil binnen de E.E.G. om het gemeenschappelijke landbouwbeleid inhoud te geven.

Sinds 1 juli 1962 is - zoals gezegd - wel het instrumentarium van de graanpolitiek van de lidstaten op één leest geschoeid. In grote trekken kan de wijze, waarop thans in de zes E.E.G.-landen de markt- en prijspolitiek voor granen wordt uitgevoerd, als volgt worden omschreven.

Jaarlijks worden voor de verschillende graansoorten richtprijzen vastgesteld. Om deze richtprijzen te realiseren wordt de interne markt beschermd tegen verstorende externe prijsinvloeden door middel van variabele invoerheffingen, waarvan de hoogte wordt bepaald op basis van het verschil tussen de drempelprijs (een minimuminvoerprijs) en de wereldmarktprijs. Bovendien is de import van granen gebonden aan een invoervergunning. Zolang tussen de zes lidstaten van de E.E.G. nog verschillen in graanprijsniveau bestaan (gedurende de overgangsperiode) is ook de intrahandel onderhevig aan heffingen, gelijk aan het verschil tussen de drempelprijs van het importerende land en de aanbiedingsprijs van het exporterende land. Om gedurende de overgangsfase de lidstaten toch reeds een zekere preferentie te verlenen op elkaars markten, is de heffing voor het intracommunautaire verkeer met een bepaald bedrag (het z.g. forfaitaire bedrag) verlaagd.

Om de producentenprijzen te beschermen tegen interne marktverstoringen, is voorzien in een systeem van interventieprijzen (5 tot 10% beneden de richtprijs) waartegen de telers hun granen kunnen verkopen aan interventiebureaus.

Op 15 december 1964 nam de Raad van Ministers het belangrijke besluit tot eenmaking van de graanprijzen in de E.E.G. per 1 juli 1967. De overeengekomen basisrichtprijzen maken voor West-Duitsland, Italië en Luxemburg prijsdalingen noodzakelijk. Om de nadelige gevolgen hiervan voor de graanproducenten te verzachten zullen compensaties worden verleend met een aflopend karakter. Vergelijking van de uniforme basisrichtprijzen (1967/68) met de huidige (1964/65) nationale richtprijzen geeft

een indruk van de gevolgen van de nieuwe regeling voor de verschillende landen en van de mate van protectie die de E.E.G.-graanproducenten t.o.v. de wereldmarkt genieten.

	Tarwe zacht	Tarwe durum	Rogge	Gerst	Maïs
Gemeenschappelijk basis-richtprijs 1967/68 in $ per ton	106,25	125,-	93,75	91,25	90.625
Nationale richtprijzen 1964/65 in $ per ton					
Frankrijk	100.22	117.26	81,79	83.00	89.93
Nederland	104.83	.	74,59	82.32	.
België	104.60	.	83,60	89.00	.
Italië	113.60	143.20	.	72,22	69,12
Luxemburg	117.00	.	108.	89.00	.
West-Duitsland	118.88	.	108.12	103.00	.
Invoerprijs per 1 juli 1964 cif Nederland in $ per ton	61.75	75,50	57.75	54.10	59.70
Idem in procenten basis-richtprijs 1967/68	58,1	60,4	61,6	59,3	65,9

Bij het huidige niveau van wereldmarktprijzen zouden invoerheffingen van 30 à 40 dollar per ton nodig zijn om het gemeenschappelijke E.E.G.-graanprijsniveau te realiseren.

Het door het Verenigd Koninkrijk toegepaste systeem wijkt principieel af van de maatregelen in de E.E.G.-landen. Sinds 1954 was de invoer van alle granen vrij; de invoerrechten waren laag of nihil. Door dit systeem konden de verbruikers profiteren van de lage wereldmarktprijzen. De binnenlandse producent wordt een garantieprijs toegezegd, die boven de marktprijs ligt. De producent ontvangt van de overheid het verschil tussen garantieprijs en gemiddelde marktprijs (deze laatste landelijk berekend) in de vorm van toeslagen (deficiency-payments).

Met ingang van 1 juli 1964 is het Verenigd Koninkrijk in beginsel overgegaan op een ander systeem. Van deze datum af zijn namelijk minimumprijzen voor granen in werking getreden, terwijl de prijsgarantie voor de producenten is beperkt tot een standaardhoeveelheid. Met de traditionele exporteurs naar het Verenigd Koninkrijk zijn speciale overeenkomsten gesloten om te voorkomen dat deze leveranciers te zeer benadeeld zouden worden door het nieuwe systeem. De minimuminvoerprijzen zijn voor 1964/65 overigens op een niveau vastgesteld dat slechts weinig verschilt van het gemiddelde wereldmarktprijspeil. Dientengevolge zullen de graantelers - ondanks de principiële wijziging van de importpolitiek - de hun toegezegde garantieprijs toch nog voor een belangrijk deel in de vorm van een deficiency-payment ontvangen.

De graanpolitiek van Denemarken was tot 1958 gekenmerkt door een grote mate van vrijheid. Het prijsniveau van de granen werd bepaald door dat op de wereldmarkt. Sinds 1958 worden echter ook in Denemarken de producentenprijzen van granen beschermd tegen de lage wereldmarktprijzen. Voor tarwe en rogge, bestemd voor menselijke consumptie, gelden garantieprijzen die worden gerealiseerd via een verplichte bijmenging van deze granen in het

brood. De import van voedergranen is onderworpen aan invoerheffingen van zodanige hoogte dat het gewenste binnenlandse prijspeil niet in gevaar wordt gebracht.

In de Verenigde Staten - het land met de grootste graanexport - worden de prijzen, die de binnenlandse graanproducenten ontvangen, gesteund door de z.g. Commodity Credit Corporation. Deze officiële instelling verstrekt o.a. leningen op voorraden en koopt produkten tegen de vastgestelde steunprijzen op.

De hoogte van de steunprijs wordt vastgesteld als een percentage van de z.g. parity-price, dat is een berekende prijs die nodig zou zijn om de boeren een koopkracht te geven gelijk aan die in de periode 1910-1914. Bedoeld percentage wordt binnen bij de wet voorgeschreven grenzen (65-90% van de pariteitsprijs) bepaald op grond van o.m. de oogstverwachtingen en de voorraadpositie. In verband met de toeneming van de graanoverschotten wordt de steunprijs afhankelijk gesteld van de medewerking van de boeren om hun areaal of hun produktie met een bepaald percentage in te krimpen.

De graanvoorraden van de Commodity Credit Corporation kunnen op de buitenlandse markten worden afgezet met behulp van subsidies en andere exportbevorderende maatregelen. In dit verband zij melding gemaakt van de Amerikaanse agrarische exporten onder de 4 titels van Public Law 480:

titel I: betaling in buitenlandse valuta;
" II: geschenkzendingen in geval van calamiteiten;
" III: ruiltransacties en schenkingen van overschotten die dreigen te bederven;
" IV: leveranties van surplusprodukten tegen krediet op lange termijn.

De granen nemen in deze P.L.480-exporten een belangrijke plaats in. Van de totale U.S.A.-export van tarwe en tarwebloem had in de afgelopen jaren ongeveer 70% plaats onder speciale regelingen. Deze Amerikaanse exporten voorzien in een groot deel van de importbehoefte aan granen in de ontwikkelingsgebieden. Het percentage graanimporten onder speciale voorwaarden bedroeg voor Latijns-Amerika: tarwe en bloem 36%, voedergranen 62%, rijst 6%; voor het Verre Oosten excl. China: tarwe en bloem 54%, voedergranen 26%, rijst 12%; voor het Nabije Oosten: tarwe en bloem 68%, voedergranen 91%, rijst 8%; voor Afrika: tarwe en bloem 25%, voedergranen 44% en rijst 4%.

Canada en Australië kennen een slechts geringe mate van bescherming van de binnenlandse producent. De minimumprijzen blijven aan de lage kant. Voor zover de exportopbrengsten meevallen worden de op basis van de minimumprijzen uitbetaalde voorschotten verhoogd door nabetalingen. In deze landen worden slechts de ergste gevolgen van prijsfluctuaties afgewend.

In Argentinië worden de prijzen sinds het seizoen 1951/52 gesteund. Tarwe wordt tegen een vaste prijs door het nationale graanbureau overgenomen, en voor gerst, haver, rogge en maïs gelden minimumovernemingsprijzen.

De wijziging van de exportwisselkoers in oktober 1955 leidde tot grote pesosopbrengsten van de granen. In verband hiermee werden de exporten van granen en graanprodukten belast met een exportheffing van 10%. Door het manipuleren met diverse wisselkoersen oefent de regering invloed uit op de exportopbrengsten. Na de overgang op één vrije wisselkoers per januari 1959 volgde een scherpe depreciatie van de valuta. Heffingen op de exportopbrengsten werden ingesteld, waarvan die op granen 20% bedroeg.

De gezamenlijke exportlanden kunnen het verloop van de graanprijzen op de wereldmarkt beïnvloeden door hun voorraadpolitiek. Vooral de Verenigde Staten nemen hierbij een sleutelpositie in. Van 1952 tot 1961 zijn de voorraden tarwe en voedergranen sterk toegenomen om in de daarop volgende jaren weer iets af te nemen. De rijstvoorraden zijn na 1956 teruggelopen.

Tabel 49

VOORRADEN IN BELANGRIJKE EXPORTLANDEN
(mln. ton)

	1952	1955	1958	1960	1961	1962	1963
Tarwe							
Vier grote exporteurs	13,5	47,8	43,4	55,0	56,4	46,8	45,8
Waarvan Ver. Staten	7,0	28,2	24,0	35,8	38,4	35,5	31,7
" Canada	5,9	14,6	17,6	16,3	16,5	10,6	12,9
Voedergranen							
Verenigde Staten	18,5	37,3	53,8	68,0	77,2	65,4	55,8
Canada	3,6	3,7	5,2	4,6	4,5	2,8	4,4
Rijst							
Verenigde Staten	0,1	0,8	0,6	0,4	0,3	0,2	0,3
Birma, Thailand, Vietnam	0,7	0,8	0,5	0,3	0,2	0,2	0,3

Een belangrijke rol in de internationale handel van tarwe spelen de verschillende International Wheat Agreements (I.W.A.).

Tot heden zijn er 5 dergelijke overeenkomsten gesloten, nl. in de jaren 1949; 1953, 1956, 1959 en tenslotte in 1962.

In de oorspronkelijke opzet kende men de volgende doeleinden:

a. verzekeren van de tarwevoorziening in de importlanden;
b. verzekeren van de tarweafzet voor de exportlanden;
c. handhaven van redelijke en stabiele prijzen.

Sinds 1959 zijn hieraan toegevoegd:

d. uitbreiding en vrijmaking van de internationale tarwehandel;
e. bevorderen van het tarweverbruik;
f. bevorderen van de internationale samenwerking in het algemeen met betrekking tot de tarweproblemen.

De deelnemende landen waren in 1949: de Ver. Staten, Canada, Australië en Frankrijk als exporteurs; ruim 40 importlanden waaronder het Verenigd Koninkrijk een belangrijke plaats innam.

Bij de hernieuwing van de overeenkomst in 1953 en 1956 bleef het Ver. Koninkrijk afzijdig, maar in 1959 trad dit land weer toe.

Het aantal deelnemende exportlanden was inmiddels gegroeid tot 9, waaronder nu ook Argentinië, Italië, Mexico, Spanje en Zweden. In 1962 werd ook de U.S.S.R. lid-exporteur. Het aantal importerende lidstaten bedroeg toen 31.

De werkwijze heeft met ingang van 1959 een wijziging ondergaan. Voor 1959 werden de rechten en verplichtingen van de lidstaten uitgedrukt in

vaste hoeveelheden tarwe. Met ingang van de I.W.A. 1959 namen de importlanden op zich een bepaald percentage van hun commerciële aankopen bij leden-exportlanden te verrichten. De exportlanden garanderen de levering van de gewenste hoeveelheden tarwe tegen prijzen gelegen binnen de vastgestelde limieten. Bij het bereiken van de maximumprijs vervallen de vorengenoemde verplichtingen van de invoerende landen. In plaats hiervan treedt dan de verplichting van de exportlanden bepaalde hoeveelheden tarwe (gebaseerd op het handelspatroon in de voorafgaande jaren) aan de importlanden te verkopen, tegen prijzen die niet hoger zijn dan de maximumprijs. De I.W.C. (International Wheat Council) houdt toezicht op de naleving van de afspraken ten aanzien van de minimumprijs en doet zo nodig aanbevelingen aan de lidstaten om daling van de prijs beneden de gestelde limiet te voorkomen. Een overzicht van de geldende I.W.A.-prijzen volgt hieronder, waarbij ter vergelijking een vrije-marktnotering wordt gegeven.

Prijs van No. 1 Manitoba Northern Wheat, opgeslagen in Fort William/ Part Arthur U.S. in $ per bushel

	I.W.A.-prijs maximum	I.W.A.-prijs minimum	Exportnotering op de vrije markt (klasse II)[1]
1950/51	1.80	1.40	2.13
1951/52	1.80	1.30	2.33
1952/53	1.80	1.20	2.16
1953/54	2.03	1.55	1.86
1954/55	2.05	1.55	1.73
1955/56	2.05	1.55	1.70
1956/57	2.00	1.50	1.68
1957/58	2.00	1.50	1.62
1958/59	2.00	1.50	1.66
1959/60	1.90	1.50	1.66
1960/61	1.90	1.50	1.67
1961/62	1.90	1.50	1.90
1962/63	2.02½	1.62½	1.90

1) Bron: F.A.O.

Van 1953/54 af valt de vrije-marktprijs samen met die van de transacties in het kader van de I.W.A. Aanvankelijk bedroegen de I.W.A.-transacties ongeveer 2/3 van de wereldtarweëxport. Geleidelijk aan is dit aandeel teruggelopen vooral door de uitbreiding van de niet-commerciële tarweverzendingen. Van de wereldtarweëxport in 1962/63 was ongeveer 40% niet-commercieel en 60% commercieel. Van de commerciële transacties was 2/3 deel handel tussen I.W.A.-lidstaten onderling.

§ 2. P r i j z e n v a n g r a n e n e n g r a a n p r o d u k t e n

a. Producentenprijzen

Een overzicht van de producentenprijzen (voor enkele landen groothandelsprijzen) van granen in de landen van de E.E.G. geven de figuren 86 t/m 89. Ter wille van de onderlinge vergelijking zijn alle prijzen tegen de officiële wisselkoersen (zie bijlage 38) omgerekend in U.S.A.-

dollars per 100 kg. Hoewel deze koersen niet altijd de koopkrachtverhoudingen tussen de verschillende valuta zuiver weerspiegelen is er toch gebruik van gemaakt wegens het ontbreken van een betere, ondubbelzinnige maatstaf. Bij het bezien van de gegevens kan men rekening houden met het feit dat er in de periode 1950-1961 over het algemeen sprake was van een overwaardering van de Franse franc en een onderwaardering van de Nederlandse gulden.

Voor de verschillende landen is gebruik gemaakt van de volgende prijsreeksen:

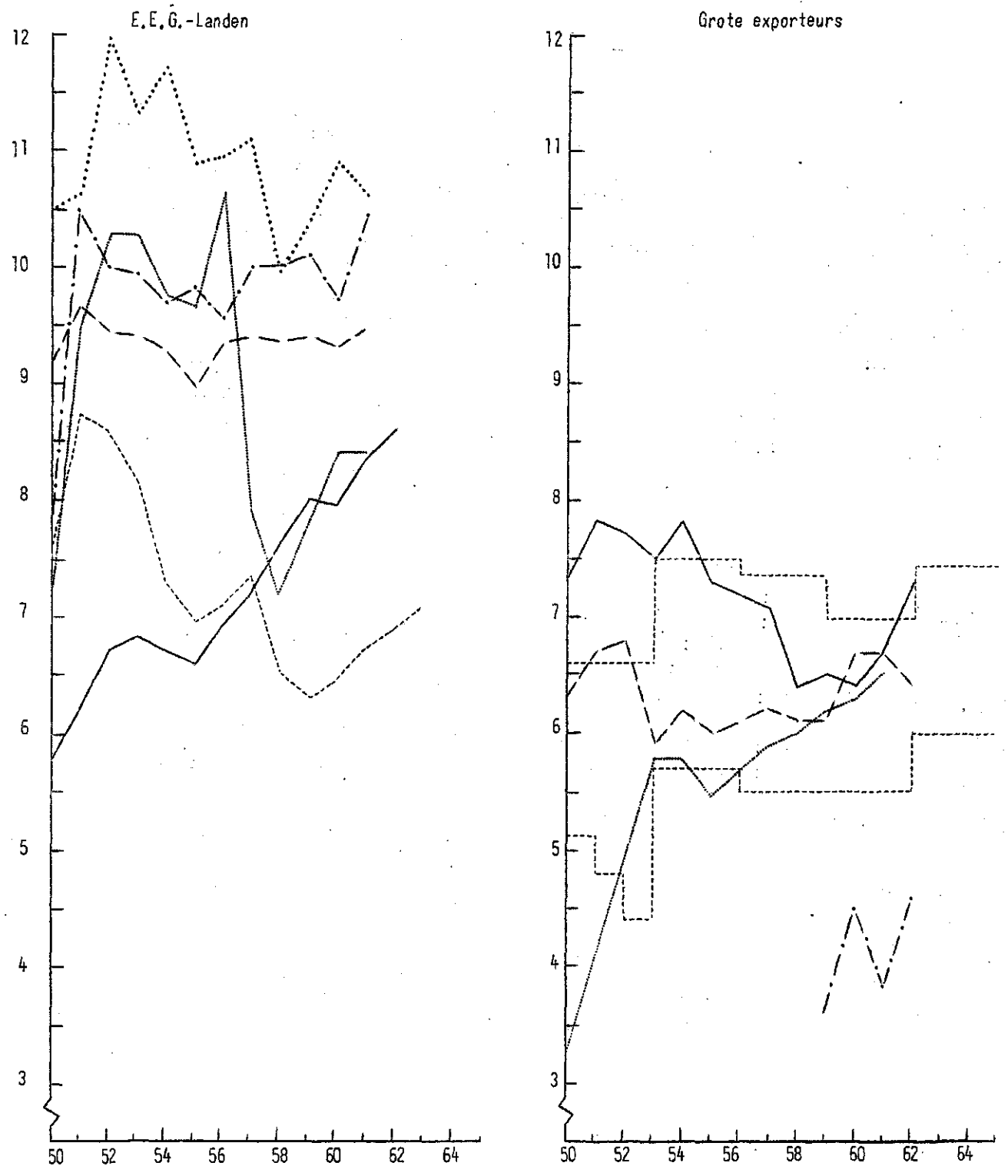
Nederland	: telersprijzen (excl. ha-toeslagen lichte gronden)
België	: gemiddelde prijs op de belangrijkste markten
Frankrijk	: tarwe, gerst en maïs: vastgestelde prijzen; rogge tot sept. 1951 en van aug. 1957 af vastgestelde prijs; van sept. 1951 tot aug. 1957 beursnotering Parijs; haver tot sept. 1951 vastgestelde prijs, daarna notering Parijse beurs
West-Duitsland	: gemiddelde producentenprijzen
Italië	: zachte tarwe: producentenprijs Padua; maïs: producentenprijs Brescia; rijst: producentenprijs Pavia voor 'briginario" type
Ver. Koninkrijk	: vóór 1954 marktprijzen; m.i.v. 1954 garantieprijzen (incl. deficiency payments)
Denemarken	: beursnoteringen Kopenhagen
"Wereldmarkt"	: als indicatie voor het wereldmarktniveau zijn de prijzen cif Nederland (excl. invoerheffingen) gehanteerd van uit de Ver. Staten geïmporteerde granen

Ter wille van de vergelijking zijn behalve de figuren betreffende de E.E.G.-landen ook de gegevens over de graanexporterende landen in beeld gebracht. Om overlading van de grafieken te voorkomen zijn de Britse en Deense prijzen hierin niet opgenomen. Gegevens hierover staan in bijlage 35.

De figuren laten duidelijk zien dat de in de verschillende landen gevoerde graanprijspolitiek geleid heeft tot een prijsniveau dat soms aanmerkelijk boven het "wereldmarktniveau" ligt.

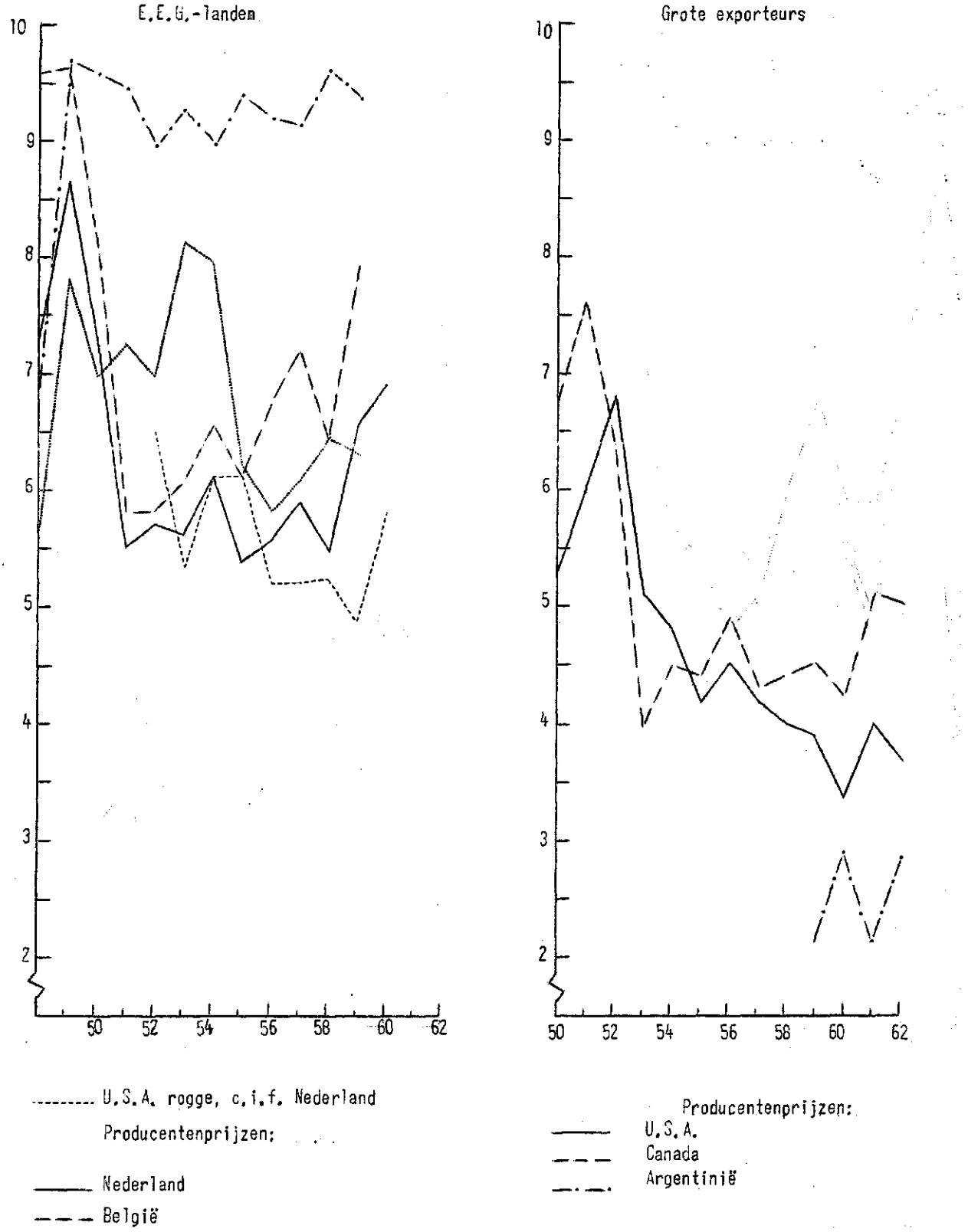
Figuur 86

TARWEPRIJZEN IN U.S.A$ PER 100 KG

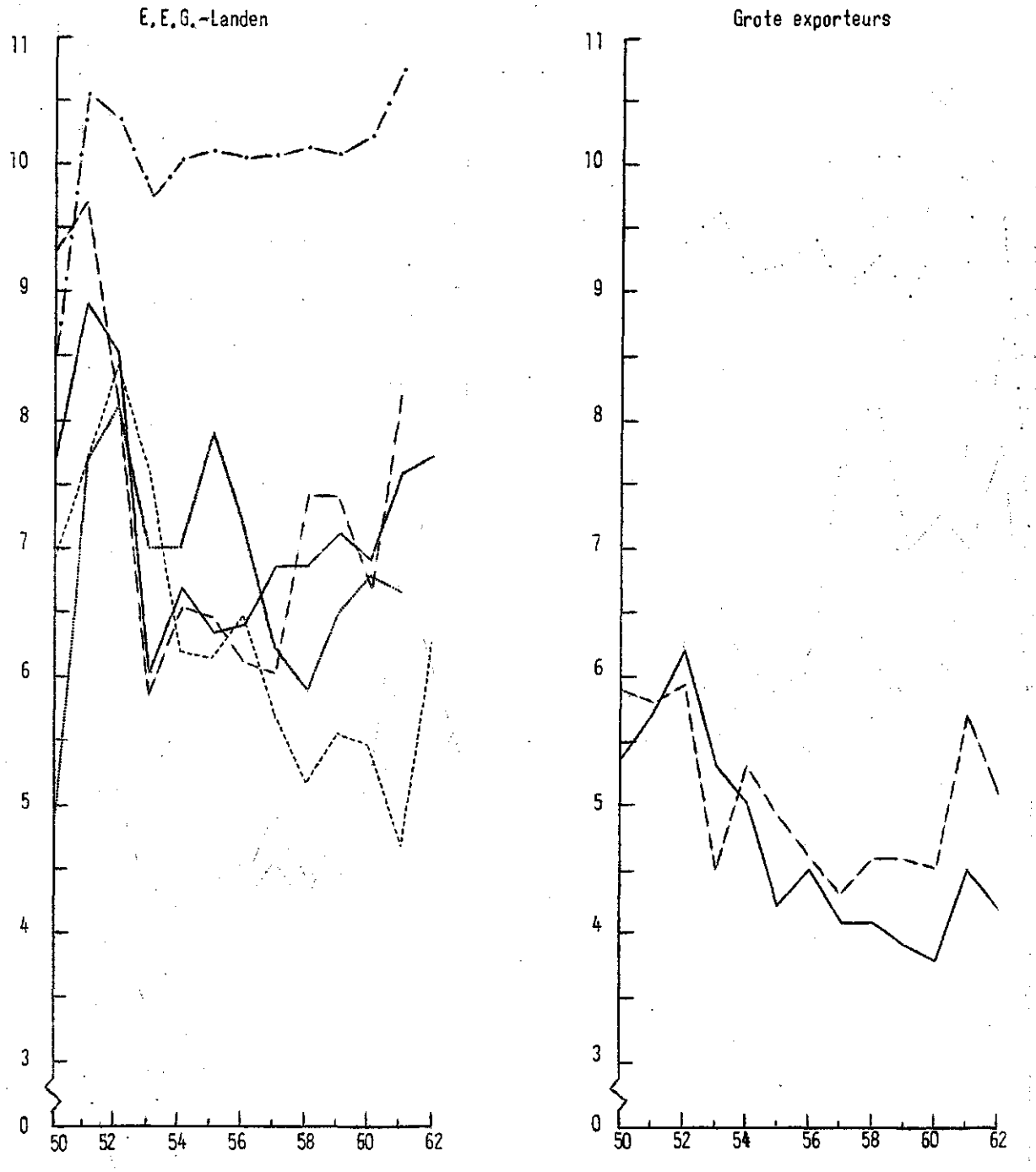
Figuur 87

ROGGEPRIJZEN IN U.S.A.$PER 100 KG

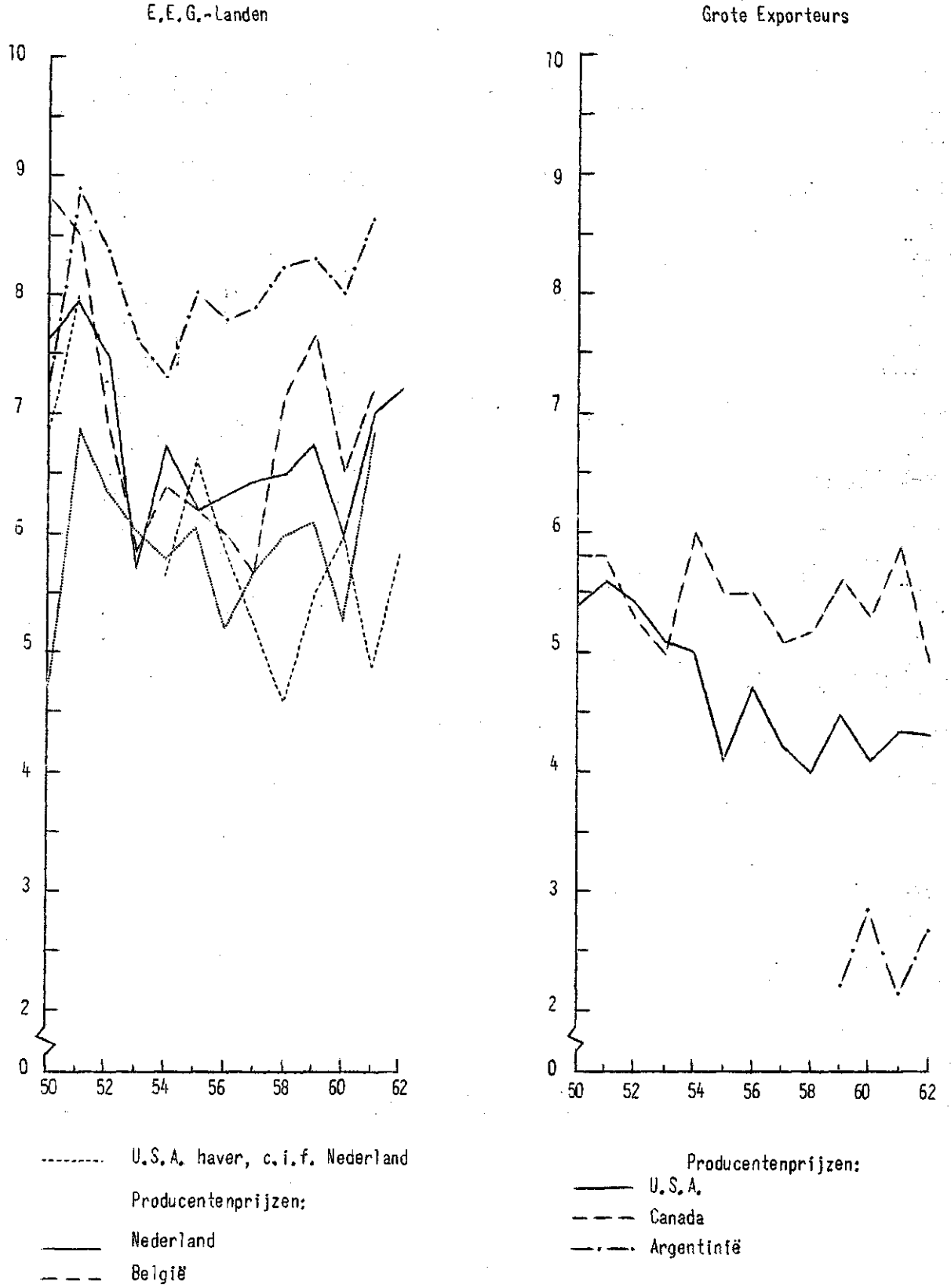
Figuur 88

GERSTPRIJZEN IN U.S.A.$PER 100 KG

Figuur 89

HAVERPRIJZEN IN U.S.A.$PER 100 KG

In de loop van de jaren 1955-1963 is de prijsverhouding tarwe:voedergranen soms aanmerkelijk gewijzigd. Een inzicht in de wijzigingen geeft tabel 50.

Tabel 50

GRAANPRIJSINDEXCIJFERS
(tarweprijs = 100)

	1955/56	1958/59	1961/62	1963/64
Nederland				
Rogge	84	73	78	75
Gerst (zomer-)	96	90	91	82
Haver	93	85	84	75
België				
Rogge	67	72	84	75
Gerst	72	79	87	80
Haver	69	76	77	72
Frankrijk				
Rogge	84	81	75	.
Gerst	81	82	80	78
Haver	63	83	82	60
West-Duitsland				
Rogge	94	92	90	91
Gerst (voer-)	89	89	90	92
Haver (voer-)	81	83	83	84
Italië				
Maïs	80	73	60	.
Rijst	86	96	92	.
Verenigd Koninkrijk				
Gerst	102	108	100	90
Haver	100	108	96	90
Denemarken				
Rogge	92	93	96	96
Gerst	101	85	81	80
Haver	97	81	70	76
U.S.A.-granen, cif Nederland				
Rogge	77	80	72	90
Gerst	88	79	70	79
Haver	95	71	72	84
Maïs	100	83	78	83
Sorghums	79	72	73	74

Behalve de graanprijspolitiek hebben uiteraard ook kwaliteitsverschillen invloed gehad op de prijsverhoudingen. Zo zal in de landen die brouwgerst produceren de prijs hiervan hoger komen te liggen dan de gerstprijs op de wereldmarkt, die vooral betrekking heeft op voergerst.

b. In- en uitvoerprijzen

De invoerprijzen in de verschillende E.E.G.-landen, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken vertonen de invloed van het wereldmarktprijsniveau. De oorzaken van afwijkingen kunnen worden gezocht in o.a. verschil in vrachtkosten, verschil in tijd van aankoop (seizoenfactor), verschil in ras en kwaliteit van de granen (b.v. harde en zachte tarwe, brouw- en voergerst, zaaigranen en granen met andere bestemmingen). Tabel 51 geeft een overzicht van de gemiddelde invoerprijzen voor de landen met een netto-import van granen en van de gemiddelde uitvoerprijzen van de landen met een netto-export van granen.

Tabel 51

IN- EN UITVOERPRIJZEN VERGELEKEN MET HET WERELDMARKTNIVEAU 1)
(U.S. -$ per 100 kg)

	1950	1955	1958	1961	1962	1963
Tarwe						
Wereldmarkt	7.6	7.0	6.5	6.7	6.9	7.0
Invoerprijs: Nederland	7.6	7.0	6.2	6.5	6.9	7.1
B.L.E.U.	7.1	7.1	6.0	6.7	6.9	7.6
W.-Duitsland	8.6	7.8	6.8	7.7	7.8	7.5
Italië (zachte)	9.6	7.5	7.9	6.8	7.2	7.5
Ver. Koninkrijk	8.7	7.5	6.9	7.0	7.4	7.2
Denemarken	7.8	7.1	6.8	6.4	7.4	6.8
Uitvoerprijs: Frankrijk	7.9	6.2	5.0	6.1	6.5	6.0
Rogge						
Wereldmarkt	6.9 2)	5.4	5.2	4.9	5.8	6.3
Invoerprijs: Nederland	6.9	5.5	5.3	4.7	5.9	6.4
B.L.E.U.	5.5	7.3	5.7	5.7	6.7	6.8
W.-Duitsland	6.9	6.8	5.5	6.3	6.0	6.3
Denemarken	6.6	6.0	5.7	4.3	5.6	7.8
Uitvoerprijs: Frankrijk	6.4	7.7	4.4	5.1	8.0	-
Gerst						
Wereldmarkt	6.9	6.2	5.2	4.7	6.2	5.5
Invoerprijs: Nederland	10.2	6.3	5.3	5.1	6.4	5.8
B.L.E.U.	6.3	7.3	6.1	6.0	6.9	7.9
W.-Duitsland	6.7	7.3	6.2	5.7	6.6	6.5
Italië	8.6	6.9	5.4	5.1	5.8	6.0
Ver. Koninkrijk	5.9	7.1	5.6	5.1	7.0	6.3
Denemarken	6.2	6.9	5.4	5.1	6.4	5.8
Uitvoerprijs: Frankrijk	6.7	8.6	5.3	4.6	6.2	6.2

1) Als indicatie voor het wereldmarktniveau zijn de gemiddelde invoerprijzen cif Nederland gegeven voor graan afkomstig uit de U.S.A.
2) Argentijnse rogge (geen invoer uit U.S.A.).

Tabel 51
(vervolg)

IN- EN UITVOERPRIJZEN VERGELEKEN MET HET WERELDMARKTNIVEAU
(U.S. -$ per 100 kg)

	1950	1955	1958	1961	1962	1963
Haver						
Wereldmarkt	6.9	6.6	4.6	4.9	5.9	5.9
Invoerprijs:						
Nederland	6.0	6.7	4.6	5.0	5.8	5.9
B.L.E.U.	5.6	6.5	5.2	6.2	6.5	6.5
Frankrijk	9.1	7.8	5.1	15.0	6.5	6.7
W.-Duitsland	6.5	7.8	5.5	5.6	5.9	6.1
Italië	5.6	7.2	4.7	5.1	5.6	6.2
Ver. Koninkrijk	4.9	7.5	5.1	5.9	6.2	6.5
Denemarken	6.1	7.6	4.9	5.4	6.3	6.3
Maïs						
Wereldmarkt	6.6	7.0	5.4	5.3	5.3	5.8
Invoerprijs:						
Nederland	6.6	7.2	5.6	5.4	5.4	5.9
B.L.E.U.	6.4	6.8	5.8	6.0	5.9	6.2
Frankrijk	6.9	8.5	5.7	5.5	5.8	6.4
W.-Duitsland	15.2	7.4	6.1	11.3	5.7	6.6
Italië	7.0	7.6	6.0	5.6	5.6	6.0
Ver. Koninkrijk	6.4	7.2	5.7	5.5	5.6	6.0
Denemarken	6.5	7.5	6.0	5.6	5.7	6.2
Overige granen (in hoofdzaak sorghums en millet)						
Wereldmarkt	5.5	5.5	4.7	4.9	4.9	5.2
Invoerprijs:						
Nederland	5.5	5.8	4.7	4.9	4.8	5.2
B.L.E.U.	5.6	5.7	5.0	5.8	5.7	5.8
Frankrijk	7.8	11.9	7.0	10.2	8.2	5.5
W.-Duitsland	12.9	9.5	12.1	10.2	5.9	5.6
Italië	6.2	17.0	7.5	13.4	11.7	8.6
Rijst 1)						
Siamrijst 2)	9.8	6.4	11.3	11.0	13.1	9.4
Invoerprijs:						
Nederland	14.9	9.5	13.0	12.1	13.9	14.4
B.L.E.U.	13.7	8.3	10.7	9.4	11.7	10.7
Frankrijk						
totaal	18.7	17.4	.	.	.	16.5
w.v. ongebroken	.	.	25.2	28.4	28.7	30.6
w.v. gebroken	.	.	10,1	9.3	11.7	10.1
W.-Duitsland	16.0	11.8	11.5	11.3	13.3	13.3
Ver. Koninkrijk	13.5	14.4	15.0	12.8	15.3	14.4
Uitvoerprijs:						
Italië						
halfgebroken	14.8	14.0	13.5	11.8	13.8	14.8
bewerkt	16.6	14.9	12.8	11.6	14.9	15.0

1) De aan deze tabel voorafgaande opmerking over de invloed van ras en kwaliteit geldt in bijzondere mate voor de gegevens over rijst. De mate van bewerking (ongepeld, gepeld, gepolijst, al dan niet gebroken rijst) geeft aanleiding tot belangrijke prijsverschillen.

2) Gemiddelde invoerprijs cif Nederland van uit Thailand (Siam) afkomstige gebroken rijst.

c. Kleinhandelsprijzen van graanprodukten

Voor een aantal belangrijke artikelen brood, tarwebloem, macaroni, havermout en rijst zijn in tabel 52 gegevens verzameld over de kleinhandelsprijzen. Ter wille van de vergelijkbaarheid zijn alle prijzen omgerekend in dollarcents per 1000 gram.

De schaarste van de beschikbare gegevens maakt voor sommige landen slechts de weergave van een beperkt aantal prijsreeksen mogelijk.

Tabel 52

KLEINHANDELSPRIJZEN IN U.S.-DOLLARCENTS PER KG

	1950	1955	1958	1961	1962
Brood					
Nederland (wit)	12.2	13.5	14.2	14.6	15.3
België (wit)	13.8	15.0	15.0	16.3	17.0
West-Duitsland (wit)	15.2	22.1	26.2	29.5	31.0
Denemarken (wit)	19.2	22.2	24.2	28.7	31.2
Nederland (bruin)	9.9	12.5	12.8	14.6	15.3
Frankrijk (gemengd)	14.6	19.6	15.5	17.8	18.4
West-Duitsland (gemengd)	11.4	16.7	19.3	21.8	22.5
Italië	18.4	23.0	23.2	22.9	24.3
Verenigd Koninkrijk	8.0	11.0	16.8	.	.
Denemarken (gemengd)	13.2	16.8	18.4	22.0	23.5
West-Duitsland (rogge)	9.8	15.7	18.3	21.0	22.0
Denemarken (rogge) 1)	4.2	8.4	9.0	11.0	11.5
Tarwebloem					
Frankrijk	19.8	28.4	20.0	24.1	24.7
West-Duitsland	13.3	18.1	19.8	21.3	22.8
Italië	16.8	18.6	18.6	18.6	18.7
Verenigd Koninkrijk	7.7	14.5	16.2	.	.
Denemarken	12.9	14.2	18.1	21.5	22.5
Macaroni					
België	42.4	48.4	52.4	52.7	55.0
Frankrijk	44.3	54.6	46.3	.	.
West-Duitsland	25.7	27.9	28.8	34.5	37.3
Italië	28.3	30.1	30.4	32.0	32.3
Verenigd Koninkrijk	24.2	28.1	30.6	.	.
Havermout					
Nederland	18.9	26.8	30.0	32.8	32.8
West-Duitsland	20.0	25.0	24.8	27.3	29.8
Verenigd Koninkrijk	17.9	23.0	.	.	.
Denemarken	19.6	24.9	24.2	26.8	28.3
Consumptierijst					
Nederland	29.5	25.8	27.1	26.1	27.0
België	26.8	36.5	26.0	26.4	27.4
Frankrijk	43.2	46.6	32.1	37.9	38.6
West-Duitsland	.	26.9	23.8	25.0	26.3
Italië	18.7	20.8	22.1	30.2	30.4
Verenigd Koninkrijk	23.7	27.5	26.3	.	.
Denemarken	.	33.6	26.8	.	.

1) De prijs van het Deense roggebrood is exceptioneel laag in het begin van de jaren vijftig. De oorzaak hiervan is dat deze prijs in feite beperkt is tot het niveau van 1949. De bakkers ontvangen een subsidie op roggebrood.

HOOFDSTUK VI

PROGNOSE VAN DE TOEKOMSTIGE GRAANPOSITIE VAN DE E.E.G.

§ 1. Samenvattend overzicht van de ontwikkelingen in de periode 1950-1963

In de voorgaande hoofdstukken is uitvoerig ingegaan op de ontwikkeling van de produktie, het verbruik en de im- en export van granen en graanprodukten in het gebied van de E.E.G., sinds het begin van de vijftiger jaren. Daarbij is onder meer gebleken dat genoemde grootheden - met name de produktie- en de handelsstromen - van jaar tot jaar naar volume belangrijke schommelingen vertoonden. De wisselvalligheden in de weersgesteldheid zijn via hun invloed op de opbrengsten per ha wel de dominerende oorzaak van deze fluctuaties van jaar tot jaar. Om de invloed van deze toevallige factor - de weersomstandigheden - uit te schakelen zodat de lange-termijnontwikkelingen beter tot uitdrukking kunnen komen, zijn in tabel 53 de trendwaarden (berekend over de periode 1950/51 t/m 1962/63) van de graanbalans van de E.E.G. voor 1950/51 en 1962/63 weergegeven, terwijl in deze tabel tevens de trendmatige jaarlijkse veranderingen in de samenstellende grootheden van de balans zijn vermeld.

Tabel 53

GENORMALISEERDE[1] GRAANBALANSEN[2] VAN DE E.E.G.-LANDEN GEZAMENLIJK IN 1950/51 en 1962/63 in mln ton

	Trendwaarden 1950/51	Trendwaarden 1962/63	Trendmatige jaarlijkse toeneming
Produktie	39,5	56,6	1,43
Invoersaldo	8,5	10,8	0,19
Voorraadwijziging	0,4	0,5	0,01
Totaalverbruik	47,6	66,9	1,61
waarvan voor			
menselijke consumptie	24,0	23,2	-0,07
veevoeder	18,1	36,6	1,54
ov. verbruiken	5,5	7,1	0,14

1) Normalisatie door overgang op trendwaarden berekend volgens de methode der kleinste kwadraten.
2) Incl. graanprodukten uitgedrukt in het daarvoor benodigde graan.

In de beschouwde periode is het verbruik sneller gestegen dan de produktie, zodat het invoersaldo met ruim 25% toenam.

De groei van de produktie mogen wij zo goed als geheel toeschrijven aan een stijging van de ha-opbrengsten tengevolge van verbeteringen in teeltmethoden, gebruik van produktievere rassen en toenemend kunstmestgebruik. Het totale graanareaal in het gebied van de E.E.G. is sinds 1950 nl. nagenoeg ongewijzigd gebleven. Wel zij opgemerkt dat tengevolge van de vrij grote oogstfluctuaties aan de berekende trendmatige toeneming van de produktieomvang niet te grote betrouwbaarheid mag worden toegekend.

Dit geldt in veel mindere mate voor de trend in de ontwikkeling van het verbruik, dat nl. van jaar op jaar een veel regelmatiger beloop vertoonde. Het aandeel van de menselijke consumptie in het totale verbruik bleef in absolute termen nagenoeg constant (ondanks de bevolkingstoename), maar daalde relatief van 50% tot 35%. Het voergraanverbruik verdubbelde daarentegen in de beschouwde periode. Ook de overige verbruiken vertoonden een toeneming.

Het invoersaldo is de sluitpost van de balans. In deze post werken de oogstschommelingen binnen de E.E.G. in sterke mate door. Ook voor het invoersaldo geldt daarom dat de jaarlijkse waarden vrij sterk kunnen afwijken van de berekende trend.

Tabel 54 toont de trendmatige verandering van produktie, verbruik en invoersaldo voor drie groepen granen. Het invoersaldo van tarwe is blijkens deze tabel dalend; de stijging in het tarweverbruik in de E.E.G. komt volledit voor rekening van de sector veevoeder.

Tabel 54

TRENDMATIGE JAARLIJKSE VERANDERINGEN IN DE E.E.G.-BALANSEN VAN DRIE GROEPEN GRANEN IN DE PERIODE 1950/51-1962/63; IN MLN TON

	Tarwe	Rogge, gerst en haver	Mais, overige granen en rijst	Totaal-granen
Produktie	0,66	0,47	0,30	1,43
Invoerslado	-0,31	0,03	0,47	0,19
Totaalverbruik	0,34	0,49	0,78	1,61
Waarvan voor:				
menselijke cons.	-0,02	-0,06	0,01	-0,07
veevoeder	0,37	0,42	0,75	1,54
ov. verbruiken	-0,01	0,13	0,02	0,14

De invoerbehoefte van mais en overige granen (vnl. sorghums) is daarentegen stijgend; deze stijging overtreft de invoerdaling voor tarwe en is dus de oorzaak van de per saldo toenemende importbehoefte van de E.E.G. aan granen.

§ 2. Extrapolatie van de ontwikkelingen in het verleden; voorlopige graanbalans 1970

In hoeverre bieden de in de vorige paragraaf geschetste ontwikkelingen sinds 1950 houvast voor een uitspraak omtrent de toekomstige graanpositie van de E.E.G.?

De meest simpele methode is die, waarin eenvoudigweg de voor de periode 1950-1962 berekende lineaire trends in de toekomst worden doorgetrokken in de (aanvechtbare) veronderstelling, dat de ontwikkelingen in het verleden en de daarachter liggende krachten ook in de komende periode in dezelfde richting en in dezelfde mate zullen gelden. Wij hebben deze methode in eerste instantie toegepast, om vervolgens - in paragraaf 4 - deze vorm van prognose op een belangrijk onderdeel te corrigeren.

De uitkomst van de extrapolatie van de trends is te vinden in tabel 55 in de vorm van een (voorlopige) prognose van de graanbalans van de E.E.G. in het jaar 1970, vergeleken met 1962/63.

Tabel 55

VOORLOPIGE GRAANBALANS VAN DE E.E.G. IN MLN TON VOOR 1970, GESCHAT VOLGENS EXTRAPOLATIE VAN TRENDS IN DE PERIODE 1950/51 - 1962/63

	Trendwaarde 1962/63	Voorlopige prognose 1970	Wijziging 1970 t.o.v. 1962/63
Produktie	56,6	68,1	+ 11,5
Invoersaldo	10,8	12,3	+ 1,5
Voorraadwijziging	0,5	0,6	+ 0,1
Totaalverbruik	66,9	79,8	+ 12,9
waarvan voor:			
menselijke cons.	23,2	22,6	- 0,6
veevoeder	36,6	48,9	+ 12,3
ov. verbruiken	7,1	8,3	+ 1,2

Volgens deze voorlopige prognose zou het importsaldo van de E.E.G. in 1970 hoger liggen dan de trendwaarde in 1962/63 en hoger dan de werkelijke importcijfers in de afgelopen jaren, hetgeen een geruststellende ontwikkeling zou betekenen voor de grote graanexporterende landen in de wereld (met name de U.S.A.), die van de graanpolitiek der E.E.G. een vermindering van hun afzetmogelijkheden vrezen.

§ 3. Bezwaren tegen de graanbalans 1970 op basis van trendextrapolatie

Extrapolatie van in het verleden geconstateerde ontwikkelingen is slechts geoorloofd indien het aannemelijk is, dat in de komende periode geen veranderingen zullen optreden in het complex van factoren dat in het verleden achter deze ontwikkelingen werkzaam was. Aan deze voorwaarde is in meer of mindere mate niet voldaan ten aanzien van verschillende onderdelen van de graanbalans:

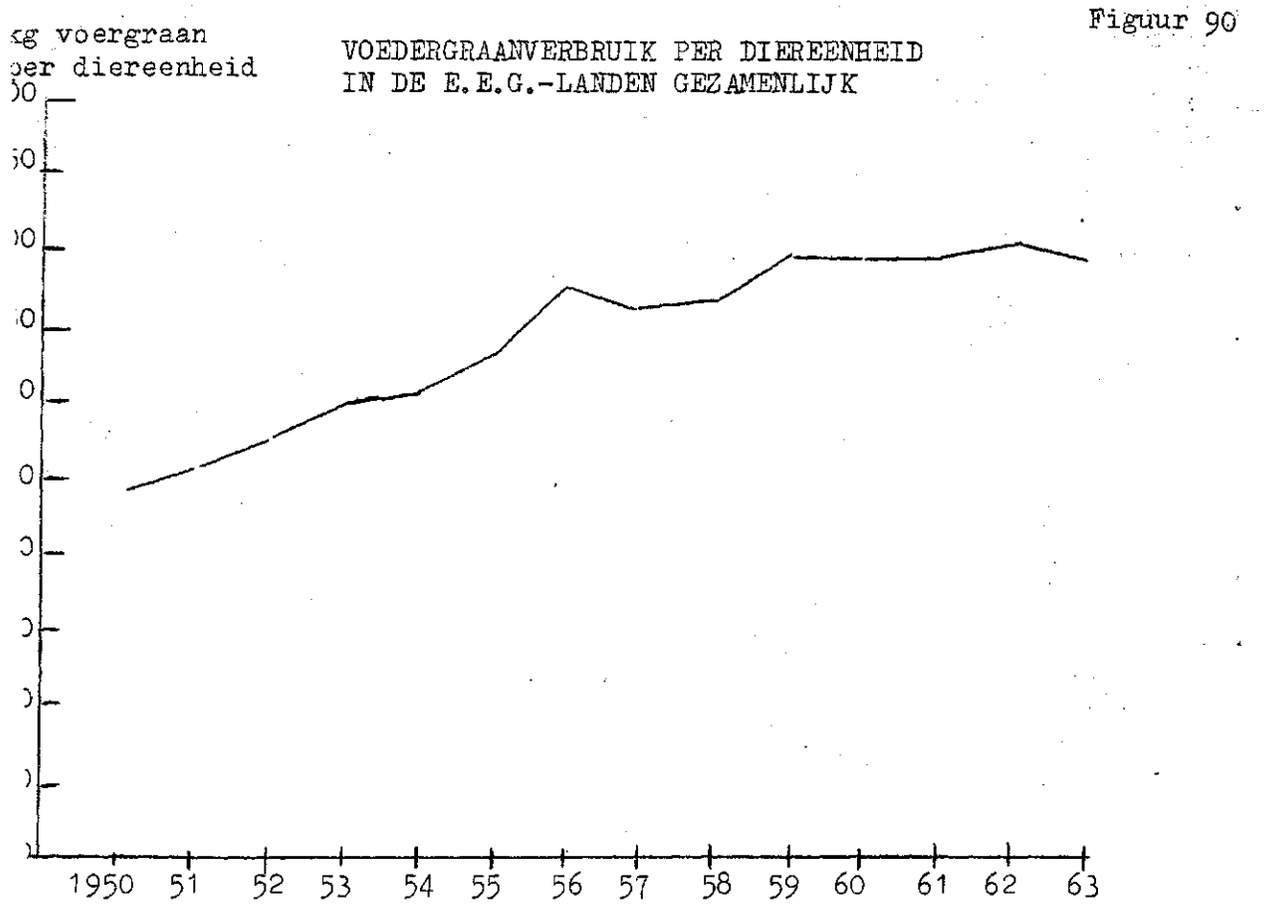
a. De berekende trendmatige ontwikkeling van de produktie is, zoals gezegd, vanwege de grote jaarlijkse schommelingen weinig betrouwbaar en daarom een wankele basis voor extrapolatie; een beter uitganspunt is echter moeilijk te vinden. Bezwaarlijker is het feit, dat bij extrapolatie van de historische ontwikkeling wordt geabstraheerd van een eventuele invloed op de omvang van de produktie die kan uitgaan van het relatieve graanprijsniveau. Nu de graanprijzen in de verschillende E.E.G.-landen onder invloed van het gemeenschappelijk markt- en prijsbeleid meer of minder belangrijke veranderingen ondergaan en nog zullen ondergaan, zou het onjuist zijn om de eventuele reactie van de produktie-omvang op de prijs impliciet als verwaarloosbaar te beschouwen.

b. De geringe daling die de menselijke consumptie van granen in de periode 1950/51 tot 1962/63 vertoonde, is de resultante van een (sterkere) daling van de consumptie per hoofd enerzijds en de bevolkingstoeneming anderzijds. In hoeverre mag aangenomen worden dat de hoofdelijke consumptie ook in de toekomst zal blijven dalen? Gezien de ontwikkeling in U.S.A. lijkt dat wel aannemelijk, maar er zijn ook invloeden in tegengestelde richting denkbaar (b.v. een toenemend percentage van het brood dat in de vuilnisbak

verdwijnt; vervanging van bruinbrood door witbrood, waarvoor per kg meer tarwe nodig is). Overigens zal een eventuele ombuiging van de ontwikkeling in het verleden maar zeer geleidelijk optreden, zodat de kwantitatieve invloed daarvan binnen een periode van tien jaar (die onze prognose bestrijkt) slechts beperkt van omvang zal zijn.

c. Belangrijker is het bezwaar, dat geldt t.a.v. extrapolatie van de trend in het veevoederverbruik, dat een zeer belangrijk deel van het totale verbruik vormt. Het is niet te verwachten dat de factoren die in het verleden de stijging van het voergraanverbruik hebben bevorderd in dezelfde mate ook in de toekomst een rol zullen spelen. Die stijging werd in het verleden bepaald door de groei van de veestapel en door het toenemend aandeel van de granen in het voederrantsoen. Laatstgenoemde invloed zal in de komende jaren onmogelijk in dezelfde mate werkzaam kunnen zijn, omdat immers het graanaandeel in het veevoer nooit meer dan 100% kan bedragen en in feite reeds veel eerder een maximum zal bereiken in verband met o.a. de eisen ten aanzien van een doelmatige en gezonde veevoeding.
Figuur 97 laat duidelijk zien, dat reeds in de periode 1950/51-1962/63 het voergraanverbruik per dier een afnemende stijgingsgraad vertoonde. Wij moeten dan ook aannemen, dat de stijging van het voergraanverbruik in de toekomst - veel meer dan in de afgelopen periode - in hoofdzaak onder invloed zal staan van de groei van de veestapel. Wij mogen hierbij niet veronderstellen dat deze grootheid zich tot 1970 in hetzelfde tempo zal ontwikkelen als van 1950-1962. Ook voor wat deze invloed op het voergraanverbruik betreft ligt extrapolatie van de trend dus niet zondermeer voor de hand. Het lijkt doelmatiger de groei van de veestapel te relateren aan de te verwachten groei van de vraag naar dierlijke produkten.

Figuur 90

§ 4. Gecorrigeerde graanbalans 1970

Op grond van de in de vorige paragraaf ontwikkelde bezwaren hebben wij de voorlopige graanbalans uit § 2 herzien. Het belangrijke onderdeel "voedergraanverbruik" is voor 1970 namelijk niet door trendextrapolatie bepaald, maar op grond van de te verwachten ontwikkeling van de vraag naar de produkten van de veehouderij in de E.E.G. Deze vraagontwikkeling staat naar wij aannemen onder invloed van de groei van het reële inkomen per hoofd, de groei van de bevolking en de eventuele verandering van het reële voergraanprijsniveau.

Expliciet geformuleerd zijn de volgende veronderstellingen de basis van onze gecorrigeerde prognose van de E.E.G.-graanbalans in 1970.

a. De produktie van granen in de E.E.G. ontwikkelt zich tot 1970 overeenkomstig de trend in de periode 1950/51-1962/63; een eventuele wijziging van het reële graanprijsniveau heeft geen invloed op de omvang van de produktie.
b. Het saldo van de voorraadwijzigingen stijgt overeenkomstig de gevonden trend.
c. Ook het verbruik van granen voor menselijke consumptie en de overige verbruiken vertonen een trendmatige ontwikkeling als in de basisperiode 1950/51-1962/63.
d. Het aandeel van de voergranen in het veevoederpakket blijft constant; wij nemen derhalve aan dat de curve in figuur 97 weergegevende het voergraanverbruik per diereenheid, vanaf 1962/63 tot 1970 horizontaal zal verlopen.
e. De consequentie van veronderstelling (d) is, dat de ontwikkeling van het voergraanverbruik in de E.E.G. uitsluitend afhankelijk is van de groei van de veestapel.
f. In de behoefte aan andere veevoederbestanddelen dan granen (ruwvoeders, eiwithoudende krachtvoeders) kan onbeperkt worden voorzien, hetzij door produktie binnen de E.E.G. hetzij door import.
g. De groei van de veestapel in de E.E.G. is proportioneel aan de groei van de consumptieve vraag in de E.E.G. naar dierlijke produkten; wij nemen m.a.w. aan, dat de zelfvoorzieningsgraad van de E.E.G. voor deze produkten in de periode 1962-1970 constant blijft.
h. De ontwikkeling van de vraag naar dierlijke produkten is afhankelijk van de groei van het reële inkomen per hoofd, van de bevolkingstoeneming en van eventuele prijsveranderingen. Wij abstraheren van (wellicht beduidende, maar moeilijk voorzienbare) vraagveranderingen als gevolg van wijzigingen in consumptiegewoonten.
i. Het reële inkomen per hoofd in de E.E.G. stijgt in de periode tot 1970 met 3% per jaar, dat is met 26,68% ten opzichte van 1962 (ons uitgangsjaar).
j. De bevolking van de E.E.G. stijgt met 1% per jaar; in 1970 is het aantal hoofden derhalve 8,3% groter dan in 1962.
k. Om de invloed van het voergraanprijsniveau op het veevoederverbruik vast te stellen maken wij twee alternatieve veronderstellingen t.a.v. dit prijsniveau:
   1. het reële voergraanprijsniveau in 1970 is gelijk aan dat in 1962;
   2. het reële voergraanprijsniveau in 1970 ligt 15% boven dat in 1962.

In het kader van de hierboven geformuleerde veronderstellingen kan het toekomstig veevoederverbruik in de E.E.G. - het enige onderdeel van de graanbalans, waarop wij een andere methode van prognose dan trendextrapolatie willen toepassen - als volgt worden berekend.

Met behulp van gegevens uit de E.E.G.-studie "Vorausschau 1970" over de "schijnbare inkomenselasticiteiten" van diverse voedingsmiddelen is een gewogen gemiddelde elasticiteit berekend voor de dierlijke voedingsmiddelen in totaal ter grootte van 0,46. Gewogen is met het geschatte aandeel van de diverse produkten in het voedergraanverbruik. Het volgende overzicht toont de gehanteerde cijfers.

Produkt	Wegingscoëfficiënt	Inkomenselasticiteit
Melk	10	0,25
Rund- en kalfsvlees	1	0,62
Varkensvlees	53	0,31
Overig vlees	1	0,48
Pluimveevlees	12	1,05
Eieren	23	0,60
Totaal dierl. voedingsmid.	100	0,46

Volgens bovenvermelde studie mag in het algemeen aangenomen worden dat de prijselasticiteit van een artikel (afziende van kruiselingse invloeden) van dezelfde orde van grootte is als de inkomenselasticiteit maar met tegengestelde tekens. Dit zou voor de dierlijke voedingsmiddelen leiden tot een geschatte prijselasticiteit van -0,46. Wanneer wij aannemen dat de voergranen gemiddeld 2/3 deel van de kostprijs van de producent uitmaken, en het aandeel van de producent in de consumentenprijs ook ca 2/3 is, dan werkt een wijziging in de voergraanprijs slechts voor 4/9 door in de consumentenprijzen van dierlijke voedingsmiddelen. Bij de uitwerking in formulevorm wordt eerst de voedergraanprijswijziging omgezet in een daardoor veroorzaakte wijziging in de prijs van de dierlijke voedingsmiddelen. Op deze afgeleide prijs wordt dan de elasticiteit van -0,46 toegepast.

Het voedergraanverbruik kan nu worden weergegeven door de formule

$$V_t = V_b \cdot Y_t^{0,46} \cdot P_t^{-0,46} \cdot B_t$$

waarin de symbolen de volgende betekenis hebben:

V_t = voergraanverbruik in mln ton in het jaar 1970

V_b = voergraanverbruik in mln ton in het basisjaar 1962 (trendwaarde)

Y_t = het reële inkomen in 1970 in verhouding tot dat in 1962

P_t = het reële prijsniveau van dierlijke voedingsmiddelen in 1970 in verhouding tot dat in 1962

B_t = de bevolkingsomvang in 1970 in verhouding tot die in 1962.

Gebruik makend van de hierboven vermelde gegevens kunnen wij nu deze formule invullen waardoor wij komen tot twee alternatieve prognoses voor het voedergraanverbruik in 1970.

A. Bij gelijkblijvend reëel prijsniveau voor voergranen:

$$V_{1970} = 36,6 \times 1,2667^{0,46} \times 1,00^{-0,46} \times 1,083 = 44,2 \text{ mln ton}$$

B. Bij een stijging van het prijsniveau van voergranen met 15% t.o.v. 1962:

$$V_{1970} = 36,6 \times 1,2667^{0,46} \times 1,0667^{-0,46} \times 1,083 = 42,9$$

De uitkomsten van deze gecorrigeerde prognose van de E.E.G.-graanbalans in 1970 vermeldt tabel 56. Ter vergelijking is in deze tabel tevens de voorlopige prognose op basis van trendextrapolatie weergegeven.

Tabel 56

GRAANBALANS IN MLN TON VOOR DE E.E.G. IN 1970

	1962 trendwaarde	1970		
		Extrapolatie van de trend	Gecorrigeerde prognose voedergraanprijspeil t.o.v. 1962	
			100%	115%
Produktie	56,6	68,1	68,1	68,1
Invoersaldo	10,8	12,3	7,6	6,3
Voorraadwijziging	0,5	0,6	0,6	0,6
Totaalverbruik	66,9	79,8	75,1	73,8
Waarvan:				
menselijke consumptie	23,2	22,6	22,6	22,6
veevoeder	36,6	48,9	44,2	42,9
overige verbruiken	7,1	8,3	8,3	8,3

§ 5. Conclusies

Bij de meer realistische benadering van het toekomstige voergraanverbruik blijkt het invoersaldo in 1970 belangrijk lager uit te vallen dan bij eenvoudige trendextrapolatie. T.o.v. het importsaldo van granen in 1962 vertoont de gecorrigeerde prognose zelfs een daling.

Uit de bovenstaande berekeningen is voorts de invloed van het prijsniveau van voergranen binnen de E.E.G. op de toekomstige importbehoefte af te leiden. Een prijsstijging van voergranen ter grootte van 15% zal - indien onze veronderstellingen juist zijn - via een vermindering van de consumptie van dierlijke voedingsmiddelen leiden tot een daling van het voedergraanverbruik met 1,3 miljoen ton. Indien deze prijsstijging geen invloed zou hebben op de omvang van de produktie in de E.E.G. - hetgeen in het voorgaande is verondersteld - zal deze verbruiksvermindering een even grote daling van de invoerbehoefte tot gevolg hebben. Ten opzichte van het importsaldo bij gelijkblijvend voergraanprijsniveau betekent dit een daling van circa 15%. Uit deze gegevens zou dus volgen dat de prijselasticiteit van de importvraag (de procentuele verandering van de invoerbehoefte van de E.E.G. als gevolg van een wijziging van het interne voergraanprijspeil van 1%) in de buurt van 1 ligt.

In het geval een prijsstijging van voergranen in de E.E.G. een extra stimulans tot produktieverhoging zou vormen, daalt de importbehoefte in sterkere mate, hetgeen op een nog grotere prijsgevoeligheid van de importvraag zou neerkomen.

Ondanks de betrekkelijkheid van de veronderstellingen, die aan onze prognose ten grondslag liggen, menen wij aan de uitkomsten toch de volgende conclusies te mogen ontlenen.

- Het is zeer waarschijnlijk dat de stijgende tendentie, die het importsaldo van granen in het E.E.G.-gebied gedurende de afgelopen 10-jarige periode vertoonde, in de komende jaren plaats zal maken voor een geleidelijke daling, niettemin zal de E.E.G. in 1970 nog een belangrijk graaninvoersaldo hebben.
- Ook al zou de omvang van de graanproduktie in de E.E.G. niet beïnvloed worden door de hoogte van het gemeenschappelijke graanprijspeil, dan zal toch de invoerbehoefte van de E.E.G. beduidend door dit prijsniveau worden bepaald via de invloed van de prijs op de omvang van de vraag naar dierlijke voedingsmiddelen (in casu: eieren, varkensvlees en slachtpluimvee).

LIJST VAN TABELLEN

		Blz.
HOOFDSTUK I		
1.	Wereldproduktie van granen	10
2.	In- en uitvoersaldi van granen per werelddeel	11
3.	Verbruik van granen per hoofd van de bevolking	11
4.	Het aandeel van de E.E.G. in de wereldtotalen	12
5.	Balans voor alle granen gezamenlijk voor de E.E.G.-landen	12
6.	Graanbalans voor Frankrijk	13
7.	" " West-Duitsland	13
8.	" " Italië	14
9.	Graanbalansen voor Nederland en de B.L.E.U.	14
10.	" " het Ver. Koninkrijk en Denemarken	15
11.	" per graansoort voor de E.E.G.-landen gezamenlijk	16
HOOFDSTUK II		
12.	In de E.E.G. en per land beschikbaar gekomen granen	17
13.	Bestemming van de in de E.E.G. beschikbaar gekomen granen	18
14.	In de E.E.G. per graansoort beschikbaar gekomen hoeveelheden	19
15.	Voor zaaizaad bestemde granen	22
16.	Verliezen van alle granen te zamen	23
17.	Voor industrieel verbruik bestemde hoeveelheden van alle granen te zamen	26
18.	Voor industrieel verbruik in de E.E.G. bestemde hoeveelheden naar graansoort	27
19.	Voor veevoeder bestemde hoeveelheden van alle granen te zamen	28
20.	In de E.E.G. verbruikte voedergranen per graansoort	29
21.	Ontwikkeling van het voedergraanverbruik sinds 1950	32
22.	Voor veevoeder bestemde hoeveelheden per graansoort in kg per diereenheid	33
23.	Voor menselijke consumptie bestemde hoeveelheden van alle granen te zamen	35
24.	Voor menselijke consumptie in de E.E.G. bestemde hoeveelheden naar graansoort	35
25.	Voor menselijke consumptie bestemde granen (in kg per hoofd)	38
26.	Voor menselijke consumptie bestemde hoeveelheden naar graansoort (in kg per hoofd)	39
HOOFDSTUK III		
27.	Oppervlakte van alle granen te zamen (x 1000 ha)	42
28.	Oppervlakte per graansoort in de E.E.G. (mln. ha)	43
29.	Zelfvoorzieningsgraad voor de belangrijkste graansoorten	55
30.	Totale produktie van alle granen te zamen (mln. kg)	56
31.	Totale graanproduktie in de E.E.G. per graansoort (mln. ton)	56

Blz.

HOOFDSTUK IV

32. De buitenlandse handel van de E.E.G.-landen in granen en graanprodukten in de jaren 1950/51 t/m 1961/62 57
33. Het invoersaldo van de E.E.G. per graansoort 58
34. Het invoersaldo voor alle granen te zamen van de E.E.G.-landen, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken 58
35. Internationale handel in tarwe en tarwebloem 59
36. " " in rogge 60
37. " " in gerst 60
38. " " in haver 61
39. " " in maïs 61
40. " " in sorghums en millet 62
41. " " in rijst 62
42. " " in alle granen gezamenlijk 63
43. Tarweïnvoeren van de E.E.G.-landen, het Ver. Koninkrijk en Denemarken 64
44. Gerstinvoeren van de E.E.G.-landen, het Ver. Koninkrijk en Denemarken 65
45. Maïsinvoeren van de E.E.G.-landen, het Ver. Koninkrijk en Denemarken 66
46. Invoer van "overige granen" (in hoofdzaak sorghums en millet) 67
47. Tarweïn- en uitvoer naar stadium van verwerking 69
48. Gerstin- en uitvoer naar stadium van verwerking 69

HOOFDSTUK V

49. Voorraden in belangrijke exportlanden 75
50. Graanprijsindexcijfers (tarweprijs = 100) 82
51. In- en uitvoerprijzen vergeleken met het wereldmarktniveau (U.S.A.-$ per 100 kg) 83
52. Kleinhandelsprijzen in U.S.A.-dollarcents per kg 85

HOOFDSTUK VI

53. Genormaliseerde graanbalansen van de E.E.G.-landen gezamenlijk in 1950/51 en 1962/63 86
54. Trendmatige jaarlijkse veranderingen in de E.E.G.-balansen van drie groepen granen in de periode 1950/51 t/m 1962/63 87
55. Voorlopige graanbalans van de E.E.G. voor 1970 geschat volgens extrapolatie van trends in de periode 1950/51 t/m 1962/63 88
56. Graanbalans voor de E.E.G. in 1970 92

LIJST VAN FIGUREN

		Blz.
HOOFDSTUK II		
Fig. 1 t/m 8	Bestemming van de in de E.E.G. beschikbaar gekomen granen (mln. ton)	20
Fig. 9 t/m 16	Industrieel verbruik van granen (1950/51 = 100)	24
Fig. 17 t/m 23	Voedergraanverbruik naar graansoort in kg per diereenheid	30
Fig. 24 t/m 31	Verbruik van granen voor menselijke consumptie (1950/51 = 100)	36
Fig. 32 t/m 39	Verbruik van graanprodukten voor menselijke consumptie in kg per hoofd van de bevolking	40
HOOFDSTUK III		
Fig. 40 t/m 85	Opbrengsten per ha (in 100 kg)	46
HOOFDSTUK V		
Fig. 86 t/m 89	Graanprijzen in U.S.-cents per kg	78
HOOFDSTUK VI		
Fig. 90	Voedergraanverbruik per diereenheid in de E.E.G.-landen gezamenlijk	89

LIJST VAN BIJLAGEN [1]

INLEIDING

1a. Wereldgraanproduktie 1950 t/m 1961
1b. De graanproduktie van de E.E.G. in % van de wereldgraanproduktie
2. Produktie en verbruik van granen per continent, gem. 1959/61
3. Wereldgraanhandel 1950 t/m 1961
4. Graaninvoer- en uitvoersaldi per continent (mln. ton)
5a. De E.E.G.-landen als importeur in % van de wereldhandel
5b. De E.E.G.-landen als exporteur in % van de wereldhandel

HOOFDSTUK I

6. Tarwebalans
7. Roggebalans
8. Gerstbalans
9. Haverbalans
10. Maïsbalans
11. Balans overige granen
12. Rijstbalans

HOOFDSTUK II

13. Beschikbare hoeveelheid granen
14. Zaaizaad
15. Verlies
16. Industrieverbruik
17. Veevoeder
18. Diereenheden (x 1.000 melkkoeëenheden)
19. Veevoeder per diereenheid
20. Menselijke consumptie
21. Bevolking (x 1.000)
22. Consumptie per hoofd

HOOFDSTUK III

23. Arealen per graansoort
24. Graanarealen in % van de totale oppervlakte per land
25. Rendementen per graansoort
26a. Tarweopbrengsten in de periode 1949/50 t/m 1961/62
26b. Totaal kunstmestverbruik in het jaar 1960/61
27. Produktie per graansoort
28. Zelfvoorzieningsgraad per graansoort

---

1) Opgenomen in afzonderlijke verkrijgbaar deel.

HOOFDSTUK IV

29. Invoer per graansoort
30. Uitvoer per graansoort
31. Invoersaldo per graansoort
32. Invoer en uitvoer door de E.E.G. uit (naar) derde landen
33. De invoer van granen en graanprodukten per land
34. De uitvoer van granen en graanprodukten per land

HOOFDSTUK V

35. Producentenprijzen van granen in nationale valuta
36. In- en uitvoerprijzen in nationale valuta
37. Kleinhandelsprijzen in nationale valuta
38. Gebruikte omrekeningskoersen bij de herleiding van de prijzen tot U.S.A.-dollars

Recente publikaties van het L.E.I. over verwante onderwerpen zijn:

Verslag No. 35	"Produktie, verbruik en prijs van kippeëieren in de E.E.G., het Verenigd Koninkrijk en Denemarken", september 1963. Prijs f.5,50.
Verslag No. 50	"Produktie, verbruik, im- en export van vlees in de E.E.G., het Verenigd Koninkrijk en Denemarken", november 1963. Prijs f.7,50.
Verslag No. 65	"Rentabiliteit akkerbouwbedrijven, voorcalculatie 1964", januari 1964. Prijs f.6,-.
Studie No. 11	"De akkerbouw in de Nederlandse economie, een toepassing van de input-output-analyse". Prijs f.7,-.